

Handwritten notes and stamps at the top of the page, including a library stamp from the National Library of Georgia.

ილიონი

კოეზია ესთეტიკა პრიტიკა

თვეური ჟურნალი



1922

ტფილისი

№ 1

ილიონი

F10
1922

4276 [X] 1

f. 1947

ავტორები ალფაბეტით

კლასიკ

- ა. გამსახურდია Maria Stella
- ბ. ვარიშაშვილი ჩემი ლოცვა
- გ. თარიშვილი ცრანის დისდურ თვალზე
მარიჯან განჯა
- დ. მოსაშვილი ვჭანე მალეცხინი
- ე. შაშალიშვილი ჩემი გვარის მისაგონად

გალეხრისები

- დ. აგლაძე უცნაური
- გარდელი განჯაფხლის ცელუფობა

კრისები

- ა. გამსახურდია გოეთ თე მისციათის
- ბ. რცხილაძე ადენილი ციპეში
- გ. რუტუხი „პოეზიის დღე“

ვიკლიტორაფია

F9085





917

917

ტფილისი. 1922. აგვისტო.

კონსტანტინე გამსახურდია.

MARIA STELLA.

გატყდა: რძეაული საღამოში.

შემოღამდება, გაივსება დისკო მთვარისა
 დისკო მთვარისა მოვერცხლილი და მოქარვული
 და გუმბათებზე აენთება ქრისტეს ჯვარისგან,
 ქრისტეს ჯვარისგან მოფენილი სხივი ფარული.
 როგორც ბინდისას, მათხოვარი ბრმად მოარული
 წავა ბარბაცით კანალებში გადაიპრება.
 გატყდება ბროლი მინანქარით შემობზარული
 აედევნება ბნელ ხეივნებს ლანდების წყება.
 შადრევანებზე ეზმორებათ დაღრენილ ლომებს
 გულში იღვიძებს სათნობა. ქუჩაში ბნელა.
 ჩრდილის მანტია მოეხვევა წმინდა ბათლომეს
 და მღერის ვილაც პორტალებში: Maria Stella.
 მახვილ ამოწვდილ ანგელოსის გაჰქრება ლანდი
 როგორც დემონი გაფრენილი ბრინჯაოს რაშით,
 ამურეტები აიყვანენ ბამბინოს ცაში
 ზეცის ფირამენტს გულს ჩაიკრავს ტიბროსი ზანტი.
 და მთვარე სხივთა არტახებში ნაზი ინფანტი
 აღმოსავლეთით თეთრ ღრუბლების მოგვეს მოელის.
 კაშკაშებს ჯვარი კაპიტოლზე არაკოელის
 ვით ბრილიანტი...
 დაარისებენ სან პიეტროს მწუხარე ზარებს
 ნარინჯის ფონზე მოიპრება ავგუსტუს არკა
 და ტრაჟუმფები მოუნდებთ ისევ ცეზარებს
 ნაზ სერენადებს კვლავ იმღერებს ღამით პეტრარკა.
 დავეძებ ღვთიურ ჰარმონიას, ჰანგად დარხელს,
 დავეძებ ტაძარს ღვთაებისას და ვითხოვ შველას!
 წავალ—ვემთხვევი მაცხოვარის წამებულ სხეულს
 და მუხლმოდრეკით მეც ვიმღერებ: Maria Stella'ს.

ქონსტანტინე გამსახურდია.

ფრიდრიკ ნიშუს

იყო გოლგოთა, ვაჰმარი და სილს მარია.
 ახალი დროჲს მატთანე შენ მოგინდება,
 შენ გვაგრძნობინე სინამდვილე რომ სიზმარია
 რომ ახლოვდება ძველ ღმერთების შემობინდება.
 ანთიხარ ისე.... (მაგრამ ნეტავ ვის შეგადარებ)
 ჩემ გულში ცეცხლი უხილავი, უცხო მშვენების
 და ამიტომაც შირაყების და მოჩვენების
 სისხლიან მასკებს დაფარულად გულში ვატარებ.
 შენ ამ სამყაროს უღუელოდ ვერ შეეთვისე
 წახვედი სოფლით ვარამისაგან გულგამეზილი
 წმინდა ფრიდრიჰი და ჯვარცმული ხარ დიონისე
 ქაბუკი მუხა გრიგალისაგან გადატეხილი.
 ოჰ, რა ძნელია შვაგულ გზაზე შემოღამება,
 —რომ უკვდავებით შეისყიდო ქვეყნის წამება.

ი. გრიზაშვილი.

ჩემი ლოცვა

მეუფეო, ჩემი ლოცვა დღეს იქნება სულ სხვა გვარი:
მე არ მინდა სასწაულად მოშვილინო ნინოს ჯვარი,
აბ, არ მინდა მე არც საბა, აბ არ მინდა არც ისახარ—
დღეს ჩემს გულში, მეუფეო, სულ სხვა ლოცვა ჩაისახა:
მე მინდა რომ საქართველო, —ეს სამოთხის შვების წყარო, —
მტრებს არ მისცე საჯიროთოდ შეიტკბო და შეიყვარო!

მეუფეო! ყოველ მზრიდან გვეზვევოდა მტერი გველად:
ჩვენი სულის ჩასაქრობად, ჩვენი ნიჭის ასაგველად;
სელჯუტები, მონღოლები გვეცემოდნენ ურდო-ურდოთ...
მაგრამ კმარა, მეუფეო, აღარა გვსურს გავიქურდოთ,
გვეყო, გვეყო ეს სასჯელი, ესოდენი ჭირი, სენი...
საქართველო, მეუფეო, დაიხსენი... დაიხსენი...

ღმერთო! ხმლების ნიშნობაში ბევრჯელ დილა დავალამეთ,
ბევრჯელ ჩვენი პერანგები მტრების სისხლით გავახამეთ—
და ჰა, ღმერთო, ხელაპყრობით გვეედრება ხალხის გული:
მზით შეგვიმკე ჩვენ ეს შუბლი, შუბლი ტანჯვით გადანხული,
დაგვაძინე როგორც ქარი, გაგვალღიძე როგორც მთვარე...
საქართველო, მეუფეო, დაიფარე... დაიფარე...

მაგრამ თუ კი—ოი, ღმერთო—ჩაგვითვლიან ლოცვას ტყვილად:
ლოცვას წყევლად გადავაქცევთ, ავადუღებთ ცრემლებს ტყვიად, —
და ვაი მას, ვინც მტრის სტვირზე თავის ჰანგსაც ახმატკბილებს,
მას პასუხსაც არ ვაკადრებთ, მას ჩაუმტვრევთ სიბრძნის კბილებს,
მას შხამადაც შერგებია ჩვენი დედის ტკბილი ხსენი...
საქართველო, მეუფეო, დაიხსენი... დაიხსენი...

ი. გრიშაშვილი.

ქალს უღვაწეხით კვირით და გოგონით

მე რომ მიწოდონ ფადიშახი, დიდი თამაზი,
 ძველ მინარეთში, სადაც ჩემთვის სუფევს ნამაზი,
 პოეზიისთვის შენი სახე გაიმეფება.

ჩვენ სიახლეზე კვლავ დაიწყებს მტერი მასლაათს,
 ტერცინებისთვის გამოვიწვევთ ჰათიზს და საადს
 და ჩემი ლექსიც მხოლოდ შენთვის დაიყეფება.

გიყვარს ოპერა. და ბიჭურად როცა ირთვები:
 მკერდის დარაბით გეხურება ვერცხლის ბირთვები.
 შენში დავლექე ჩემი ლექსი—გრძნობის ნაჟური.

მაღლეებს შენი—არა, უნდა დავასახელო—
 უღვაში. ქუდი. ლურჯი კაშნე. რბილი საყელო
 და გამოხედვა ვნებიანი, ცელქი, ვაჟური.

ტფილისელი ვარ! არ გამკიცხავ, ვიცი, ამაზე
 რომ შენი სტილი დღეს ამ ლექსით ავალამაზე—
 ხარ უსათუოდ პოეტური, კონტა, ფარეზი.

მსურს შენ—უცხოელს—აზიელზე დაგწერო ჯვარი.
 მსურს უცხოთათვის საქართველოს მიჯნა და ზღვარი
 იყოს ტფილისი—ეს ირაკლის ძველი პარიზი.

ი. გრიზაშვილი.

ილგალი დისონანსებით

ხელში ბავშვი ვეკავა.
მიდიოდი ნაბიჯით—
რომ ბაზრობა პარასკევს
გენახულა ბაჯითში.

და თან, როგორც სარკმელში
ვადიანი ტუსალი,
ტყეს ლექსების სათქმელად
ველარ გადაუძახეთ.

შენ ამბობდი, რომ ერთხელ
აქ წვიმების ყაყანმა
მოსპო და შეათხელა
სიმიინდები, ყანები.

შე კი ვერ მოვიხმარე
ეს ჩივილი აპრილზე
და ვნატრობდი ამ მზარეს—
ვიცინოდი კაპრიზით:

გადვისვამდი ხელს შუბლზე
და მზიბლავდა სოფელ*,
რომ ხეები ალუბლის
მზეს ესროდნენ პროფილებს.

გძულდა ჩქარი ნაბიჯი.
მძულდა ნელი სიფრთხილე,—
და მოგვედევდა ბაჯითი
ბალღებით და ხეხილით.

მარიჯანის სოფელი.

ენო თარიღილი.

ხრეპრი სისუარ თვალზე

თეატრი. სცენა. ელექტრონის სინათლე მკრთალი.
 უცხო ზმანება აელვარებს გაყინულ სვეტებს.
 ლოქის სიღრმეში უდარდელი ცისფერი თვალის
 ღიმილით ჰფანტავს მწუხარების თეთრ სილუეტებს.
 ო, ეს საღამო—სიხარულის მუნჯი ექსტაზი.
 მე რა ვიცოდი, რომ თვალთაგან ცრემლს დავიდენდი.
 სონეტის მზგავსად იცვლებოდი ჩქარი და ნაზი—
 ხან ყარაჩოღელს მაგონებდი, ხან იყავ დენდი.
 მაგრამ დღეს გულში ასვენია ტრაური ცივი.
 ფიქრი გაურბის მოგონების ხაზ-გასმულ ფურცლებს,
 დაიმტვრა ცრემლად სიყვარულის ცისფერი მძივი
 და ჩემს მომავალს ნოემბერი ველარ გაუძლებს.
 გრძნობას ველოდი, მაგრამ ზიზღიც კი არ მეღირსა.
 უხმოდ დავშორდით ჩვენ ერთმანეთს არვიცი რაზე,
 ალბათ, სიტყვები ვერ მოგნახეთ შესაფერისად,
 ეს იყო თეთრი მოჩვენება ყოფნის ეკრანზე.
 ღიმილი ტუჩზე დამეკეცა, ვით გლოვის ნარმა,
 და ეხლა მინდა ქანდაკებად მხოლოდ გადვიქცე.
 სფინქსის თვალეებში ჩამასვენოს უვნებო ქარმა,
 რომ ჩემს გარშემო აღარ იყოს: არც დრო, არც სივრცე.

მარიჯან.

მანჯა

ელლა ნეზამჯალს

წითელ ქლამიდას როს მოისხამს აღმოსავლეთი
ყორანთა ურდო ააყვავებს ბაღში ჩინარებს.
გამოაღვიძებს ყარაულებს ფეხზე მძინარებს,
რომ დასტკბნენ ყურძნით, ყალიონით და სიმთვრალეთი.

კეპოფილია მუსლიმანი მზიურ არეთი
და ჰყიდის ნობებს თავრიზიდან ნაირ-ნაირებს,
მაგრამ მოიტანს შუალამე მუქ ჯავაირებს
და ჩაფიქრდება აზიდული ცად მინარეთი.

შენ გიკითხავდა სპარსულ ლექსებს პრინცი ნადირი.
მე კი ვაჭურად გადაცმული ქალურ დარცხვენით
დავწავარდობდი არაბულად დარახტულ ცხენით.

მაგრამ ჩვენ სევდას არ უჩანდა მაინც ნაპირი:
გვძულდა ეს მხარე, ეს ჭაობი, ეს ქუჩა ხილის
და ვნატრულობდით ალიაქოთს, თეატრს და ტფილისს.

ი. მოსაზვილი.

მწიკნი გულსინი

მიიღევიან სიყვითლეები
 მოიხედავენ ფერები ბაცი.
 კვდებიან მძიმედ ზამთრის დღეები.
 და კვირეები თეთრ მანტოებით
 მიაქვთ თენებებს მწვანე საკაციოთ.

ეზლა საცაა სულ მალე, მალე
 მამალი საათს გადასწევს ისარს.
 და მალე სადმე მზეზე ნამალი
 ზეცა პეპლების კრელი ამალით
 მინდვრებს ჩააცმევს კაბას იისას.

და ღამეები წავლენ ბნელები
 დაიკარგება წკმუტუნი ძაღლის.
 აირევიან ცისარტყელები...
 ბუჩქში გველები, ცაზე გველები
 სხეულს მზის სითბო მოთენთავს, დაღლის.

თქვენს მობძანებას მიახლოვებდა
 ზამთრის დღეების სირბილი ჩქარი—
 და თქვენს ლოდინში დარდი მტოვებდა...
 თქვენს სილამაზეს მიახლოვებდა
 ახალგაზღობის ტკბილი სიწმარი.

ს. ფაშალიშვილი.

ჩემი შპარის მოსაგონად

მე გადმოვყევი ეფრატიდან მოსულ ქარაიანს
და მთვარის ტახტზე ვლოცულობდი არმაზ-გოლიათს,—
გამცვითა ჟამმა, ოქრომკედელში დღეს აღარა ვარ
და პაპის ჯიღა მამელუკებს თან ვაჭყოლიათ,
მე, როგორც რგოლი—გაწყვეტილის ჯინჯილებისა,
გადმომისროლა საუკუნემ—ხელით კეთილით,
დღეს სხვა ღმერთი მწამს, ვარ ჰერეთის დინჯი ნებისა
და პოეზიის მალალ ცეცხლში ვარ ჩაკეტილი.
ჩემი სიჩუმის ოაზისში ვიწვი მითებით
და რითმებში ვთვლი გარდაცვლილი ღმერთის სახელებს,—
ფიქრებში შშიმედ გროვდებიან დინამიტები
და ვარიჟრაჟზე, როს მზე მიწვდის ანთებულ ხელებს—
სულში ნაღმების აფეთქება და ვარჯიშია;
ვცილდები წარსულს და მახარებს გზა მომავალის,
გვარის ღერებებით არ ვამაყოფ—თუმც ვარ ჯიშთან
გადმოსახლებულ წინაპრების შთამომავალი!
ბევრჯერ ბრძოლაში დაჰკეპია აბჯრის ბალთები.
გადამიბუგავს მტრის ნახნავში სამკალ-სათიბი,—
მაგრამ კრწანისი, ტაბახმელა, კოჯრის კალთებიც
ხშირად მინახავს ალუბლისფერ სისხლის ქათიბით...
არაფერია, ბედმა იცის სამაგიერო,
ვინ გადაჰყვება შუბლ გაცვეთილ საუკუნეებს;
დღეს მინდა მხოლოდ გრძნობის ცეცხლი ვავაძლიერო:
ძვირფასი ლექსი—სულს დიდებას კვლავ დაუბრუნებს.
და როცა ჟამი დასამზობად გადმოიხრება
და სივრცეები აივსება ღმერთის ძახილით,
მაშინ ჰანგებად ჩემს ძველ გვარში გადმოიყრება—
მზის ჟინჯილები და ბექდები—ჩემის სახელით.

დ. აგლაძე.

შენაერი.

ქალაქის შუაგულში ბალი იყო გაშენებული, ბალის შუაგულში ამაყი ნაძვი იდგა, ხოლო მოხუცებული ვადიების თქმით, ნაძვის გულში ისეთი სული ჰბინადრობდა, რომელიც შუალამისას პატარა ბიჭუნებს ტკბილ სიზმრებს აჩუქებდა ხოლმე.

რა კარგი ყოფილა ამაყი ნაძვი!!

თუმცა ზურმუხტის ფოთლები არა ჰქონდა ნაძვს და ზმირინ ცხებული ტოტი, არც თუ ზურმუხტისებური ბალახი ჰმწვანობდა იმის გარშემო,—მაგრამ მაინც ყოველ შუადლის გულზე, როცა ელვარე მზის სხივები ნიავეთ ატოკებულ მცენარეებზე ისე ჰცილებდნენ, როგორც ვერცხლით ნაქარგი სახე აბრეშუმის სუფრისა, და დამთბარი ჰაერი ისე ჰყუჩობდა, როგორც შორეული კუთხე ეგვიპტური სარკოფაგისა,—ყოველთვის მზიარული ყუჩინით გარს უფლიდა ამაყ ნაძვის ხეს უდარდელი ჯარი პატარა ბავშვებისა, და ზოგი მათგანი ალერსით მზიარულით ძია—შობის ხეს ეძახდა, ზოგი ძირს დაქანებულ ტოტებს ექიდებოდა და ცელქობით გახურებულ შუბლს იგრილებდა მათი დაქნევით, ზოგნი ხელჩაკიდულნი ფერხულს უფლიდნენ, ზოგი კი აღტაცებით უტკერდა ამაყ ნაძვს და მწუხარებით იგონებდა, რომ შესაძლებელია სულ მახლობელ შობას ცულმა წამოაქციოს იგიო. ისე უყვარდათ ბავშვებს ბალის შუაგულში მდგარი ამაყი ნაძვის ხე!

ზაფხული სახეს არ უცვლიდა, ხოლო არც თუ ზამთარში იყო გულჩათხრობილი, როგორც თეთრ წვერა და წარბ-შეუხრელი მბრძანებელი ჩრდილოეთის ზამთრისა, ისეთი ამპარტანობითა და უკადრობით იდგა ჩაყვითლებულსა და ჩამომხმარ მეგობართ შორის, როგორც სახება ყინულოვანი ოკეანის თმა ჩამოშლილი ფერიისა, ისეთის რხევით ასდევდა მისი ტოტი ქარის ქროლვას, ხოლო ათასი და უთვალავჯერ ათასი ფიფქი ბზინვით ევლებოდა თავს, ციდან ჩამოფანტული დაფხვნილი ბრილიანტებივით.

ამ დროს ყველაფერი მკვდარი იყო ირგვლივ: ბალის შადრევანიც. პირმცინარი მანდარი, ცთომლის მგავსი იასამანი ხავერდოვანი ყარამვილი, ტანაყრილი საროც რომელნიც ერთი მეორის შეცვლით ამწვენდნენ ოდესმე ქალაქის ბალს,—ყველაფერი მკვდარი იყო ამ დროს. მხოლოდ ბალის შუაგულში ამაყად აღმართული ნაძვი სიცოცხლობდა სუსხშიაც და მწყაზარი ნარმით მორთული, ჯილამოზილ დედოფალს ემგავსებოდა.

ამ დროს უდარდელი ბავშვების ჯარი არ ეხვეოდა ირგვლივ არც თუ სიცელქით სახე ალანძული გოგონა შეაფარებდა თავს იმის

ტოტების ჩრდილს, მაგრამ სამაგიეროდ, ყოველ დღითა და ყოველ ნაშუადღევს გაჭირვებულბული ტირილით ებეჭებოდნენ თბილს ოთახებში გამდელს, ბიჭუნა ნაძვი მსურს ვნახო, ნაძვიან მიმიყვანეო, და თეთრი პურის ნატეხით ხელში ქუჩის ბაღლები დაჰტოდნენ, როგორც შობის ხის გარშემო დაჰტან განებვირებული ბაღლები, და მღეროდნენ მზიარულს ქუჩის სიმღერებს. ისე უყვარდა ყველას ამაყი ნაძვის ხე!

უყვარდათ იმიტომ, რომ ვნება უცოდინარ გულს სწამდა, ვითომ ტკბილ სიზმრებს, რომელნიც აღელვებს ყმაწვილურ ოცნებას, ნაძვის გულში დაბინადრებული სული იძლევა; უყვარდათ იმიტომ, რომ კიდე უცოდინარი სიდიადით გაშლილი ზმარადდი ტოტების სიტურფე უნებური ძალით იპყრობდა გულსყურს, უყვარდით იმიტომ რომ ნაძვის ირგვლივ საშინებეთ გასულთ ხელს არავინ შეუშლიდა, უყვარდათ აგრეთვე იმიტომ, რომ განგება თვითონ მოჰკანძავდა ზოლმე ნაძვს სადღესასწაულოდ და კიდევ სხვა მრავალი მიზეზით უყვარდათ ბავშვებს ეს ამაყი ნაძვე, — მაგრამ სულ სხვა იყო და სულ სხვა ხანისა ჩემი სიყვარული და ჩემი ტრფობა მისადმი. მე არ მახსოვს როდის ვნახე იგი პირველად. არ მახსოვს როდის დაუახლოვე გული, მახსოვს მხოლოდ ამაყი ნაძვი მხოლოდ ის მახსოვს ის და სხვა არა ვიცი რა.

იმიტომ რომ, დღიდან, რომელიც იყო უწინარეს მრავალ ზაფხულთა და მრავალი ზამთრისა მე არ მიგვრძნია სხვა რამ, ამ ნაძვის სიყვარულის გარეთათ, და იმ დღიდან, რაც მე ვიგრძენი სიყვარული ქალაქში შემთხვევით აღზრდილი ნაძვისა ჩემს სიჩქურეს არ მოჰკარებია სხვა რამ ზმანება, მისი აღნავის გარეთათ.

მე ხომ მახინჯი ვარ, როგორც აგონიური განცდა.

ქარიშხალიანი ღამისა. ჩემს სახეს ქუფრი ჰფარავს, მზგავსად უცხოელი ავაროვანისა და ამარტიებურ თვალთა კრთომბა, ისე დაბტის საგნიდან საგანზე, როგორც წითელი ფერის გველი — სალიდან სალზე.

მე ხომ პატარა ვარ და კუზიანი, როგორც ქინკა, როგორც მოხუცებული პითაკი, რომელიც სიკეთისა და ბოროტის საზღვარზე სცხოვრობს. ჩემს შუბლს სულ არ ამჩნევია სიამაყის ოღნავი კვლიც კი და ჩემი ყოფნა მევე მაქვს შეფულებული. ჩემი სახე არასოდეს არ იკარებს სიამოვნების ღიმილს, ხოლო ჩემი ბაგე არასოდეს არ ახსნილა საალერსოდ — და სწორედ ამიტომ, რომ მხოლოდ ნაძვი უძღებდა ჩემს მზერას დღიდან, რომელიც იყო უწინარეს მრავალ ზაფხულთა და მრავალი ზამთრისა. მე არ მიგვრძნია სხვა რამ ბილგა, ვარდა ნაძვის უბადლოების ბილგისა.

ვუმზერ და ისარივით ატყორცნილი აღნავი, — რომელსაც მრავალი ხელი გაუწვდია სრულყოფის მოსახვეჭად, — აღიზიანებს ჩემს გულს, ხოლო სხვათათვის უჩვეულო სიღინჯე, რომელიც შემოკბურვია ბაღის შუაგულში მდგარ ამაყ ნაძვის ხეს, — მათრობს — და რივი და რივი საკუთარ სულის განცდათა მეფარვანება, მზგავსად კუდიანთა არულისა.



და მიკვირს,—გუშინაც ხომ ისეთივე უშნო და კუზიანი გვიყავი, როგორც დღეს, და მაშინ რატომ არ დამესია საკუთარი ფეხების ლაშქარი, რატომ არ ვიგრძენი ის, რასაც ახლა ვგრძნობ?..

და მომწონს,—მომწონს, რადგან უფრო აღრე, სანამ ნათესავნი იხილავდნენ ჩემს ნაკვერჩხალისებ თვალებს,—ვიღაცამ მითხრა,—სწორედ ასეთის განცდით ჰკვდებოდა ერთი ჩინელი ქურუმი ერთი ტაძრის საკურთხეველთანაო. მე ვიცი, რომ ჩემმა სხეულმა შეითვისა სული ამ ქურუმისა. მე ვიცი, რომ ჩემმა სხეულმა შეითვისა სული ამ ქურუმისა და ისიც ვიცი რომ ჩემს შემდეგ ტურა დაეპატრონება მას,—ვიცი, რამდენადაც სუსტია ჩემი ტანი და ულამაზო, იმდენათ მძლავრია და კიდევ უცოდინარი ჩემი ლტოლვა, და იგი მოჰკვდება მზგავსად ჩინელი ქურუმისა, ამიტომაც მომწონს ის განცდაც, რომელსაც აქამდე მეც არ არ ვიცნობდი.

ან რა კარგი ხარ!..

შენ აღვიძებ ჩემში უცნაურ სურვილს და მეც მკლავ. მოდუნებული მივდევი შენი წადილის დენას. შენ აღვიძებ ჩემში საამო გრძობას და ჩემი მკერდი ჩაიჭურჩულებს, რომ სასუდამოთ ჰკვდება უხილველი ვნებიანობა ჩემთა ბაგეთა...

ამაყო ნაძვო!

იმიტომ მიყვარხარ, რომ დაუსრულებლობას ვუმხერ შენს გადაშლილს მკერდზე,—რომელიც დასრულებულია ჰაერში გაშეშებული ტოტებით, და მიყვარხარ აგრეთვე იმიტომ, რომ ბუნდოვანი, მკრთალი წარმოდგენა სისრულისა ყოველ საღამოთი წვება შენს მკლავებზე...

მშვენიერო ნაძვო!

მითხარ სად არის სხვა, შენი მზგავსი ნაძვი?!

არსად—

და იმიტომ ვესწრაფი მზის ამოსვლისას შენს ნახვას; იმიტომ გემშვიდობები დღის წასვლისას აღერსით და ნაზად; იმიტომ გენდავ სიზმარში ყოველ ღამით,—რომ არსად არ არის სხვა შენი მზგავსი ნაძვი.

უბრალო ნაძვო!..

როგორც დაწუნებული სატრფო, ისეთი მუდარით გიმხერ გაზაფხულის დღეებში გულზელდაკრეფილი, და თუმც გამვლელ-გამომვლელთ აკვირვებს ეს მხერა, მე მაინც გეცელქები, მზგავსად იმ უღარდელი ბავშვებისა, რომელნიც შეას დაშვებულს ტოტებს ეჭიდებიან, როგორც ერთგული ძმად ნაფიცი, ისეთი მზრუნველობით გევლება ჩემი ფეხრი ზამთრის სუსხიან ღამეში—და ჩემი ოცნება გკაზმავს მრავალნაირი სამკაულებით.

საღდაც, ძალიან შორს, წისქვილის ბორბლის ქვეშ, თუ წყალვარდნილის შექერში ჰბინადრობს დედა—ჩემი სულისა, საღდაც, ძალიან შორს, თვალ უწვდენელი უფსკრულის სიღმრემი თუ ღრუბლის პატარა ნაჭერში სთვლემს ჩემი წადილი, მაგრამ მე პატარა და კუზიანი შეილი, რომლის სიმბინჯე საზარელია—უარსავწყოფ საკუთარ დედას და ვწყველი ჩემს წარსულ წადილს, რადგან ამიერიდან

შენი აღნაგია ჩემი წადილი, და შენი უბადლობა კიდევ—დაფარული ჩემი სურვილი.

მე ვარ ის, რასაც ამიერიდან ეწოდება შენი შინაარსი. მე აღვავსებ შენი ტოტების უფუციკრეს ნაწილსაც კი, და თუ ოდესმე ძილში განახოს ავადმყოფმა ყმაწვილმა მამხალეებითა და ოქროს ვაშლებით შემკული, —ქალკიდონის კოლიოთი, წვრილი ბევრილის მძივით და ასხმული შინანქართი, —თუ ოდესმე დაეზმანო ჭლებიან ჰაბუკს მარგალიტით მოკირწყლული, კრთომა შენი ისევე მკრთალი იქნება, როგორც ღიმილი თვით ამ ჰაბუკისა, —იცოდევ ეს სიმშვენიერეა ჩემი სულისა მხოლოდ, მე მეკუთვნის მარტო, რადგანაც მე ასე მწაღია!..

უფრო აღრე, სანამ მე გაგზნდებოდი შენს მოტრფიალეთ, განგებამ იცოდა, მე დაშენ ერთნი ვართ, ერთმანეთს ვიფარავთ. უფრო აღრე, სანამ ბუნება აღზრდიდა ლალსა და უკადრის ნაძვის ხეს, ქვეყანამ იცოდებ, რომ ჩემს მანინჯ სხეულში იფარებოდა შენი სიმშვენიერე, და ვარსკვლავნი ამბობდნენ, რომ შენ უნდა იყვე ჩემი სახე უცილო და ჩემი ნაკვთობა. მითხარი ვერაგო ნაძვის ხევ! რისთვის გასცარცვე უმწეო და აბუჩად ავღებული ჯუჯა?

მარტვი, პატივმოყვარევ, რისთვის აღმართულხარ ქალაქის შუაგულში მბრძანებლობის დიდებით, და რისთვის მიიღებ ბავშვთა აღერსს, და რისთვის შეიფერებ ბავშვთა სიყვარულს ისე, თითქოს იგი ნამდვილად შენ გეკუთვნოდეს?!

მარტვი, ლაჩარა, რად მიითვისე ჩემი დიდება, რად ამაცობ ჩემი სიკეკლუტით და რატომ არ მიზიარებ ნატამალს მაინც ჩემი საკუთრებისას!?

მე ხომ ვიცი, რომ როდესაც ოდნავი რხევით ასდევს შენი ტოტი ნიავის ქროლვას საღამოს მყუდროებაში გაზატხულზე, ან ყურძნობისას, როდესაც ფირუზის მზგავსად ჰლანანებს მთვარის სხივებზე ფერი შენი სახისა და მწვანე აბრეშუმივითა ჰღელავს ტოტისა და ტოტის შუა დაფარული შენი კისკისი—ეს ჩემი სიყმაწვილის ღზენაა რომელიც მომპარე პატარაობითვე; ეს ჩემი ახალგაზღვრი სიცოცხლის ფერებია ჩემი ახალგაქური ოცნებისა. მე ხომ ვიცი, რომ თავ-დაჭერილი სურვილი, რომლითაც შენსკენ მოიწვევს ვარამ-უცოდინარი ბავშვი—ეს შედეგია ჩემი ენით უთქმელი სიყვარულისა, რომელიც გამოწვეულია შენგან მოპარული ჩემი სილამაზით—და მაშ რად მიმაღავ ყოველივეს ვერაგო ნაძვის ხევ. რატომ არ მეუბნები, რომ თაყვანის ცემა, რომელსაც ყოველ დილით გაღირსებ ხოლმე, თაყვანისცემაა საკუთარი თავისა, უშედეგო და უმიზნო!..

მე ხომ ვიცი, რომ როდესაც მწყაზარი ტოლომა გიმშვენებს მხარს დეკემბრის გასულს, და სპეტაკი რთვილით შემოსილი გაქვს ცად ასული წვერო, —ეს სურათია ჩემი მოხუცებულობისა, წელში მოუხრელი, მხნე და წარბშეუხრელი მოხუცებულობისა და მაშ რატომ მეც შენთან არა ვარ ამ წუთს, და რატომ მეც არ ვიზიარებ



შენს შედიდურებას, როდესაც სანახაობით აღტაცებული მნახველი დაუსვენებლად იმეორებს: მშვენიერია! მშვენიერია არა მალაქტობ მშვენიერო ნაძვო,

მცარცვაგ

და გსურს მომტაცო ის, რაც მეკუთვნის და უნდა მეკუთვნოდეს. მე ხომ მახინჯი ვარ, როგორც აგონიური განცდა ქარიშხლიანი ღამისა. ჩემს სახეს ქუფრი ჰფარავს, მზგავსად უცხოელი აგაროვანისა და ამარტისებურ თვალთა კრთომა, ისე დახტის საგნიდან საგანზე, როგორც წითელი გველი—სალიდან სალზე.

მე ხომ პატარა ვარ და კუზიანი, როგორც კინკა, როგორც მოხუცებული პიოაკი, რომელიც სიკეთისა და ბოროტების საზღვარზე სცხოვრობს, ჩემს შუბლს სულ არ ამჩნევია სიამაყის ოდნავი კვალიც კი და ჩემი ყოფნა მევე მაქვს შეძლებული—ჩემი სახე არასოდეს არ იკარებს სიამოვნების ღიმილს, ხოლო ჩემი ბაგე არასოდეს არ ახსნილა საალერსოდ. მაშ დამიბრუნე სასოება ჩემი ნამდვილი სიკაბუკისა, მომეცი ჩემი მომავალი მოხუცებულობის უცილო სურათი. შენი აღნაგობა მშვენიერო ნაძვო მე მეკუთვნის და მე მსურს ქალაქის შუაგულში შენს ნაცვლად ვიყვე აღმართული ამაყად და შედიდურად....

ეროვნული
ბიბლიოთეკა



გარდელი

უპითალი უპრბლავი

I.

განცანსეულის ცუღლეუცობა

457-98057

დღეს ფუქსავატი და ყოვლად შეუსმენელი ჯენტლმენი ვარ დი-
ლიდანვე, ლოგინშივე, სასიცოცხლო ენერჯის ისეთი სიჭარბე ვი-
გრძენი, რომ კატასავით გავიზმორე, მკლავში ძარღვები დავიჭიმე
და საბანი მკლავის ერთი მოქნევით იატაკზე დავანარცხე. კარგა
ხანს პერანგის ამარა ოთახში დავბრდი და ნამძინარევი თვალე-
ბით სარკეში ვიჭყიტებოდი. ცოტა იდიოტური გამომეტყველება
მქონდა, მაგრამ რ: მნიშვნელობა აქვს იდიოტობას იქ, სადაც გა-
ზაფხულის პირველი სიტბო ძარღვებსა სჭიმავს და სისხლი მოძრა-
ობაში მოჰყავს? ლამაზი მოყვანილობის ცხვირი მაქვს, თეთრი კბი-
ლები, პატარა წითელი ტუჩები; ოდნავ სიყვითლე ვადამკრავს,
მაგრამ ამ ნაკლს მოუუუნე, ეშმაკურად მოღიმარი დიდი შავი თვა-
ლები აქარწყლებს. რა ვუყოთ, რომ შეთხელებულ თმაში დარბაის-
ლობის მულშივი თანამგზავრი მელოტი თავი ანათებს? სისულელეა.
ტიტველა მკლავი სარკეს მივადე და ჩემი სხეულის თეთრი კანი
რომ დავინახე, გულმა ჩქროლა დამიწყო: წამოვბტი და მკლავზე
ვიკბინე. ასე დაიწყო ჩემი დღე, დღე გაზაფხულის სიხარულისა და
სიტკბოებისა.

დღეს ფუქსავატი და ყოვლად შუსმენელი ჯენტლმენი ვარ. გა-
ზაფხულს მარტო მე ვგრძნობ. ის კი, ვისთანაც ამ საღამოს ვიქნე-
ბი, ვისი ვარდის ფერი თლილი მკლავიც მაგადაზე გველივით გა-
სრიალდება, გაზაფხულს ვერა გრძნობს. ვნებით ანაებულ თვა-
ლებს, ათრთოლებულ ტუჩებს მის სხეულს მივაპყრობ და, რა თქმა
უნდა, ვერ დავინახავ, მორცხვად თავს როგორ ჩაღუნავს, ბატის-
ტის პერანგის ქვეშ გული როგორ აუტოკდება. დღეს შეუსმენელი
ჯენტლმენი ვარ. კომპლიმენტს ვეუბნები, გაღელილ მკერდს ქურ-
დულად ჩავსტკერი და ვერა ვგრძნობ, ლოყები როგორ უწითლდე-
ბა, თვალეში საბედისწერო ცეცხლი როგორ ენთება. რა ვქნა-
დღეს შეუსმენელი ვარ. ვერაფერს ვხედავ, ვერაფერს ვგრძნობ.
მიბნედილი, დასუსტებული სავარძელში ჯდება. თვალეში ბორო-
ტი ღიმილი უთამაშებს, ღიმილი შეურაცყოფილი თავმოყვარეობი-
სა. ნახად, თითქმის შეუშინეველად თავის პატარა თითს ხელზე მა-
დებს და ტუჩის ვნებიანი მოძრაობით რაღაცას მეუბნება?

— უკაცრავად, ხომ არ გაწუხებთ?—და, როგორც ჯენტლმენს შე-

ფერება, ჩემს სკამს ცოტა უკანა ვსწევ. ხომ მოგახსენებ? დღეს შეუსმენელი და ფუქსავატი ჯენტლმენი ვარ. თვალეში ბოლოტი ღიმილი აღარ უთამაშებს. აღარ ვიცი თვალეში რა უთამაშებს — ღიმილი თუ ტირილი. თავი სავარძელს მიაყრდნო, თვლები დაბუჭა და თეთრი კბილით ქვეითა ტუჩი ჩაიკვნიტა. მიუახლოვდი, ხელე-ბი დაუჭირე: თავი ჩემსკენ გადმოხარა; ვარდის ფერი თლილი მკლავები კისერზე მომზვია და ცხელი, გამზმარი ტუჩები ლოყაზე დამადო. სიტბო მისი მოქნილი ფაფუკი სხეულისა სისხლს მიმღვრევს, თავსბრუს მახვევს და გაშმაგებული ვკოცნი... ვკოცნი შუბლს ში, თვალეში, ცხვირის ნესტოებში და მკლავებში!

მაგრამ არა! ჯერ ფრახილად! დღეს მხოლოდ ფუქსავატი და ყოვლად შეუსმენელი ჯენტლმენი ვარ. საჩქაროდ ჩავიცვი, სარკი-წინ უკანასკნელად თმა გადავივარცხნე, მელოტი თავი როგორც და რითაც კი შემეძლო დავფარე და სასეირნოდ გავედი. გაზაფხულია, ნამდვილი გაზაფხული! ყველას სახეზე ღიმილი უთამაშებს, უმიზნო და იდიოტური ღიმილი. კარგს, მზიან დღეში ხშირად ამნაირად ძაღლები იღიმებიან. თავს ვუკრავ ნაცნობებს მარჯვნივ, მარცხნივ და ვიღიმები; მეც, ალბათ. ისევე იდიოტურად ვიღიმები, როგორც სხვები. ვიღიმები და რუსთაველის განიერსა და მშვენივრად გადაშლილ პროსპექტზე ვზედავ მხოლოდ შუბლს, თვალეებს, ცხვირის ნესტოებს და მკლავებს... ვარდის ფერ ტიტველა მკლავებს.

დალაშდა. კარებთანა ვდგევარ, ზარსა ვრეკავ და ისევ ვიღიმები, ჩემს თავს ვუცინი; გამარჯვების მოლოდინით დამთვრალი, ველარაფერსა ვზედავ.

— კარები ღიაა, მობრძანდით! — ისმის მოსამსახურე ქალის ხმა.

— უკაცრავად!

ქალი იღიმება. ალბათ ყველაფერი იცის. მოსამსახურე ქალი სტუმარს მხოლოდ მაშინ უღიმის, როდესაც ქალბატონის მესაიდუმლედ ჰბდება. ვესეც გამოცდილებით ვიცი.

ოთახში შევედი, მინდობა მაპაინძლისთვის მზიარულად ხელი გამეწვდინა და თვალეისთვისაც დროსას შესაფერისი გამომეტყველება მიმეცა, მაგრამ ვიგრძენი, რომ თვალეები მე აღარ მემორჩილებიან; ღიმილი გაჰქრა. ბაიყუშივით კარებში ავიტუზე და უმწეოდ გადავხედე მაგიდას, რომლის გარშემოც აუარებელი სტუმრები ისხდნენ. ერთბაშად სიჩუმე ჩამოვარდა. ყველამ მე შემომხედა.

— მობრძანდით! გაიცანით!

თავი დავუკარი, რალაც წავილულულუ და იქვე კუთხეში სკამზე ჩამოვჯექი. მცირე სიჩუმის შემდეგ სტუმრებმა შეწყვეტილი ბაასი განაახლეს. ის, ვისი ბატისტის პერანგის ქვეშ გული უნდა ათრთოლებულიყო, სავარძელში იჯდა. ფესაცმელების წვერებს ათამაშებდა და თავისი დიდი ცისფერი თვალეებით, რომლებსაც რკალივით ხშირი გიშვრავით შავი წარბები გადაჰკროდა, ხან ერთს სტუმარს უღიმოდა, ხან მეორეს. ლაპარაკი, სიცილი, ყრიაშული და მზიარულობა. მასპინძელი კარგს გუნებაზეა. ქმრისაგან სასია-

მოვნო წერილი მოსვლია, ატყობინებს, მალე ჩამოვალო. შავ წარბებ გადაკრული დიდი ცისფერი თვალები ჩემსკენ არ იხედებიან. კუთხეში ბაიყუშივით ატუხული ფუქსავატი და შეუსმენელი ჯენტლმენი მოწყენილი ხის და სევდიანად ჭერის კუნჭულში აბლაბუდას უცქერის.

უცბად ოთახის ერთი კუნჭულიდან ხმა მომესმა, კაცის ხმა. შეეკრთი. მივიხედე. მასპინძელის პირდაპირ, მეორე სავარძელში, უცნაური რამ არსება იჯდა. რბილსა და ღრმა სავარძელში როგორღაც ჩამძვრალიყო. გადაფითრებულსა და გამხდარ ლოყებზე საბედისწერო სიწითლე გადაჰკროდა. ლამაზი მოყვანილობის ცხვირი გამხდარ სახეზე გრძლად მეჩვენებოდა. დაბლა დაშვებული წითელი ხორციანი ქვეითა ტუჩი ჩაყვითლებული კბილებს ვეღარაჲდა. გაოფლიანებული თმები ერთმანეთს მიჰკროდა და გახევებულებოდა. კუზიანი იყო. ხერხემალ მოღრეცილ სხეულში გული ღრმად ჩავარდნიოდა; სუნთქვა უძნელდებოდა, როგორღაც უცნაურად ხიზინებდა და თვალებს აქეთ-იქით თავგვივით აცეცებდა.

პირველი გაოცების შემდეგ სავარძელში ჩამძვრალ უცნაურ არსებას მივუხანოვდი, რადგანაც ჩემსკენ იხედებოდა და, ალბად, მე ველაპარაკებოდა. სტუმრების საერთო ჟრიაიმულსა და სიცილში მისი ხრინწიანი ხმა ძლივს ისმოდა; იძულებული ვავნდი სკამი უფრო ახლო მიმეწია და მარჯვენა ყურიც უფრო მოხერხებულად მომემარჯვა. კუზიანი თავის თავ-გადასავალს მიაშობოდა, უცნაურ ამბავს ერთი უცნაური სიყვარულისას. ვაშტერებული ჩვეტიანი თვალეში, რომლებიც თანდათან ენთებოდა და მის დასწეულეებულ სახეს უცნაურ რამ გამომეტყველებას აძლევდა. თანდათან ხმა გაუმავრდა; თვალებს თავგვივით აღარ აცეცებდა, სევდასთან გადაწეული შფოთვა მისი სულისა თვალებსაც ჭკვიანურ გამომეტყველებას აძლევდა და რაღაც უზილავი, საიდუმლო ძალით მოსაუბრის ყურადღებას ჰბორკავდა.

უცბად ოთახში სიჩუმე ჩამოვარდა. ინსტინქტიურად დიასახლისისკენ მივიხედე და მისი მგრძნობარე, აღელვებული თვალები დავიკანხე. წამოჭარბლებული, გაწითლებული სახით ჩვენ შეამოქცევიყო და და ხშირი სუნთქვა მის მღელვარებას ამჟღავნებდა. საშინელმა, თავზარდამცემმა ექვმა ელვასავით გამირბინა გულში: ჯერ კუზიანს შევხედე, მერე დიასახლისს და დამშვიდდი: დიასახლისი უკვე სტუმრებს ელაპარაკებოდა და უღარდებლად კისკისებდა; მხოლოდ დრო გაწოშვებით თავისი პატარა ლამაზი ხელით თმებს ისწორებდა და კეკლუცი, მადლიერის ღიმილით, შორიდან მიცქეროდა. სტუმრები წამოიშალნენ. მე და კუზიანი-ლა დავრჩით. მისი აღმაფრენა და აღფრთოვანება ჩაიფერვლა. ისევ უცნაურად ჩამვრა სავარძელში, უფრო საშინლად მოიკუზა და უსიცოცხლოდ თავი ჩაჰკიდა, თვლემა დაიწყო. წასვლას აღარ აპირებდა. საათმა თორმეტი დაჰკრა. დიასახლისმა საათს შეხედა, ზანტად გაიხმორა და მოქნარება ძლივს შეიმავრა. განშორების ჟამის ამ საშინელმა ნიშანმა ეკალივით გულში მიჩვლიტა და წამოვდექი: კუზიანს გამო-



ვესალმე და დიასახლისს კარებთან ბოროტის ღიმილით შევეკეთებო:
— მხიარულად გაატარეთ საღამო?

არაფერი მიბასუხა. ჩემად დერეფანში გამოიყვია, კარები თითონ გა-
მიღო და, როდესაც ქუჩაში გავედი, ნახევრად გაღებულ კარები-
დან ჩურჩულით მითხრა:

— ნუ ჯავრობთ. ხვალ საღამოს გელით. მარტო ვიქნები.

გულმა ჩქოლოვა დამიწყო. ჩაფერტულილმა იმედებმა კვლავ გაიღვი-
ძეს; მთელი საღამოს განმავლობაში ასე მოიულოდნელად დატყვევე-
ბულმა გრძნობამ ერთბაშად გადმოხეთქა; აღელვებული ქალისკენ გა-
ვემართე და... ცხვირ წინ კარები გამომირახუნა.

დაღვრემილი სახლისკენ მივდიოდი; აღარც იდიოტურად ვიღიმებო-
დი. ვილაც ნაცნობი მომესალმა, მაგრამ პასუხი არ გავეცი. რუსთე-
ველის განიერსა და მშვენიერად გადაშლილ პროსპექტზე სიცარია-
ლე და მყუდროება იყო. ამ მყუდროებას ჩემი ფეხსაცმელების მო-
ნატონიური ტაკა-ტუკი-ლა არღვევდა...

დანიშნულ დროს კარებთან ავიტუზე. ათრთოლებულის ხელით ზარ-
სა ვწვდი და დავრეკე. თვით დიასახლისი გამომეგება. კეკლუცის
ღიმილით ხელი გამომიწოდა და ოთახში შემიყვანა.

— სჩანს, არა ჯავრობთ?

— ვინ მომცა მაგის უფლება?

— ჩემმა სიმკაცრემ.

— რომელსაც დღევანდელი თქვენი მგრძნებიარე თვალუბი აქარწყ-
ლებენ და...

— მობრძანდით!

სასტუმრო ოთახში არავინ იყო. სავარძელში ჩაჯდა და ნეც მთხო-
ვა, სკამი ახლო დამედგა. ღრმად ამოჭრილი დეკოლტე... თეთრი,
ფაფუკი მკერდი... სავარძელზე გველივით გადაკლახული ტიტვე-
ლა მკლავი...

სუნთქვა შემეკრა. თვალები ამემღვრა. ძარღვები მომიღუნდა.
ათრთოლებული ხელი მკლავზე დაეადე.

— ნუ ცეკობთ! — ღიმილით მითხრა და სავარძელი უკან დასწია.

— ჩემი ბრალი არ არის. ტიტველა მკლავი... თეთრი მკერდი...

— ჩემად!

— მარტონი ვართ!

თავ-ზარ დაცემული წამოვიჭერი: სასადილო ოთახიდან სვლა მო-
მესმა. სისხლი მეცა თავში, გაბრაზებული ოთახისკენ გავქანდი, მაგ-
რამ წინ დიასახლისი დამამეღობა და მტკიცედ შემაჩერა:

— დაბრძანდით!

უმწეოდ სკამზე დავეშვი. დიასახლისს სახეზე ბოროტმა, დამცინავ-
მა ღიმილმა გადაურბინა:

— რამ შეგაშფოთათ?

— იქ ვინ არის? — ხრინწიანი ხმით ჩავილაპარაკე და სასტუმრო ოთა-
ხისკენ გავიხედე.

— მერე თქვენ რა? დღევანდელი საღამო თქვენია. ისარგებლეთ ამ

სალამოთი, თუ შეგიძლიანთ!—და გამომწვევ ღიმილით თავიდან
ფეხებამდე ამათვალისწინებდა ჩამათვალისწინებდა.

ცივმა ოფლმა დაიპყრო, ფუქსავატი და შეუსვენელი ჯენტლმენი გა-
ოცებულნი შესცქეროდა ქალის სახით ასე უცნაურად წამოჭრალ
ამოცანას და თოთოდა ამ უჩვეულო და საშინელი ამოცანის წინაშე.

— დამცინით!

— ნუ თუ? თქვენ ხომ ასეთი ლამაზი ხართ! ლამაზი ცხვირი, თეთ-
რი კბილები, პატარა წითელი ტუჩები, ეშმაკურად მოლიმარი დი-
დი შავი თვალები! ლამაზი ხართ და სილაპაჰის წინაშე, ხომ ზე-
დავთ, როგორ მორჩილებით იხრის თავს თქვენი მორჩილი მონა.
— აბა, შემომხედეთ!

დამცინით! თქვენც დამცინით და ისიც, მეორე ოთახში რომ ზის,
კუზიანი, ზერხემალ გამშრალი ადამიანი!

— დაჩუმდით!—მრისხანედ შემომძახა დიასახლისმა და მოელვარე
თვალები შემომანათა:—თქვე ხომ ლამაზი ხართ? სხვა რაღა გინ-
დათ?—და სარკასტიულად გადინახარა. — დღევანდელი სალამო
თქვენია, ისარგებლეთ, თუ შეგიძლიათ.

დიასახლისი იცინოდა. მის სიცილს სასტუმრო ოთახში კუზიანის
ზველასთან შეზავებული ხითხითი დაერთო. იგი მოჩვენებასავით
ქარებში აიტუხა. შუბლის ქვეშიდან ბოროტად მიცქეროდა. ახვე-
ლებდა და ხითხითებდა.

— თქვენ ლამაზი ხართ! ზი, ზი, ზი! დღევანდელი სალამო თქვე-
ნია! რათა ჯავრობთ, ჯენტლმენო! ხომ გეუბნებათ მშვენიერი მან-
დილოსანი, დღევანდელი სალამო თქვენია? რალას უცდით? ტიტ-
ველა მკლავი, მუტქანი ტიტველა მკლავი! ზი, ზი, ზი!..

თავს ბრუ დაიქნა, ბოლმა ყელში მომაწვა. ოთახი დატრიალდა
და ფეხქვეშ იატაკი შეტორტმანდა.

— დაჩუმდი, შე მახინჯო!—და მუშტ-მოლერებით კუზიანისკენ გა-
გექანე. უცბად თვალთ დამიბნელდა. გონება დამეკარგა... პირველ-
მა აღშფოთებამ რომ გაიარა და თვალები გაუახილევ, კუზიანი
ოთახში ველარ დავანახე. დიასახლისი კი ისევ სავარძელში იჯდა
და ღიმილით, თავისებური კეკლუცი ღიმილით მეუბნებოდა:

— დაბრძანდით! მომილაღერსეთ!

— ღვთის გულისათვის გამაგებინეთ, სიზმარში ვარ, თუ ყველაფერს
ცხადლის ვნედავ?

— როგორ თუ სიზმარში?

— ის სად არის?

— ვინ ის?

— ის, თქვენი სტუმარი?

— მართლა სიზმარში ყოფილხართ?

თვალები მოვიფენიტე. ოთახს უმწეოდ თვალი მოვაგლე, მაგრამ
ვერსად საშინელი მოჩვენების კვალი ვერ დავინახე.

— მომეცი თხელი! თქვენც თეთრი ხელი გქონიათ, თბილი ხელი.
მე ძალიან მიყვარს თბილი ხელი. მომიხალოდით! რატომ არ გინ-
დათ ჩემი გულ-კეთილობით ისარგებლოთ? ეს სალამო ხომ თქვე-

ნია? აი ჩემი მკლავიც, ტიტველა მკლავი! ხომ მოგწონთ? აბა ტუჩები დაადეთ, რა რბილი და ფაფუკია. გაშმაგებული მკლავს დავეწაფე და კოცნა დავიწყე. სისხლი თავში მეცა. სახე ამემღვრა. დიასახლისს ხელებში ვწვდი და ჩემსკენ მივიზიდე.

— აქ ნუ! საწოლ ოთახში შევიდეთ!

დიასახლისი წამოდგა, წელში გასწორდა, უცნაური რამ ბოროტი ღიმილით გადმომხედა და საწოლ ოთახისკენ გაემართა. კარებს ხელთ ჰკრა და ჩემს თვალწინ მისი საწოლი გადაიშალა.

— მოდიო! საწოლთან მოდიო! დღეს ეს საწოლი თქვენია!—მღელვარებით მითხრა და ოთახში შემათრია.

რამდენიმე ნაბიჯი გადავდგი და ერთბაშად გულიდან საშინელი ყუცრილი ამომხდა: დიასახლისის ლოგინში კუზიანი იწვა თმა გაჭბურძენოდა, თვალებს თავგვივით აცეცებდა და დამცინავი ღიმილით მე შემომცქეროდა.

დიასახლისი გაშმაგებული მივარდა კუზიანს, ხელი მოჰხვია და ვნებიტა და ჟინით ტუჩებში კოცნა დაუწყო.

— ხი, ხი, ხი!— ხითხითებდა კუზიანი და თავის გამხდარსა და ძარღვიან ხელებს ჩემსკენ იშვებდა.

თავზარდაცემული ოთახიდან გამოვარდი; მივრბოდი, რომ საშინელი სიყვარულის მოწმე არ გავმხდარიყავი, მივრბოდი და უკან მომდევდა თავზარდამცემი ხითხითი კუზიანისა:

— ხი, ხი, ხი!..

გიჟივით სახლისკენ მივრბოდი. რუსთაველის განიერსა და მშვენიერად გადაშლილ პროსპექტზე მყუდროება იყო. ამ მყუდროებას მხოლოდ ჩემი ფეხ-საცმელების ნერვიული ტაკ-ტუკი და არღვევა...

კონსტანტინე გამსახურდია

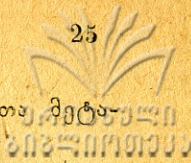
I.

შედეგად მისი მისტიკული

შექსპირი ერთი იმ გვარ ფენომენტაგანია, რომელზედაც არ შეიძლება ლაპარაკი, ყოველ შემთხვევაში კამათი. გვაფრთხილებს გოეთე. გოეთეზე ლაპარაკიც ერთგვარ კანდიერებას არაა მოკლებული. განსაკუთრებით დღეს ძლიერ ძაელია გოეთეზე რაჟმე ითქვას, ყველაფერ იმის შემდეგ რაც ყველა კულტურულ ენაზე დაწერილა გოეთეს შესახებ, მაგრამ მე მგონია თუ გოეთეს ჩვენს თანამედროვეობას დაუკავშირებთ სწორედ საქიროა დღეს მასზე ლაპარაკი. განსაზღვრული სიტყვა, განსაზღვრული აზრიც ორი სხვა და სხვა ადამიანის პირით თქმული ერთი და იგივე არ არის. იდეები და სიტყვები წინასწარ, რომ ერთნაირის მიზნითა და აზრითაც, რომ იყვნენ განზრახული, ისინი ორი ადამიანის პირში ყოველთვის განსხვავებულნი იქნებიან.

მით უმეტეს მე განზრახული არა მაქვს გოეთეს კულტურ-ისტორიული, ან იარტოოდენ კრიტიკულ ესთეტიური შეფასება, ამაზე ტომები დაწერილა. მე მინდა ვცადო ჩვენ თანამედროვეობას დაუკავშირო იგი. ჩვენ სწორედ ისეთ დროს ვცხოვრობთ, რომელზედაც ასი წლის წინად იწინასწარმეტყველა გოეთემ: „მაღე პოეზია უპოეზიოდ შეგვრჩება ხელში, ეს იქნება ნამდვილი პოეზისა—(წარმოებული ბერძნული სიტყვიდან Ποίεω=გაკეთება). პოეტებს მაშინ დაერქმევათ a densando მიჯრით მიმწყობი, პოეტები მაშინ მეძებნებებს დაემზგავსებიან, რომელნიც თავიანთ გრინობებს ჩასტენიან ექვს ზუხლოვან ჰექზამეტრებისა და ტრიმეტრების დაწლევებში.“ გოეთეს გენიალური სატირა სანახევროდ ახდენილია ჩვენს თანამედროვეობაში მე არ ვიტყვი საქართველოზე, ჩვენ ბარე ორი საუკუნე გვიკლია იმ დონემდის რომელზედაც მიღწეული აქვს ევროპულ ადამიანობას; დასავლეთში, როგორც ეს ავლნიშნე სტეფან გეორგზე წარმოთქმულ სიტყვაში, პოეზიისათვის ცარიელი ადგილი აღარც არის დარჩენილი.

ეს ბუნებრივია. დიდი ცივილიზაცია ყოველთვის ანტიპოეტური, ანტიმუსიკალური მოვლენაა. თანამედროვე ევროპიული ენები დღითი დღე თავისუფლებიან მუსიკალურ ელემენტებისაგან შეიძლება მართლაც რიჰარდ ვაგნერი ყოფილიყო უკანასკნელი მუსიკალური გმინვა ფაუსტურ დასავლეთურ კულტურის. ვერლენი უთუოდ გრანობდენ ამას. როცა იგი სასოწარკვეთილი გაიძახოდა—„დელა მუსიკ



კანონი ანტაგონისტურ ფერადების, კანონები მცენარეთა მემკვიდრეობისა;

საგულისხმოა ისიც, რომ გოეთე მთელი თავის ხანგრძლივი ცხოვრების განმავლობაში პლასტიურ ხელოვნებებით იყო გატაცებული: გოეთე მუდამ ოპტიკურ აპარატებს უტრიალებდა: მიკროსკოპებს ტელესკოპებს, მგზავრობის დროს მუდამ თვალი ეჭირა მთებისა და ღრუბლების კონტურების ორიგინალურ მოხაზულობაზე.

აკვირდებოდა, ფოთლების, მინერალების, ფულების, ნაქსოვების, ქანდაკებების, ხიდების, ციხეების, კათედრალების ხაზებს, ფორმებს; ყველმან სურვილი ჰარმონიულ მოხატვის, სიმეტრიის, ჰარმონიის თვალთ შენიშვნისა. ყველგან და ყოველთვის თვალია მისი შეცნობების მთავარი ორგანო როგორც ბუნებაში, ისე ხელოვნებაში და კულტურაში.

გოეთემ ყველაზე უწინ დააფასა რენესანსი და გოტიკა, მიქელანჯელო, დურერ და ლუკას კრანახი. მისი იტალიანური მგზავრობის მემუარებიდან კიდევ დიდხანს ისწავლიან ხელოვნების ოფიციალური ისტორიკოსები.

ასეთი იყო გოეთეს თვალი.

გოეთე უთუოდ არა მუსიკალური ფენომენი იყო, თუმცა იგი შესაფერ ხარკს აძლევს მუსიკასაც — „ტონალური მუსიკა ის ჭეშმარიტი ელემენტია, რომლისგანაც იშობვის ყოველივე პოეზია“. — მაგრამ თანაც დასძენს: „ენა რომ უცილოდ უმაღლესი რანგის ფენომენი არ იყოს ჩვენი, მე მაშინ მუსიკას უფრო მალა დავაყენებდი“ ეს ნამდვილი დაპლომატიური პასუხია, ბოლოს და ბოლოს გოეთე მაინც ხომ ენას აყენებს მუსიკაზე მალა.

1772 წელს იოჰან ქრისტიან კესტნერი მოგვითხრობს ახალგაზდა გოეთეზე. „იგი მრავალნაირი ტალანტითაა დაჯილდოვებული, გარდა ამისა მას უაღრესად მძაფრი ფანტაზია აქვს. ამიტომაც იგი უმეტესად ხატებით, მეტაფორებით მეტყველობს. იგი თვითონ აღიარებს, რომ მას პირდაპირი გამოთქმა არ ემარჯვება, როცა ხანში შევალ, ალბად აზრებს ისე გამოვთქვამ როგორც მომინდებო.“

იგი თავის აფექტებში ძლიერ ტემპერამენტიანია, თუმცა ხშირად თავს იკავებს. მას უყვარს ბავშვები. განსაკუთრებით ბავშვებსა და ქალებს უყვართ იგი.

მოსწონს რუსსო, თუმცა არ შეიძლება ითქვას რომ ბრმა თაყვანისმცემელი იყოს მისი. მას სძავს სკეპტიციზმი.

მას ბევრი უმუშავნია, შვერი ცოდნა შეუძენია, ბევრი უკითხავს, უფრო მეტი უფიქრნია მისი მთავარი ხელობაა მშვენიერი მეცნიერებანი, აგრედწოდებული პრაქტიკული მეცნიერებანი არ უყვარს მას“.

კესტნერის დახასიათებაში სწორედ ეს უაღრესად მძაფრი ფანტაზია საყურადღებო.



ადამიანის სულიერ ცხოვრებაში ყველა ფენომენზე უფრო რთულია და საოცარი ფენომენი ეს არის—ფანტაზია.

ფანტაზიის ინტენსიურობით განისაზღვრება დიდი მწერლის სიდიდე და სიმაღლე. გოეთეს სიძლიერე მის არა ჩვეულებრივ პოეტურ ფანტაზიაშია. დიდია და საოცარია რიჰარდ ვაგნერის ფანტაზია, მაგრამ მის ფანტაზიას ბუნების საშოში დამალული ძალები მენის საშუალებით ეხმაურებიან, ხოლო გოეთე ამავ ემოციებს თვალის საშუალებით ღებულობს.

ამ ფანტაზიის წყალობით თავის რომანების გმირებს თავის თანატოლებად სთვლიდა დიკენსი, იშვებდა და იხარებდა მათთან ერთად და როგორც კი კატასტროფა მოუახლოვდებოდა რომელიმე მათგანს, პოეტის სულს საშინელი პანიკა მოიცავდა. ბალზაკი ისე ლაპარაკობდა თავის comedie humaine-ს გმირებზე, თითქოს ისინი ხორციელნი ყოფილიყვნენ. ამიტომაც „ტრადედიის დასრულებამდის შეიძლება მეც ტრადედიის გმირთან ერთად დავიღუპო“ ამბობს გოეთე.

გოეთეც არაჩვეულებრივი პოეტური ფანტაზიით დახასიათდება. ფანტაზია სიტყვის, გამოთქმის სფეროში. იგი სიტყვის მეფე გახდა ამ ფანტაზიის წყალობით. ქვეყანა იმისთვის იტანჯება, რომ ნაგრძნობი სჭარბობს ხოლმე ნათქვამს. გენიოსი იმითაა ბედნიერი, რომ მას სწორედ ეს გამოთქმა ემარჯვება სხვაზე მეტად. ვალაპარაკოთ თვითონ გოეთე თავის პოეტურ ფანტაზიის შესახებ:

„მე შემეძლო, როცა თვალს დავხუჭავდი თავჩაქინდრულს, ხედვის ორგანოს შუაგულში წარმომეღვინა, რომელიმე ყვავილი, ეს ყვავილი ერთი წამის შემდეგ სახეს იცვლიდა, ირღვეოდა, იშლებოდა, იცრიცებოდა იგი და ჩემს თვალს ელანდებოდა ახალი და ახალი ყვავილები ნაირ-ნაირი ფერადობისა და ნაირ-ნაირი ფურცლობისა. ეს ყვავილები ბუნებრივი ყვავილები როდი იყვნენ, არამედ ფანტასტიურნი, მიუხედავად ამისა, იმათში ისევე დაცული იყო სიმეტრია, როგორც მოქანდაკის როზეტებში. ჩემთვის შეუძლებელი იყო მათი მოხაზულობის სრული დეტალების დამახსოვრება, მაგრამ ფერადების კრთომა არ იჩრდილებოდა. არც ძლიერდებოდა, მე შემეძლო თვალ-დახუჭულს დიდხანს მემზირა მათთვის. იმავე ყვავილების, — ხსოვნაში განახლება შემეძლო მე თამამად, როცა ეკლესიის ჭრელად შედებულ მინებს შევხედავდი, რომელნიც ცენტრიდენ პერიფერიებისაკენ ისე აფრქვევდნენ ფერადებს, როგორც ჩვენ დღეში ახლად მოკონილი კალეფდენსკოპი“.

„ჩემი შეგრძნობითი ნიჭი, უამბობს გოეთე კანცლერ მაჟულერს, ისე საოცრად მოწყობილია, რომ ნახულის მოხაზვა და ფორმა მკაფიოდ მჩნება ხსოვნაში. და ეს ძლიერი შთაბეჭდილების მიღებისა და შეგრძნობის უნარი რომ არ მოეცა ჩემთვის ღმერთს, ჩემი გმირების სახისა და აღნაგობის ინდივიდუალუაცის მე ვერც კი მოვახერხებდი. ამ ბეჯითი, პრეციზული დამახსოვრების და შთაბეჭდილების ნიჭის წყალობით მე დიდხანს, დიდხანს ვარწმუნებდი ჩემ თავს, რომ ჩემი ტალანტი მხატვრობაში ჩვეულებრივზე უფრო დი-

დი იქნებოდა. “ გოეთეს ფანტაზია ისეთის ძლევა მოსიღობით იკლავდა და გზას გოეთეს ცხოვრებაში, რომ თვით ვაჰმარის ლიტერატურულ წრეებში, სადაც მთელი მაშინდელი გერმანიის ლიტერატურის მეტეორები თავს იყრიდნენ, გოეთე მარტოობას ეძებს, ჟამიდან ჟამზე გოეთე გაურობის თავის მეგობრებს, რათა მარტოობაში ებაასოს თავის დაუცხრომელი ფანტაზიის დემონს. ასეთ წამებში იგი „ღემონით შეპყრობილი“ ეგონა მის მეგობარს იაკობის.

II.

გოეთე ერთად ერთი გერმანელია, შეიძლება ერთად ერთი წარმომადგენელი ევროპიულ ადამიანობის, რომელმაც აბსოლუტურ, ჰარმონიულ სრულყოფას მიაღწია. ამიტომაც განუყრელია მისი ქმნილება და მისი პიროვნება. გოეთეს ბოგაფიას, რომ არ მოეღწია ჩვენამდის, მისი ქმნილება მაინც ნათელი იქნებოდა ჩვენთვის. უკუღმა: ჩვენ მარტო მისი ბოგრაფია, რომ დაგვრჩენოდა, ჩვენ მაინც თითს გავიშვრდით მის პიროვნებაზე საჩვენებლად.

მისი ქმნილება პირწავარდნილი ტყუპია მისი პიროვნების. როცა ჩვენ დონკიხოტს ვკითხულობთ ვერც კი გაგვიგია, როგორ შეიძლება, რომ სერვანტესი ქურდი ყოფილიყო, ეს გოეთეს ცხოვრებაში შეუძლებელი იქნებოდა.

ჰარმონიული სრულყოფას წარმოადგენს არა მარტო გოეთეს პიროვნულ ადამიანური ცხოვრება, არამედ მისი გარეგნობაც.

ჯერ არავის უნახავს, რომ ღვთაებრივი ჰარმონია გულში და სახეზე თანასწორად ყოფილიყოს ისე განსაზიერებულნი, როგორც გოეთეს გარეგნობაში. 80 წლის გოეთეს სახე ისევე ღვთაებრივია, როგორც ახალგაზდა ლაჰციველი სტუდენტი გოეთესი.

სტუდენტი გოეთე-ლაჰციველ ქალების საყვარელი, გიჟმაჟი, გონება მაზვილი ჭაბუკი, ისე დიდოდა, როგორც ახალგაზრდა ღმერთი, მიწიერ ელემენტისაგან შვებულნი. მოზუცი გოეთე-ვაჰმარის უგვირგვინო მეფე!

ყოვლის შემცნობი და ყოვლის შემწვდომი თვალეზი, რომელნიც დამწვარან ღმერთის ახლობილვიო, და ნოკი ისე აზვევია მის თვალეზს, როგორც წმინდანისას შარაჟანდელის მთიეზი.

მისი ავტობიოგრაფია Dichtung u. Wahrheit, დინჯი, ობექტიური ანალიზია საკუთარი ცხოვრეზების, არსად ტრაბაზნი, არსად ისეთი ყოყლიზინა პარნასიზში, ან ყალბი პათოსი, როგორიც სჩვევოდა ვიქტორ ჰუგოს, ან ფრანგის სვიმბოლისტეზს.

მისი არსებობა განუწყვეტელი და დაუსრულეზელი ფორმად ქმნა, დაუსრულეზელი მეტამორფოზა, წინსვლა. არსად განსვენება, არსად მდაბიო მოქალაქური თვით კმაყოფილეზა, მუღმიევი წყურვილი დასრულეზის, შევსეზის, მეტის გრძნობის, მეტის ცოდნის.

გოეთეზე წერა და ლაპარაკი არ შეიძლება იმ გზით, რომელიც არა ერთეზელ უცდიათ გოეთე ფილოლოგეზს. ფილოლოგეზების საერთო სენია, რეკონსტრუქცია, დახსნა, დარღვევა, ანალიზი და შემდეგ სინტეზი.



ვისაც გოეთე ფენომენის შეცნობა უნდა, მან გოეთე უნდა ცადოს, როგორც ჰარმონიული, ორგანიული მთლიანობა ამიტომაც იმ უამრავ წიგნებში, რომელიც ყველა კულტურულ ენებზე დაწერილა გოეთეს შესახებ, სულ რამოდენიმე ამოირჩევა, რომელთა წაკითხვა ღირდეს. ყველაფერს რაც გოეთეზე დაწერილა, მე ვაჩვენებ ჰარტლენბერგის „გოეთე-ბრევიერს“. სადაც გოეთე თვითვე ლაპარაკობს თავის ქმნილებებზე, თავის ადამიანურ ცხოვრებაზე, თავის გენიის მარტვილობაზე, თავის ადამიანურ ვნებებზე, თავის ზეკაცურ წამებზე, ნაკლებ და ღირსებაზე. გოეთეს მკვლევართა მაგალითი გვიჩვენებს, რომ პსინოლოგები, სვსტემატიკოსები და პატენტინი კრიტიკოსები ამაოდ იწუხებენ თავს თავიანთ კვლევით, გამორკვევით, ტრაქტატებით ჰიპოტეზებით და დაუსრულებელი კამათით. გენიოსის შესაცნობად ერთად ერთი გზაა, გზა—კონგენიალური შეგრძობისა, ხოლო უცილოდ იარაღია გენიოსის საგრძობად არა ტენდენციური კრიტიკა და დილექტანტური ჩხირკედლობა, არამედ თავდაბლური მოკრძალება, მიმღებობა. ყოველ ჭეშმარიტად მაღალთან ქუდ მოხდილად უნდა მიხვიდეთ.

ვინც წმ. პეტრეს ეკლესიაში, რომში, დიდის პრეტენზიებით და ცოდნის ტენდენციით აღჭურვილი შევა, იგი ისევე ცარიელი გამოვა იქიდან, როგორც შესულა. ვისაც ღმერთის სიყვარული ბერისა, მოთმენა ასკეტისა, თავმდაბლობა მონასტრის მორჩილისა, და ენტუზიაზმი პოეტისა თანდაჰყვება, მას გულს გაუხსნის ამ დიდზე უდიდესი ტაძრის ღმერთშემოსილება და დიდებულება.

ასეა გოეთეც.

გოეთემ თვითონ სთქვა თავის ნაწერებზე: ჩემი ქმნილებანი ცოდვათა მონანებანიანო. ამაზე უფრო ძლიერი თვითკრიტიკა, ამაზე მეტი ობექტივიზმი თავის პიროვნების, თავის ადამიანურ მეობის მიმართ, ჯერედ მწერალსა და პოეტს არ გამოუჩენია. ყოველი დიდი ხელოვანი თავისთავზე ამალლების ცდაშია ბუდამ. ყოველი დიდი პოეტი და ბრძენი ცდილობს თავის ადამიანურ მეობაზე მაღლა დადგეს. ასე გრძნობს გენიოსი, რომ მისი სხეულება და არსებობა ამ ქვეყნად წარმავლობდა. უკვდავია მხოლოდ მისი სული, მისი ქმნილება, მისი Ens realissimum როცა გაითვალისწინებ ადამიანი ამ ჭეშმარიტად ბედნიერი პრინციის, ღმერთების საყვარელის მიწიერ ცხოვრებას, გიკვირს კიდევაც, რომ მას წამოცდა პირიდან, რომ მისი ადამიანური ცხოვრება მონანიებას საჭიროებს; მაგრამ ღმერთისაგან გამოგზავნილი ადამიანები ყველაზე მძიმედ გრძნობენ იმ სერიოზულ მოვალეობას, რომელსაც ცხოვრება ეწოდება. ისინი ცასთან და ღვთაებასთან ახლოს არიან, ისინი უფრო შორს იყურებიან, ვიდრე ხილული სამყაროს ფარგლები სწვდება. ისინი მუდამ უკმაყოფილონი არიან თავიანთ სრულყოფით, რადგანაც ღმერთის პირისაგან უხილავთ აბსოლუტური და სრულყოფილი. ისინი მუდამ უკმაყოფილონი და დაუღვარნი არიან ვიდრე ჩვეულებდივი ადა-

მიანები, რომელნიც ფულით, ქალებით, სახელით და პატივით თავს იტყუებენ.

გოეთეზე წერა ყოველთვის შეიძლება, რადგანაც საკმაოდ არავის ულაპარაკია გოეთეზე. ყოველი თაობა, ყოველი კულტურული წრე ახალ და ახალ საუნჯეებს ჰხედავს და აღმოაჩენს ხოლმე მის შემოქმედებაში. ყოველი თაობა ახალ კემშარიტებათ სწავლობს მისგან.

ყოველი თაობის წარმოდგენაში სულ სხვა და სხვანაირია გოეთე. მის თანამედროვეებს მუდამ გაუბრბოდა იგი.

„როცა ადამიანებს ჰგონიათ, მე ვადმარში ვარ, სწერს გოეთე, ამასობაში უკვე ერფურტში ვარ“ — თანაც „გამოცვილილ მეგობარს“ უწოდებს იგი თავისთავს. გოეთე, როგორც მისი ოქროს გველი, მუდამ ხელიდამ და შემეცნებიდან უსზღტებოდა თანამედროვეებს. თუმცა ყველაზე მეტი ჭაპანწყვეტა გოეთეს გასაგებად გერმანელ გერმანისტებს გადაუვლიათ გოეთე ფენომენის შესაცნობად, მაგრამ ნიცშე მაინც ფიქრობდა: გოეთე გერმანელებს მარტო არ შერჩებათო.

როცა მეოთხმოცდაათე წლებში გაისმა პაროლი: „უკუვიქცეთ გოეთესკენ“, ახალმა თაობამ ხელახლად თავისთავი დაინახა მარმალის გოეთეში და მოინდომა მასში მონისტი ეპოგნა.

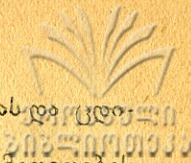
ამგვარად გოეთე — მატარებელი მთელი ადამიანობისა ერთი მონისტის სახით წარმოუდგა თვალწინ ამ თაობას, რადგანაც გოეთე ყოვლის შემცველია. ბერძნული კლასიციზმი, როკოკო და რომანტიზმი, ვოლტერი და კანტი, ჰერდერი და სპინოზა, მისტიკა და კათოლიციზმი, ყველაფერი გოეთეშია, მაგრამ გოეთე არც ერთი ცალცალკე არ არის, არამედ ყველას შემცველი. იგი მაგიური მოზაიკაა, ამიტომაც არ შეიძლება ითქვას: როკოკო — ეს არის გოეთე. ან ბაროკი, ან რომანტიზმი, ან მისტიციზმი. ამოიღეთ რომელიმე ქვა მოზაიკიდან, ეს არამც და არამც არ იქნება მოზაიკა, არამედ ერთი სახეობა მრავალ სახიერობისა. (ასეთია გოეთეც).

1813 წლის იანვრის 8-ის თარიღით იაკობისადმი მიწერილ ბარათში გოეთე აღიარებს: „მე ჩემის მხრით, ჩემი არსების მრავალმხრივი მიმართულების მეოხებით არ შემიძლია ერთი რომელიმე აზროვნულ მიმდინარეობის წარმომადგენელი ვიყო.

როგორც პოეტი და ხელოვანი — მე პოლიტესტი ვარ. როგორც ბუნებისმეტყველი — პანთესტი.

„ზეციური და მიწიერი საგნები ისეთ რთულსა და ვრცელ სამყაროს წარმომადგენენ, რომ არსების ყველა ორგანოთა მომართვაა საჭირო მათ შესაცნობად“. უფრო გარკვევით თავის ბუნებისმეტყველურ აფორიზმებში:

„პოეზია მიუთითებს ბუნების საიდუმლოებას და ცდილობს იგი ხატივად გადმოგვცეს. ფილოსოფია მიუთითებს ბუნების საიდუმლოებაზე და ცდილობს იგი სიტყვით და გონების ძალით შეიცნოს.



მესტიკა მიუთითებს ბუნებაში მიჩქმალულ საიდუმლოებას და ცდილობს სიტყვით და ხატით ამოიკითხოს.

გოეთე გამოტყეხილად ამბობს, რომ ჩვენ ამ ნიშნების, შიშითების მეტი არა შემიძლია-რა. იგი აღიარებს რომ მისი საქმეა, მხოლოდ ბუნებაში არსებულ პირველ ფენომენების ნიშნება, გაკვირვებით შეხება.

„ქვეშარტებას სრულიად ჩვენ ვერასოდეს ვერ შევიცნობთ. ვერც გამოვთქვამთ ჩვენ მას სრულყოფილად. ჩვენ შეგვიძლია მხოლოდ ქვეშარტებად ძოვიქცეთ. ჩვენ შეგვიძლია მხოლოდ ბუნების წიაღში დაცული საიდუმლოება და მისტერია ვიგროძნოთ“; ბოლოს და ბოლოს უმთავრესი და უღრმესი მუდამ გამოუთქმელი რჩება. იგი ჰერაკლიტესეულ ლმერთივით მხოლოდ ანიშნებს, მხოლოდ მიუთითებს. მთელი მისი მწერლობა განუწყვეტელი მითითებაა ამ დიდი მისტერიისა, რომელიც სამყაროში დაცულია.

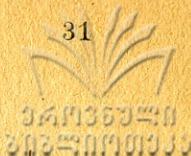
„ღმერთის წამება, ამბობს გოეთე, ეს მშვენიერი და საქებარი სიტყვაა, მაგრამ ლმერთად მოქცევა და იმის გაგება თუ სად და როდის ხდება მისი პირისჩენა და გამოცხადება, ეს არის უდიდესი ბედნიერება ქვეყანაზე“.

მისი დიდი ქმნილება ეს ცდაა ბუნებაში და ადამიანებში ლმერთის პირის ჩენისა და გამოცხადებისაკენ მამართული. „მაქსიუმში ჩვენი შეძლებისა ეს არის მოდიფიკაცია შეუცნობისა. ჩვენს მიერ ნავევრად შეტყობა ცოდნას ხელს უშლის, ხოლო ყოველი ცოდნა, ყოველი შეცნობა მუდამ სანახევროა, ერთი მათემათიკური იქის ყოველთვის მოუძებელი რჩება ადამიანის გონებას. ყოველივე ცოდნის გამოჩენა უძლურია, ვიდრე ჩვენ შინაარსებიდან არ გამოყოფნავს და არ გამოვმეტება ძალა, რომელიც გამოაშქლავნებს მას, რისი შეცნობაც ჩვენ გვწადია. ეს შინაგანი ძალა მუდამ უხილველი და შეუცნობი დარჩება ჩვენთვის“. ამ ძალაში გოეთე ინტუიციას უნდა გულისხმობდეს, რომელიც როგორც პოეტ კაცს, ისე მეცნიერს თანაბრად ესაჭიროება მისის აზრით.

გოეთე თვალსაჩინო მავალითა იმისა, თუ როგორ ებრძვის გენიალი პიროვნება თავის საუკუნეს და თავის თანამედროებას.

როცა ჩვეულებრივი ადამიანი საუკუნის გემოვნებას დასულოიერ განწყობილებას ეტმასნება, გენიოსი ცდილობს საუკუნის ბეჭედი კი არ დაიტყოს, არამედ საუკუნეს დაატყოს თავისი ინდუვიდუალობის ბეჭედი. მთელი ადამიანური კულტურის ღირებულებანი პიროვნებასა და საზოგადოებას შორის ატეხილ ბრძოლებშია შექმნილი. მიუხედავად იმისა, რომ გოეთე ვოლტერის და ფრიდრიხის რაციონალისტურ საუკუნის იდეურ ფონზე გაიზარდა, ჯერ კიდევ ჭაბუკი გოეთე საიდუმლო—ფრაჰმაუერების კლუბებში ეწერება.

ეს ტენდენცია ადამიანში და ბუნებაში მიჩქმალულ საიდუმლოების გზის აკვლევისა. ახასიათებდა გოეთეს სიჭაბუკიდან. ნაპოლეონიც ამბობდა: J'ai toujours cherché le merveilleux—„მე მუდამ ვეძებდი საკვირველებას“.



III.

ბუნება მასალა მხოლოდ ჩვენი შემოქმედებისა. გოეთესთვის უდიდესი პრობლემა იყო დიდი ბუნების ვრცელი მასალიდან მალადი და ბრწყინვალე კულტურის შექმნა. ბუნების კულტურად გადახურდაება ეს არის თვითმიზანი ყოველი დიდი ხელოვნებისა. სწორედ აქ არის გოეთეს გენია, სწორედ აქ სჭარბობს იგი თავის Sturm ისა და Drang ის დროას თანამოკალმეებს.

ბუნება misterium magnum-ს წარმოადგენს, სწორედ ამ დიდი მის, ტერიის შესაცნობად ამბობდა გოეთე, რომ „არსების ყველა ორგანოთა მომართვაა საჭირო“ ამ ბუნებაში დაცულ შვიდ ბექტიან წიგნის შესაცნობად.

ამიტომაც არ დარჩენილა არც ერთი ორგანო ხელოვნურ გამოთქმისა-რომელი სთვისაც გოეთეს არ მიემართა.

ტრადედია, დრამა, რომანი, ნოველა, პოემა, ბალადა, სონეტი, ბლეკფერზი, დლიური, წერილები, ოქმანი, აფორიზმი, ესსაჲ, მეცნიერული პროზა, ყველა დარგში მოგვეპოვება ჩვენ მისი ხელის ქმნილება. მის ნაწერებში თითქმის ყველამ მოაღწია ჩვენამდის, კანტი კუნტად ახლაც პოპულობენ უმნიშვნელო ფრაგმენტებს ან ორმაგ ექზემპლიარებს, სულ ნახევარი წლის წინად ერთმა გერმანისტმა იპოვნა მისი ჯეროდ უცნობი პოემა იაკობი, და ჯერაც არ დასრულებულა დავა ამ პოემის აუტენტიურობის შესახებ.

საოცარია, რომ იგი ისთივე დიდი მოაზროვნე და მეცნიერია, როგორც პოეტი. უკანასკნელ ორ საუკუნეში არც ერთი დიდი პრობლემა არ დასმულა ევროპის ინტელექტუალურ ცხოვრებაში, რომელსაც გოეთე არ შეჰხებოდა, რომელზედაც გოეთეს არ მიეთითებია, ბოლოგიაში, ბოტანიკაში, გეოდეზიაში, გეოგრაფიაში, მინერალოგიაში, ფიზიკაში, ყველგან, უმუშავნია გოეთეს, ყველგან გოეთეს ხელი სჩანს; მისი ინტელექტუალური ლოგოსი ისევე მძაფრი და ნათელია როგორც მის ინტელექტუალური ეროსი, რადგანაც ეროსი და ლოგოსი არამც და არამც ანტიპოდები არ არიან, არამედ ერთი მეორის დასრულება, ერთი მეორის დამატება.

გოეთედლის პირდაპირი ხაზის გავლენა შეიძლება გოეთეჯიორდანო ბრუნო პლატონამდის. გოეთეს შემდეგ ეს ხაზი სწვდება ნიცშე-დილტაჲ, კაზერლინგ დეჰმელამდის.

ადამიანი ბუნებაში თუ მონახავს იმის მაგალითს რომ ერთსახიერ Ens realissimus-ს ასე მრავალფეროვანი, მრავალ სახიერი, მრავალ ხმოვანი, მრავალაზროვანი გამომეტყველობა ეპოვნოს.

როგორაა ეს მოსაზრებელი, რომ მისი ათასგვარი, ათასი დარგის მეტყველობის და შემოქმედების მრავალფეროვანება იყოს ანარეკლი იმ ერთი დიდი და ღვთაებრივი ცეცხლისა, რომელიც ეგზომ მძღვეთ ენთო ამ ვაჰმარელ ოლიმპიელის გულში, რომელსაც მისი თანამედროვენი „მარმალილოს გოეთეს“ ეძახოდნენ. გოეთეს წარმოდგენა შეიძლება სფერითულ ბურთის წრეშეწერილ, დასრულებულ ზვეულების სახით, რომელსაც არსად ნაპრალი, არსად დისჰარმო-



ნია, არსად გადატეხა, არსად უეცარი გადასვლა და გადაბტომება
ეტყობა.

გოეთეს განვითარებაში შეიძლება მხოლოდ წრეშეწერილ, დასრუ-
ლებულ რკალების დანახვა, არსად შესვენება, არსად გადატეხა გან-
ვითარების ტემპისი და ხაზისა. — ასე ჰარმონიულად რომინობს და
მდინარებს ყოველი დიდი ხელოვანის, ყოველი დიდი პიროვნების
განვითარება და ეტლი.

„ჯიშიდან ზეჯიშისაკენ“.

ჩვენი თანამედროვე მცნება დიდი პიროვნებისა, დიდი ინდივიდუ-
ლის სრულიად გაუგებარი იყო ანტიკურ სამყაროში.

ანტიკური ჰეროს, ღვთიური ადამიანი იყო, მიტომაც ასე უყვარს
ჰომერს, თქმა: ღვთიური ოდისოას, ღვთიური აქილესს, თვით ოდი-
სოას მეფის ერთგულ მელორესაც იგი ღვთიურ ღვთის მწყემს უძახის.
რადგანაც ღვთიურობა ანტიკაში ჯიშდასრულებას, სრულყოფას უდ-
რიდა. ანტიკური ღმერთები იგივე ღვთიური სრულყოფილი ადა-
მიანები იყვნენ. ჩვენი „დიდი პიროვნება“ უდრიდა ანტიკურ საუკე-
თესოს (თავის ჯიშში, თავის რანგში, წოდებაში ან ხელოვნებაში).
მომაკვდავ ადამიანის ბედი და ასპარეზი ანტიკაში შემოფარდული
იყო კანონით, რომელსა ღმერთი სწერდა, მხოლოდ ღვთიური ახერ-
ხებდნენ ამ კანონიერების მიჯნის გადალახვებს და გადასვლას. ან-
ტიკურ სამყაროში ხელოვნებაც ღვთაებრივი ფუნქცია იყო, ღვთა-
ებრივი ემანაცია იმ მსოფლიო ლოგოსისა, რომელიც ადამიანში
სთვლემს.

აქედან წარმოსდგა იდუმალი, გამრავლების, დაორსულების მისტე-
რიებიდან აღებული სიტყვა „გენოს“, რომელიც თანამედროვეობამ
თანამედროვე მცნების გენიის გამოსახატავად გამოიყენა.

ამ გენუს ჯიშის წარმომადგენელი გადალახავდა ღვთაებრივობის მიერ
დათქმულ მიჯნასა და საზღვარს, როგორც კი ამ ჯიშის წარმომად-
გენელი ადამიანი ხელოვნების ორგანონ და მეტყველობა გახდებოდა.
რენესანსის დროს ადამიანი საესებით ითავისუფლებს თავს ამ ღვთა-
ებრივ ტრადიციისაგან, ამ ღვთაებრივ კანონშეწერილობისაგან,
ისეთი დიდი ნებისყოფის ადამიანი, როგორც კოლა დე რიენცო
ან ჩებარე ბორჯია, ისეთი დიდი ხელოვანი როგორც მიქელ ანჯე-
ლო ღვთაებრივობის როგორც საზღვარსა და მიჯნასარ განიცდიან.
ღვთაებრივობა მათ გარეშე აღარ არსებობს, არამედ ღვთაებრი-
ვობა მათ პიროვნებაში გადადის.

ნიცშესთვის ნებისყოფა ანთავისუფლებს ადამიანს. ნებისყოფა ბა-
ტონობისადმი ჩებარე ბორჯიას კოლა დერიენცოს, ნებისყოფა
შემოქმედებისადმი მიქელ ანჯელოს, რომელმაც ასე გულწრფელად.
წამოიძახა შემოქმედების პროცესში: „უფალო, უფალო რა ძლიერი
ხვრ შენ ჩემში!“

როგორც ვხედავთ რენესანსის დროს სიმძიმის ცენტრო ღვთაებრი-
ვობის თვით პიროვნებაში იქმნა გადატანილი, ანტიკაში იგი პი-
როვნების გარეშე ეგულებოდათ.

არც ჩებარე ბორჯია, არც რიენცო, არც მიქელ ანჯელო და

და არც დანტე უკვე აღარ ეტევიან იმ საერთო კატეგორიაში, რომელიც მოდგმა—ჯიში ეწოდება. აქედან პირდაპირი გზა მიდის ჯიშს ზევით, ჯიშს ვალმა, ნიცშეს ენით, რომ ვთქვათ, ზეჯიშისაკენ. ანტიკაში, შემომქმედი დამსრულეებელია ჯიშისა. თანამედროვე ინდივიდუალისტურ იდეაურ სამყაროში შემომქმედი მოდგმის წრიდან გამოსულია, იგი მის გარეშე ეძიებს პოზიციას, მის ზევით და არასოდეს მასში.

რენესანსიდან დიდი ადამიანი უარისმყოფელია ჯიშობისა, ანტიკაში ღვთაებაა მსოფლიოს ცენტრი.

რენესანსისა და თანამედროვეობისათვის მეობაა ცენტრალური სუსტება სამყაროს საერთო სუსტებაში.

გოეთეც ამიტომ გვეჩვენება ჩვენ მარად ახალ და მარად კაბუკ შემოქმედად, რომ იგი მსოფლიოს ცენტრში შემომქმედის მეობას ათავსებს. შემომქმედი იტანჯება მსოფლიოს და ბუნების დაუსრულებლობით. გენიოსი ამ დაუსრულებელ ქაოსს სტიქიონებისას თავის პიროვნულ სრულყოფას, თავის შემომქმედების ჰარმონიულსა და ორგანიულ მთლიანობას უპირდაპირებს. აქ იწყება საზღვარი მესა და არამეს, პიროვნებას და სამყაროს, შემომქმედებასა და ბუნებას, კულტურასა და ბუნების ნედლ მასალას შორის

გოეთე სრულყოფილ, ჰარმონიულ ქმნილებას უპირდაპირებს უსრულო ბუნებას.

ნაპოლეონი საკუთარ ნებისყოფას—თავის სოციალურ წრის ქაოტიზრობას.

გოეთე თავის ქმნილებაში ეძიებს ჰარმონიულ მთლიანობას.

ნაპოლეონი თავის იდეალურ სახელმწიფოში პოულობს გამოსავალს იმ ქაოსიდან, რომელიც დამყარდა მის თანამედროვე საფრანგეთში და ლამის მთელს ევროპაში.

ჩვენ დავინახეთ რომ რენესანსისა და თანამედროვეობის მსოფლიო გაგებაში პიროვნება, ინდივიდუმი ხდება ცენტრალური ფიგურა კოსმიურ ძალთა სრბოლაში.

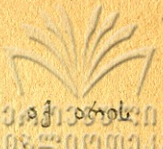
ადამიანის ფიზიკურ არსობის შესწავლამ მიიყვანა გოეთე ანატომიამდის, რომელსაც ასე გულმოდგინეთ სწავლობს იგი რომში ყოფნის დროს.

მოქანდაკის მასალის—მარმალლოს შესწავლის ინტერესს მიჰყავს იგი მინერალოგიასა და გელოგიამდის. მხატვრობის ფენომენის გამოსარკვევად გოეთე საკუთარ თეორიას იმუშავებს, თავის თეორიას ფერადების შესახებ.

მისი მოძღვრება: *ἀνθρώπου μετρίον ἀπάντα*—ჩვენი სხეული საფუძველია ჩვენი მსოფლიო შეგნებისა, კონსექვენტური ინდივიდუალისტური გაგებაა ბუნებისა და კოსმიურ ძალთა.

გოეთე გონების იზოლიაციით როდი აზროვნებდა, არამედ მთელი თავისი სხეულებით, ყველა თავის შენიცნების ორგანოების შემწეობით.

ბუნების ფენომენებში განცდილ სტიქიათა სვიმბოლებს ხედავდა



გოეთე და არა მოფიქრებულ მცნებების ალევგორიებს. ცენტრალური პუნქტი მისი ბუნების ფილოსოფიისა. ბუნებაში გოეთე მხოლოდ პოლარიულობასა და გრადაციას ხედავდა. სუსტოლეს და დიასეტოლეს, აქტიურსა და პასიურ ფერადებს, შესუნთქვა ამოსუნთქვას, ნათელსა და ჩრდილს, ქალურსა და ვაჟურს, სიმძიმეს და გავრცელებას. ყველაფერი ეს პოლარიულობაა. ზრდისა და მოძრაობის ფენომენებს იგი უქვემდებარებდა ხარისხობის, გრადაციის პრინციპს. თვითონ თავისი ბუნება მას წარმოედგინა, როგორც პოლარიულობიდან შემდგარი არსება, რომელიც ამ ერთი მეორის მოწივალმდევ სტიქიათა შეგუების, შეხამების, ჰარმონიულ შედუღებისაკენ მიისწრაფის. გოეთეს ბუნების სვიმბოლოა კონცენტრიული სიმრგვალე.

„ბერძნებმა მსოფლიოს დიდი ჭეშმარიტებანი ღმერთებში მოათავსეს, ჩვენ მათ მცნებებში მოუყარეთ თავი“. გვასწავლის იგი გოეთე ცდილობს ჰარმონიული შეხამება დაინახოს ადამიანსა და კოსმოსს შორის, ჰარმონიულობა დაამყაროს.

IV.

გოეთე პოეტის, გოეთე მისტიკოსის შესაცნობად, უცილოდ საჭიროა თვალი შევასწროთ გოეთეს ბუნებისმეტყველს. მაგრამ ბუნებისმეტყველი გოეთე ისევ და ისევ მისტიკოსიგოეთე რჩება. ისინი ვინაც გოეთეს პაგანისტურ, წარმართულ პერიოდებზე ასე უყვართ ლაპარაკი, ხშირად ივიწყებენ, რომ გოეთე ქრისტიანული მისტიკით იწყებს, და მისტიკითვე ათავბებს.

პირველი მისი პოეტური სიტყვაა: „Poetische Gedanken auf die Höllenfahrt Christi“—პოეტური აზრები ქრისტეს ჯოჯოხეთად ჩასვლის შესახებ“, ხოლო უკაასკნელი, მისი მთელი შემოქმედების, მისი ნაწერების გვირგვინი ფაუსტის მეორე ნაწილი. პირველი პროლოგია მისტიკოს გოეთესი, ხოლო უკანასკნელი მისივე ეპილოგი. ქრისტეს ჯოჯოხეთად ჩასვლის ამბავი ერთად ერთი და უძლიერესი აკორდია: Unsterbliche heben verlorene Kinder, mit feurigen Armen zum Himmel empor. და სულნი უკვდავნი, დაკარგულ შვილებს ცეცხლოვან ხელებით ასწევენ ზე.

ქრისტიანული მისტიკა გახლავთ ძირითადი ტონი არამარტო გოეთესი არამედ ყველა დიდ ევროპულ პოეტის შემოქმედებისა. ამ ნიადაგზე წარმოიშვა როგორც დანტე, ისე კლოფშტოკი, როგორც მილტონი, ისე თვით გოეთეც.

როგორც „პოეტური აზრებში“, ისე ფასუტში ერთი დიადი ღერძია: ეს გახლავთ მაღალი აზრი ქრისტეს სწავლისა, რომ ჭეშმარიტი, მაღალი და კითილი დასძლევს ბოროტებას და სატანას.

Auch dieser soll mein Opfer werden, sprach Satanas und freute sich. Doch weh, dir Satan ewiglich.

როგორც პოეტურ აზრებში, ისე ფაუსტში მხსნელ მაცხოვარის სახით წარმოდგენილია მარად ქალურის—(Das Ewigweibliche) პერ-

ზონიფიკაცია, მადონა, რომელმაც ასე დიდი როლი ითამაშა მთელი დასავლეთის პოეზიასა და მხატვრობაში. ეს მარად ქალური ელემენტია განსახიერება სიყვარულის, სიბრძნის და სათნოების, რომელმაც წარწყმენდას ვადაარჩინა ფაუსტის ბოზოქარი სული. აქაც იგივე მაღალი შეგნება, რომელიც ასე ნაზად, ასე სათუთად გამოჩნება მიქელ ანჯელომ თავის (Pietà)—„პიეტა“-ში. როცა დააკვირდებით გოეთეს მთელ ნაწერებს, რომელნიც 50 ტომს აღემატებიან, თქვენ დაინახავთ რომ ყველგან ეს პრინციპია დაცული, პრინციპი განვითარებისა.

ამ მაღალ, განვითარების პრინციპს სჭვრეტდა და ეძებდა გოეთე, როგორც ბუნებაში ისე ხელოვნებაში. მას მომარაგებული ჰქონდა მაღალი სათვალყურო პუნქტი თავის შემოქმედების ოლიემპზე *Zum Sehen geboren, zum Schauen bestellt, dem Turner geschworen gefällt mir die Welt*. მომწონს მე ქვეყანა. ეს გაზღავთ გოეთე ფაუსტისებური ჰოსთქმა ბუნებაზე და ქვეყანაზე. აქაც იგივე „ხედვისთვის შობილი, ჰვრეტისთვის ხმობილი“. ხოლო ხედვა—ჰვრეტისათვის უცილო პირობაა.—სინათლე მეტი სინათლე. ეს გაზღავთ უკანასკნელი ფრაზა მომაკვდავი გოეთესი. სინათლე, მეტი სინათლე. როგორ ესაჭიროებოდა ეს სინათლე გოეთეს დროს, მისი სიკვდილიდან თითქმის ერთმა საუკუნემ გაიარა და ჩვენ თაობას კიდევ სჭირია სინათლე, მეტი სინათლე.

ეს იყო უკანასკნელი სურვილი იმ კაცის, რომელიც თვით სინათლის ღმერთის მოციქული იყო ამ ქვეყნად.

განა თვით სინათლის პირველ წყაროზე მზეზე არ ამბობდა გოეთე — „მზე თვით დაღუპვის, ბნელს ჩასვლის დროსაც მზე დაარჩებაო“! ასე ხარბი იყო გოეთეს თვალი, მოწყურებული მარად, ბუნების დიდისა და საკვირველი მისტერიებისათვის ემზირა. როცა მისი პოეტური ჰარფა მხოლოდ უკანასკნელ აკორდებს იძლეოდა, გოეთე განაგრძობდა ბუნების კვლევასა და ჰვრეტას.

„ადამიანის სრული უმადლესი მწვერვალია ბუნებაში არსებულ—სხეულებათა შორის“ გვასწავლის გოეთე ბუნების მეტყველი. გოეთეს ბუნების ოთხი მთავარი პრინციპი მოეპოვება: ლტოლვა ფორმისადმი, მუდმივობა, შეუჩერებელი განვითარება და პერიოდული მეტამორფოზა.

მანვე ახსენა პირველად პარადოქსალური მცნება: „შინაგანი ფორმისა“ „გარეგანი ფორმა ანარეკლია და სვიმბოლო თვალმიუწვდენელ შინაგან ფორმისა“. ეს ითქმის როგორც ბუნების ექვშეშპლარებზე ისე ხელოვნურ ქმნილებებზედაც.

არსობის ნასახს ჰხედავს გოეთეს თავის პირველ ფენომენში—*Uhr phänomen*.

უზენაესი რასაც შეუძლია ადამიანმა მიიღწიოს, ეს არის განცვიფრება ამ ურფენომენით აღძრული. აქ არის საზღვარი ჩვენი შემეცნებისა.

ურფენომენი წმინდა იდეა არის ქცევისა. სწავლა ურფენომენის შესახებ გოეთეს აზრით საფუძვლად დაედება, როგორც მცენარეთა

და ცხოველთა სამეფოს შეცნებას, ისე ადამიანთა მოღვაწის ცხოვრებას. ეს მოძღვრება ურფენომენისა საუტზოვოდ გამოიყენა ჩვენი მა თანამედროვე, ახალგაზრდა ფილოსოფოსმა ოსვალდ შპენგლერმა, თავის შრომაში Der Untergang des Abendlandes. შპენგლერმა ურფენომენის მოძღვრებით სცადა რეკონსტრუქცია მსოფლიო ისტორიისა.

მარადიული უკუმოქცევის პრინციპზე ჯერ კიდევ ახალგაზრდობის დროს მიგვითითა გოეთემ ერთ თავის ლექსში: Des Menschen Seele gleicht dem Wasser vom Himmel kommt es, zum Himmel steigt es.

წყალს ედარების სული კაცისა,
 ცით ჩამოსული კვლავ ზეცისკენ ალევლინება.

გოეთე მეცნიერულ მუშაობაში ჰქონდა თავისი საკუთარი გზა. მისი კვლევის მთავარი იარაღი იყო ძალა ინტუიციისა.

„მე გავეყარე ყოველივე ფილოსოფიას და შევიმუშავე ჩემი თანდაყოლილი მეთოდიკა“ ამბობს გოეთე. ამ თანდაყოლილ მეთოდიკაში ცხადია ინტუიტიურ ძალას გულისხმობდა იგი, რადგანაც, შექსპირის არ იყოს, მასაც სჯეროდა, რომ ამ ქვეყანაზე უფრო დიდი საიდუმლოებანი მოიპოვებიან „ვიდრე ფილოსოფიას ოდესმე დასიზმრებია“.

ბუნებასთან დაპირდაპირებული მეორე პოლარობის ზონად გოეთეს კულტურა მიაჩნდა. სიტყვა კულტურა ევროპაში და იტალიის გვიან რენესანსის დროს იხმარა ფილიპპო ბერალდომ.

კულტურა სულისა ეს ზურგის შექცევა ყოველივე სიმდაბლისა და წარმატებულობისათვის, იგი—ყოველივე მშვენიერების და ჭეშმარიტებისადმი მიქცევას მოასწავებს.

კულტურის ინკარნაციას წარმოადგენდა მაშინდელი ფლორენცია, რომელშიაც ეგზომ განვითარებული იყო პოლიტიკური Virtus—სიქველე.

აქედან იწყება ევროპაში ჭეშმარიტი დანტესებური ცხოვრება ახალი რომანულ-გერმანული ადამიანობისა. აქ არის პირველი კვანძი იმ დიდი ინდივიდუალისტური რომანულ-გერმანული კულტურისა, რომლის წარმომადგენელი გახლდათ პოეზიაში გოეთე, სახელმწიფოში ნაპოლეონი და ფილოსოფიაში ფრიდრიხ ნიცშე. კულტურა გოეთეს გაგებით ნებსითი განხეთქილება ბუნებასთან. ხელოვნება და ხელოვნური ქმნილება ეს უკანასკნელი ფორმაციაა ბუნებისა; კულტურის მცნებაში გოეთე გულისხმობს რელიგიურ ცხოვრებას, რელიგიურ კულტს, ღმერთმსახურებას და სამღვთო-ღარიბობას.

კათოლიციზმი, რომლის უდიდესი ქმნილებანი მან თავისი თვალით ნახა რომში, ვერონაში, ნეაპოლში, ფლორენციაში, გოეთესთვის კულტურფენომენია Par excellence.

გოეთემ თავისი იტალიანური მგზავრობის დროს აღიარა, რომ იგი აქ, ამ უდიდეს კულტურის ცენტრში, თითქოს ხელმეორედ მოვიდა თავის მზიან სამშობლოში, ჩრდილოეთის თეთრ დათვებზე ნადირობიდან დაბრუნებული.

აქ მან თავის თვალთ ნახა ჭეშმარიტი მშვენიერი ნახევარი გერმანულ—რომანულ სამყაროებსა. ეს მოხდა რომში წმ. პეტრეს ეკლესიაში. ამ უდიდებულეს ღმერთის სასახლეში თავი მოიხარა ქერა ბესტიის—გერმანულ ქედმაღლობის—უდიდესმა წარმომადგენელმა და აღიარა რომ ოლიმპიიდან განდევნილ ღმერთებს წმ. პეტრეს კათედრალის გუმბათის ქვეშ შემოუნიზნებიათ თავიო. აქ იგრძნო ბერძნულ-წარმართულ კლასიციზმით გატაცებულმა ვაძმარელმა პარნასელმა სიძლიერე კათოლიციზმისა და ევროპული კულტურის მისტიურ-ქრისტიანული ნახევარისა. მე უდიდეს მომენტად მიმაჩნია გოეთეს განვითარების ისტორიაში ის დღე, როცა იგი რომში ხელმეორედ მოსული წმ. პეტრეს ტაძრის გუმბათზე ავიდა და აქედან გადაჰმეცა მძინარე კამპანიას და ოქროვან ადრიატიის ნაპირებს, სადაც ნელ-თბილი ტალღების მოძახილზე წარმოიშვა და გაიზარდა ის მძლე კულტურა, რომლის გენიალი წარმომადგენელი არიან: დანტე და მიქელ ანჯელო, რაფაელი და გვიდო რენი, პეტრარკა და ტიცინი. იტალიანურ კულტურის შეფასებაში გოეთეს, ბურკჰარტ, ტენ.—სტენდალისებური კულტურ ისტორიული კრიტიკრიუმში არა ჰქონია. მისი მაღალი ჩიჩრონე იყო ვინკელმანი, რომელსაც იშველებდა იგი იტალიანურ მხატვრობის და ხუროთმოძღვრების, შეფასებაში.

რომს გოეთე მსოფლიოს სატახტო ქალაქს ეძახის და მართლაც აქ დაინახა მან თუ როგორ შეზრდილან, განუყრელად გადაჭდობიან ერთი მეორეს ისტორია და ხელოვნება.

აქ დაინახა მან თუ რა ძლიერია ღმერთი ადამიანში. აქ დაინახა თუ როგორ აშენებენ მარადისობის სასახლეებს მიწაზე.

V

გოეთეს ტიტანიზმის პირმოთა ფაუსტიც მოქალაქეთა წრიდანაა გამოსული. ჯადოსანი და მისტიკოსი, ბუნების შეცნობის წყურვილი ანთებული, *Das ich erkenne was die Welt . . .*

გოეთეს არც ერთ ქმნილებაში ისე ძლიერად არ არის გამოხატული მისი დემონიური ელემენტი და ბუნება, როგორც ფაუსტში. არც პრომეთე და არც მოჰამედი, არც გოტცი და არც ვილჰელმ მაასტერი ისე ახლოს არ იდგნენ გოეთესთან. ფაუსტი გოეთესავით ტიტანიურ ექსპანსიურობითაა შეპყრობილი იგი ვერ დაკმაყოფილებულა მოკლე ცხოვრებით, მცირედის გრძნობით, მცირეს შეცნობით. ჩვენი ინტელექტუალური და ემოციალური აპერცეპცია მსოფლიოსი განსაზღვრულია დროითა და სივრცით. ფაუსტი აპირობს ადამიანურ ცხოვრების დისტანცია გააგრძელოს, ადამიანური შეგრძნების სიღრმე გაადიდოს.

ფაუსტის სახით ევროპიულ ლიტერატურაში პირველად წარმოდგენილ იქმნა ნიცშესებური ზეკაცი, რომელიც ადამიანურ ძალებს ზევით, ადამიანურ შესაძლებლობის ვალმა მიისწრაფის. (სიტყვა ზეკაციც ნიცშემ გოეთესგან აიღო) *Jch ebenbild der Gottheit „მე, თანაბარი ღვთაებისა“.*

მისტიკოსი და ჯადოსანი ტრადიკულ კონფლიქტს განიცდის, იგი იტანჯება მსოფლიოს დაუსრულებლობით, იგი იტანჯება ადამიანის დაუსრულებლობით, მისი უმწიკობით.

ფაუსტში საგრძნობლად ხდება გოეთე, როგორც მკსტიკოსი. აქ სრულყოფას აღწევს მისი პარაცელსური ბუნება.

ფაუსტში წარმოდგენილია ბრძოლა სივრცით და დროით შეზღუდულ ადამიანსა და ბუნების განუსაზღვრელობას შორის.

ფაუსტი თვითონ აღიარებს რომ „ორი სული ცხოვრობს მის გულში“ ერთი ადანიანურ ფიზიოლოგიური ინსტინქტებითაა შებორკილი, მეორე „მაღალ წინაპართა“ მაღალ რეგიონებისაკენ მიისწრაფის. ეს დუალიზმი ადამიანობის ბუნებისა: ჩვენი ზოოლოგიური ხორციელობა და ჩვენი ტრანსცენდენტალური სულობა.

ფაუსტი ჰამლეტზე და ბაარონის მანფრედზე უფრო ნათლად გრძნობს რომ წარმავლობის ჯეჯილი ღვთაების ხელითაა დათესილი. იგი ნიცშესავით ატყობს რომ მსოფლიო და ბუნება განუსაზღვრელად ღრმია, ამიტომაც სატანას მიჰყიდის სულს, რომ ღვთაებრივობის ატრაბუტები და უპირატესობანი მოიპოვოს.

მეფისტოფელი ეს მეორე მხარეა გოეთეს დემონიური ელემენტისა, მაგრამ იგი უფრო აქტიურია ვიდრე თვით გოეთე და მისი ფაუსტი, იგი თავისი მსოფლიო პესიმიზმით და უარსყოფით ნაპოლეონსან შოპენჰაუერს უფრო უახლოვდება.

ფაუსტი, როგორც ყოველი დემონი მარტოა ქვეყანაზე, იგი მარტოა თვით მომზობლველი ქალის საზოგადოებაში, რადგანაც ყოველი სულით მაღალი მამაკაცი ქალისთვის მუდამ გაუგებარი და შეუწდომელია, ეს მარტოხელა დემონი სატანას დაუმეგობრდება.

ფაუსტი კოსმიური ლოგოსის წარმომადგენელია, მეფისტო კოსმიური იქვენეულობის, ფაუსტი აბსოლუტური კოსმიურ ჰარმონიის წარმომადგენელია, რომელმაც ქვეყანაზე და ცხოვრებაზე ჰო უნდა სთქვას. მეფისტო აბსოლუტურს დისჰარმონიას წარმოადგენს, მან ცხოვრებაზე და ღვთაებაზე უარი უნდა სთქვას.

ფაუსტი სულია კულტურის და ღვთაებრივობის, სათნოების და რელიგიის, მეფისტო რელატივიზმისა და სკეპტიციზმის.

ფაუსტის სული მხოლოდ ღმერთში ჰპოულაობს განსვენებას. სული სააქაოზე ჰოსმთქმელი, რომელიც მარად ქალურმა—მხსნელმა მადონამ დაუბრუნა ცხოვრებას. ფაუსტის პრობლემათა გარსში გოეთეს ეროტიკაც საგულისხმოა.

ჩვენი საუკუნე, ჩვენი თანამედროვეება ანტიეროტიულია, რადგანაც თანამედროვე სულობამ დაჰკარგა უნარი ზომიერებისა და რომანტიული მოკრძალების. დღეს გადარჩენილი ეროტიკა ან საღიზმია ან პორნოგრაფია. სულ სხვაა გოეთეს ეროტიკა. ფაუსტ-გრეტენის დამოკიდებულება გვაჩვენებს, თუ რა დიდი უფსკრულია ქალსა და ვაჟს შორის ბუნების ხელით გათხრილი. ასე უსწორო იყო გოეთეს დამოკიდებულება ფრედერიკასთან, შარლოტე ფონ შტაინთან, ბარონესსა ფონ ლევენცოვის ასულთან. მეტრამეტე საუ-

კუნის უგანათლებულეს არისტოკრატ ქალს, შარლოტე ფონ შტა-
ახს, გოეთე თავის ქათმების შესანებ ესაუბრება წერილებში.
გოეთეს დიდი ინტერესი და ლტოლვა ქალისადმი მისი უშველ-
ბელი ექსპანსიურობის კონკრეტულობაა მხოლოდ.

ფაუსტის აქტიურობა გოეთემ თვითვე შეადარა მთის ნიაველვარს,
რომელიც ანადგურებს ყველაფერს თავის სრბოლის გზაზე.
აქტიური, ვაჟური პოლაროლობა ფაუსტში გრეტენის წიაღში
როდღა ჩერდება, არამედ ანადგურებს მას როგორც დაბრკოლებას,
ვინაიდან ქალი ხშირად დაბრკოლებაა ყოველივე აღმაფრენისაკენ.
გოეთეს არ ესმის მორალური ბრალის საკითხი გრეტენის ტრა-
ღედიაში. ფაუსტი შეგნებულად ღუპავს გრეტენს, ბრალი ბუნე-
ბისავე აუცილებლობას და შეზღუდულობას ედება და არა ფაუსტს.
ბოლოს ყველაფერს ამართლებს—: Das Ewigweibliche zieht uns
hinan.

ფაუსტ-გრეტენის ტრაღედია სოციალურ ხასიათის როდია, არა-
მედ კოსმიური უცილებლობით შექმნილი. ამ კოსმიური უცილებ-
ლობის მსხვერპლად ბუნებას ქალი გაუწირავს.

გოეთეს არა სწამდა შაბლონიური ბრძოლა კეთილსა და ბოროტს
შორის, ამ ბრძოლაში იგი პოლარულ რეალობათა კიდილს ჰხედავდა.
დემონის დამარცხება მხოლოდ დემონს შეუძლია.

ფაუსტიც ამ დემონთან ბრძოლაში გამარჯვებული ზეკაცია. ზეკაცი,
ყოველივე სოციალურ წყობილების გარეშე მდგარი, მას ეზიზღება
კოლექტიური, მასსიური სულობა, თვით თავისი სახელი და ბრბოს
ქაშისცემაც, ამიტომაც იგი იძულებულია ადამიანებს გაეცალოს,
იგი დემონებთან უკეთეს განწყობილებაშია.

ფაუსტის პირველი ნაწილი რომანტიული ოდისეადაა ადამიანის
სულია. მეორე ნაწილი მისტიურ—გიზიონერული წინასწარხილვაა
ჩვენი საუკუნის. ის დიდი ცივილიზაციური კომბინაციები, რომე-
ლიც მოგვიტანა მაშინების და ელექტრონის საუკუნე მეორე ნა-
წილ ფაუსტში ალეგორიულ პანორამებითაა გადმოცემული.

„პირველითგანვე იყო სიტყვა“ მეორე ნაწილში შეცვლილია „პირ-
ველითგანვე იყო საქმე“. ეს უდიდესი პრინციპია ფაუსტურ-გერმა-
ნული კულტურისა. ეს აქტივიზმი ჩვენმა რანამედროვეობამ მაშინ-
ნათა სვიმბოლოებით გამოხატა; ეს გახლავთ ჩვენი თანამედროვე-
ობის ფოლადში და გრანიტში გაყინული სულობა. პირველ აქტში
შეშფოთებული, დაქანცული ფაუსტი ისვენებს ყვავილოვან მტკნო-
ზე. მიწის სულები ეხვევიან მას გარს. ფაუსტი კვლავ ძალებს
იკრებს და ცხოვრებას უბრუნდება. ფაუსტი იმპერატორის ფალცში
გამოჩნდება მეფისტოს თანხლებით. ახლა მას სწავლია ბოროტის
ნაცვლად სიკეთე და სარგებლობა მოუტანოს ადამიანთა მოღვაწე-
ნიმპერატორი დიდს გასაჭირშია ჩავარდნილი, სახელმწიფოში შემო-
ქმედებითი მუშაობა შეფერხებულია უფულობის გამო. ფაუსტი
მოიგონებს ქალაქის ფულს და იმპერატორის სასახლეში იმარ-
თება სადღესასწაულო მასკარადები. მეფისტოფელი სასახლის მას-
ხარის თანამდებობას ღებულობს.



ფაუსტი იმპერატორის გულს მოიგებს. იმპერატორის მოსწყურდება პარისისა და ჰლენას ხილვა. ახლა ფაუსტს ანტიკური ქვესამყაროს-ჰადესის სულები ემსახურებიან, იწყება ჰლენას ძებნა ვალპურეის ღამეში—ფარსალიის მინდვრებზე. ჰელენა ჯადოსნური ძალების შემწეობით ხორცს ისწამს და შეუღლდება ანტიკა და რომანტიკა. ამას მოჰყვება ეუფორიონის შობა. ეუფორიონი პირმშოა მშვენებისა და სიბრძნისა: ეს იგი გერმანულ-რომანული და ბერძნულ-რომაულ ელემენტებისა.

ვერც კლასიკურ ესთეტიციზმში, ვერც რომანტიზმში ფაუსტი სიქარბეს ვერა გრძნობს იგი ლამობს თავი დააწვიოს ჯადოსნობას და შეურიგდეს მსოფლიოს ზნეობრივ წყობას. რწმენა ქრისტიანული ოპტიმიზმისა შეიპყრობს მის სულს.

ფაუსტი იმპერატორის ისტორიული უფლებების დასაცავად აჯანყებებს ჩააქრობს, რის ნაცვლად ზღვის სანაპირო მიწებს მიიღებს საკოლონიზაციოდ და სამფლობელოდ.

იგი ზღვას წართმევს მიწას ძლიერი დამბების საშუალებით და თავისი პატარა ქვეყანა ვაჭრობით და ზღვაოსნობით უნდა ააყვავოს. ჯადოსანი და მისტიკოსი ინჟინერის და კოლონიზატორის როლში! იგი წინასწარ გრძნობს, რომ დედამიწის გული მალე რკინისგზების სალტეებით უნდა დაიღადროს და გემები დასერავენ ოკეანის სივრცეებს. ლაჟვარდი აიმღვრევა ორთქლით და ბენზინით.

ამგვარად ზდება გოეთე პირველი დიდა პოეტი ჩვენი დროს დიდი ცივილიზაციისა. ფაუსტის მეორე ნაწილი მისტიური წინასწარ თქმაა ჩვენი ახალი ეპოქისა. მისნური ნათელხილვა. მართლაც ის სული და რომანტიკა, რომელიც საუკუნის წინად გოტიურ ტაძრებში, ხიდების არკებში და კოშკებში იმალებოდა, დღეს დიდი ქალაქის ფოლადისა და გრანიტის სარკოფაგებში და დიდი ქარხნების გამურულ საყვირებში გადასახლდა.

თანამედროვეობის პოეტი ისეთივე ენტუზიაზმით უმღერის ქარხნების სირენების ფოლადის ძახილს, როგორც როკოკოს დროს პოეტი რომანტიულ პოსტილიონის ბუკის ხმას. ნურავის ჰგონია რომ ელექტრონის შუქი ნაკლებ საკვირველებათა შემცველი იყოს, ვიდრე რომანტიული მთვარის კაშკაში.

გოეთედან პირდაპირი გზაა ვერჰარენისკენ.

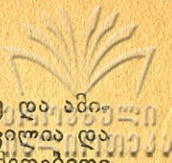
დაძლეულია როგორც კლასიციზმი, ისე რომანტიკა! აბსოლუტურმა სულმა თუჯის და ფოლადის მასკები აიფარა. გაღრმავდა და გაფართოვდა ჩვენი გრძნობისა და შეგნების ჩარჩო. ეს საუკუნით აღრე იგრძნო გოეთემ—მიტომაც მისი დიდი ლანდი ასე ახლოსაა ჩვენთან. მაშინებიც ხომ მოდიფიკაცია სულობისა, რადგან გოეთეს თქმითაც „ყოველივე წარმავალი სენიბოლოა მხოლოდ“.

ბრ. რცხილაძე.

ახალნილი ტიპები

ქართულ პროზის მიმოხილვას ვაპირებდი. მინდოდა კალმით გამოქანდაკებული დამენახა, ვინც ცხოვრების სარბიელზე ჩემს ყურადღებას იპყრობს. მინდოდა, დავმტკბარიყავ მათის ძხატვრულად გალამაზებულის სახით, ჩამეხედნა მათს სულის სიღრმეში, დამენახა მათი ყოფა უფრო რთულ პირობებში, ვიდრე ის საყოველღეო სინამდვილე, მათს სახეს რომ ჩრდილავს... შეიძლება ჩემი სალიტერატურო ჩამორჩენის მიზეზი იყოს და არა ქართულ კაზმული მწერლობის, მე არც ბრალმდებლობას ვკისრულობ, არც ცილისწამება მინდა—მაგრამ ვისაც ვეძებდი, ვერსად ვაახე.

ჩვენს მწერლობას ერთგვარი ნაფლეთური ხასიათი აქვს. ქართულ კალამს ნაწყვეტების გლეჯა უფრო ეხალისება, ვიდრე ტიპების შექმნა. ალბად ამას თავისი ისტორიული მიზეზი აქვს. შესაძლებელია, ეს ფრაგმენტარობა ქართული ცხოვრების საერთოსტილს გამოიწვიავდეს. კაზმული პროზა ინტელექტუალური აქტივობის ერთ-ერთი ფუნქციაა და იმისი სტილი იგივეა, რაც საერთოდ ახასიათებს ქართულ გონების მუშაობას. ქართველი ხალხის ისტორია, ეს რამდენსამე ათეულ საუკუნეზე გაშლილი დრამატული მოთხრობა ერის ცხოვრებისა,—განა ჯერ ისევ წარსულის ნამტვრევებს არ წარმოადგენს?! განა იგი ჯერ კიდევ არქეოლოგიური საგანი არ არის, მოლოდინე თავის ისტორიკოსსა?! ქართული მეცნიერება—განა ეს მხოლოდ ნაწყვეტ-ნაწყვეტი ცოდნა არ არის, უცხოეთში შემთხვევით მოგლეჯილი და ასევე შემთხვევით გადმოქართულებული? ქართული მუსიკა—განა ის ქართულ სახალხო სიმღერების შემთხვევითი კრებული არ არის, მაძებარი ქართულ მუსიკალურ შემოქმედისა? ქართული მეურნეობა—განა ისიც ფრაგმენტარული და შემთხვევითი არ არის, განა ის კი თავის გრიუნდერებს არ მოეწონება, რომ გასცდეს ვიწრო საღვთისო გამორჩენის ინტერესს?!.. ცხოვრება მრავალკუთხიანია, მრავალფეროვანი; მაგრამ ქართულ ცხოვრების რა სფეროსაც გნებავთ გაუსწორეთ თვალი, ყველგან მის საერთო ხასიათს, მის საერთო სტილს აღმოაჩენთ. ვერსად ბოლომდე, თავის უკანასკნელ დასკვნებამდე ნაფიქრს იღებას ვერ იპოვით; ვერსად გრძობათათა თამაშის ლოლიკურად განვითარებულ სისრულეს ვერ აღმოაჩენთ; ვერ. სად მისწრაფებათა გარდაქმნას მისტიურ ამოცანად ვერა ნახავთ. ასეთია ქართული ინტელექტის სტილი. ყოველ შემთხვევაში თანამედროვე ქართული ინტელექტი, თითქოს დაშინებული იყოს, გაურბის პრობლემების გაღრმავებას და რთულ მდგომარეობათა ანალიზს მათს მარტივ ელემენტებამდე. გაურბის რეალობის შეფასე-



ბას უკანასკნელ საპერსპექტივო დასკვნების ამოკრეფამდე და ამით
 ტომ მისი აქტივობის ნაყოფი ყველა სფეროში კულმეკვეცილა და
 ფერმკრთალი. ამ სტილს ემორჩილება ქართული შემოქმედებითი
 ინტუიციაც ან, თუ გნებავთ, ნიჭი. მარტივი ემოციების მოწყვეტა,
 ნომცრო ინციდენტების აღწერა, პატარა ელქსი და მოკლე ეტა-
 უდი უფრო ენერგება თანამედროვე ქართულ მწერლობას, ვიდრე
 ტიპის განვითარება და იმის წარმოშობის ძიება რთულ ცხოვრების
 პირობებში. ამ საერთო სტილის ფერმიხდილობის მხოლოდ ერთ-
 ერთი და ამასთან სხვებთან შედარებით ნაკლებ მტკივნეული ეფექ-
 ტია ის, რომ ბევრი რამ, რაც უმოქმედების ნიჭს თავის თვმად
 უნდა გადაექცია, დღემდე ხელშეუვალია და იმის გულსყურის გა-
 რეშე რჩება. უმეტესი მნიშვნელობა ამ გვერდ-აქტეულ თემებში იმას
 ეკუთვნის, რაც დროულია, რაც თავის წარმავლობით სათვალუ-
 რო ასპარეზიდან იზლება, წარსულის ზღვას ერთვის და ჰპარგავს
 თავის თვალჩინობას. ან, უფრო სწორეთ რომ ვთქვათ, ისე ღრმად
 იკვლის გარეგან ფორმებს, რომ უხილველი ჰხდება და იკარგვის, ასეთ
 თემას წარმოდგენს ქართველ ადამიანის თანამედროვე ტიპი, რო-
 მელსაც ქართული მხატვრული კალამი არ ეკარება და აცდენილი
 მხატვრულ შეფასებას ისე ამოიჭამს თავის თავს, რომ შეიძლება კვა-
 ლიც აღარ დარჩეს იმის მისაგნებად.

ტიპი სანიმუშო პიროვნებაა. პიროვნების არსებითი შინაარსი კი
 იმისი პსიქიური მთლიანობაა. პიროვნება განცდათა რთული კომ-
 პლექსია, რომელსაც სხვადასხვა წყარო აქვს და რომელთა შედუ-
 ლებაც ურღვევ, განუკვეთელ ერთიანობად წარმოადგენს პიროვნე-
 ბის პრობლემას. პიროვნების განცდათა შეუთანხმობა და შეური-
 გებლობა, ამ განცდათა კონფლიქტი, პიროვნების ტრალიკული
 მომენტია. პიროვნულ განცდათა შენმატკბილება, მათი შეზავება
 — პიროვნების იდილიაა. ახალი რამ განცდა, ჯერ შეუთვისებელი
 და დანარჩენ განცდათა ხვეულისთვის ჯერ უცხო, არღვევს პიროვ-
 ნების იდილიას და ჰქმნის პიროვნულ პრობლემას. ამ პრობლემის
 დაძლევა ისწრაფის დაშლილ პსიქიურ სასწორის აღდგენისაკენ.
 პიროვნების განცდათა სისწორის გადაზრა ერთ-ერთ მიმართულე-
 ბით და სწრაფვა ამ სასწორის აღდგენისათვის, წარმოდგენს პი-
 როვნულ ცხოვრების ფონს. იმისდა მიხედვით, თუ როგორ ჰხდე-
 ბა განცდათა კონფლიქტები და შემდეგ აპ კონფლიქტების დაძლე-
 ვა პიროვნულ ცხოვრების პროცესში, ამისდა მიხედვით განირჩე-
 ვიან და განსხვავდებიან ერთმანეთისაგან ტიპები. პიროვნების
 უმაღლესი ტიპი ისეთი პიროვნებაა, რომელიც მუდამ ინტენსიურად
 ისწრაფვის თავის განცდათა გამთლიანებისთვის, განუწყვეტლივ
 ისწრაფვის „იყოს ის, რაც არის“, „იყოს თავისი თავი“, „ეყუდ-
 ნოს თავის თავს“, ხოლო პიროვნების უმაღლესი ტიპი ისეთი პი-
 როვნებაა, რომელსაც დაჩლუნგებული აქვს ლტოლვა პსიქიური
 მთლიანობისთვის, ფასს არა სდებს თავის საკუთარ „მე“-ს, წინა-
 აღმდეგობაში ჩავარდნილი არ ებრძვის ან სუსტად ებრძვის გან-
 ცდათა კონფლიქტებს, უარყოფს თავის საქციელთ თავის თავს,

სკრუობს და ფლიდობს. უმდაბლესი და უმაღლესი ტიპი, როგორც აცილებულია რეალურ სინამდვილის პირობებში, სრულ პსიქიურ მთლიანობის წერტილს, ისე როგორც ზღვის ტალღებია აცდენილი ზღვის დონეს. მხოლოდ როგორც ზღვაში წყალი ზოგან ქარტახილით აბობოქრებული დონეზე მალლა აწეული, ზოგან კი ზღვის ძირისკენ იზაიქება, ისე პიროვნებაც ზოგიერთის მიმართულებით სცილდება პსიქიურ მთლიანობის წერტილს, ზოგი—მეორის მიმართულებით, ზოგი მალღდება, ზოგი დაბღდება. პსიქიური მთლიანობა იდეური სამიჯნო ცნებაა და ემზგავსება მოძრავს და არა უძრავ მიჯნის ცნებას. თავისთავად სრული მთლიანობა ისევე მიუწღმელია, როგორც აბსოლუტური სითბო, მაგრამ ამ მთლიანობის წერტილიდან ისეთივე ზელშეგლილი განსზგავება სჩანს მაღალის ან, თუ გნებავთ, პოზიტიური ტიპის და დაბალის ან უარყოფითი ტიპის შუა, როგორც თბილსა და ცივს სნეულ შუა. პიროვნების ტიპი ღირებულების ცნებაა და ამიტომ მაღალსა და დაბალს ტიპს შუა არსებობს არა აბსოლუტური, არამედ შედარებითი ანუ რელატიური განსზგავება. მაღალი ტიპის პიროვნება სწორწონიან მდგომარეობიდან გამოყვანილ თავის პსიქიურ მთლიანობას აღადგენს იმით, რომ უფრო რთულს და უფრო მჭიდრო პსიქიურ გაერთიანებას შეიქს. დაბალი ტიპის პიროვნება კი, პირიქით, უფრო და უფრო ჰშორდება პსიქიურ მთლიანობის საზღვარს, უფრო და უფრო ემორჩილება განცალკევებულ ემოციებს, ჰკარგავს ბატონობას თავის თავზე, ჰკარგავს თავის „მე“-ს და უაზლოვდება პირუტყულ ინსტიტუტების მონობას. საყოველღეო ცხოვრებაში ჩვენ ჩვეულებრივი ადამიანები, განუწყვეტლვ ვაწარმოებთ პიროვნებათა დალაგებას მაღალ და დაბალ ტიპის რიგში, ვწონავთ მათ პსიქიურ მთლიანობას სასწორზე და გავარჩევთ ერთმანეთისაგან ავსა და კარგს. ეს ზნეობრივი შეფასება გამომდინარეობს სოციალურ ცხოვრების პრაქტიკულ ინტერესიდან, რომელსაც ამიტომ აკმაყოფილებს პიროვნებათა უბრალო აღნიშვნა, -სიკეთის ან სიცუდის ნიშნით, მაგრამ არსებითად ეს ზნეობრივი შეფასება იგივეა, რაც პიროვნებათა ტიპების შემუშავება, რასაც მხატვრული შემოქმედებითი ნიჭი ისახავს თავის მიზნად. განსზგავება მხოლოდ ის არის, რომ შემოქმედებითი ნიჭი ვულნისურს აქცევს და აღნიშნავს არა ზნეობრივი შეფასების დასკვნას, არამედ ამ დასკვნის საფუძველს, რასაც შეადგენს გარკვეული წარმოდგენა პიროვნების პსიქიურ მთლიანობის შესახებ. აქ, ამ თვალსაზრისით, სრულიად გასაგები ზღდება, თუ რა მნიშვნელობა და რა აზრი აქვს იმ ობაექტივობას, რომელიც მოეთხოვება მხატვრის შემოქმედებას. მხატვრის კალმით პიროვნებათა შეფასება თხოულობს არა ზნეობრივ ეთიკეტების დაწესებას, არამედ პიროვნებათა პსიქიურ აქტების აღწერას, ამ აქტების მთლიანობის ან დარღვეულობის აღნიშვნას, ამ მთლიანობის სიძლიერის ან სისუსტის მითითებას, ამ პსიქიურ სწორწონობის სურათის დახატვას, რომელსაც პიროვნების პსიქიური



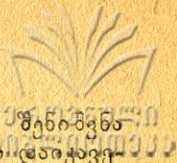
მთლიანობა იძლევა, იმ მიმდინარეობათა აღნიშვნას, რომელნიც არკვევენ ან ამტკიცებენ ამ პსიქიურ სწორწონობას. პიროვნების ტიპი, როგორც ვხედავთ, მეტად რთული ცნებაა; შეიძლება ვთქვათ ისევე რთულია, როგორც თვით ადამიანის ცხოვრება. თითოეული პსიქიური ელემენტი, რომელთა კომპლექსიც უბიქს ტიპს, დაკავშირებულია ადამიანის არსებობის ფიზიკურ და სოციალურ ცხოვრების პირობებთან. პიროვნული ტიპები თავისი კონკრეტი შინაარსით გადაბმული არიან როგორც წარსულთან, აგრეთვე მომავალთან. ერთი რიგი თავის ტიპიურ ელემენტებისა ადამიანს ან წარსულიდან აქვს მიღებული ან საკუთარ ფიზიკურ ბუნებიდან, მეორე რიგი ელემენტებისა ეძლევა მის მიმდინარე ცხოვრებას პირობებში და მესამე, რაც ასრულებს და აგვირგვინებს ტიპს. ამოიკრიფება მომავლის პერსპექტივებიდან. ასეთია ტიპის სქემა. განსაზღვრულ ისტორიულ შინაარსით ამ სქემის შეგება, არც მხატვრულ შემოქმედებითი ნიჭის საქმეს შეადგენს, თხოულობს ღრმა დაკვირვებას, მკრელ ანალიზს და რაც უმთავრესია, მომავლის პერსპექტივების განჭვრეტას. თითოეული ადამიანი, თითოეული პიროვნება თავის არსებობით, თავის ცხოვრებით, განუწყვეტლივ აწარმოებს მუშაობას თავის საკუთარი ტიპის შემუშავებისთვის, ან უფრო სწორედ რომ ვთქვათ, თითოეულ ადამიანში განუწყვეტლივ სწარმოებს პსიქიური მუშაობა იმის ტიპის შემუშავებისთვის. ეს პსიქიური მუშაობა არის თვით ცხოვრების პროცესი. ამ პროცესის განმცდელი ადამიანი ჰგრძნობს თავის თავს განსაზღვრულ პსიქიურ ელემენტების კომპლექსად, რასაც ის თავის „მეს“ უწოდებს, მაგრამ ანგარიშს არ აძლევს თავის თავს იმაზე, თუ საიდან წარმოიშვა ამ „მეს“ ელემენტები და რამ შექმნა მათი კავშირი. პიროვნება თავის „მე“-ზე არა ფიქრობს, ის მას, „მოცემული“ აქვს, ეს იმის პსიქიური არსებობის პასსიური ფონია. ამ თავის „მეს“ ის მხოლოდ მაშინ იგრძნობს, როცა მიმდინარე ცხოვრება „მე“-ში მოქცეულ პსიქიურ სასწორს სწორწონობის მდგომარეობიდან გამოიყვანს, მაგრამ ამ მომენტსაც პიროვნება ჰგრძნობს თავის კონკრეტი „მოცემულის“ შინაარსით, როგორც საპირობებას სწრაფვითა ასრულებისას ან ნაკლებობის შეგებისას, და არა როგორც პსიქიურ სწორწონობის დარღვევას. ადამიანის საქციელი თავის კონკრეტ ისტორიული შინაარსით არის აკტი დარღვეულ პსიქიურ სწორწონობის აღდგენისა და ამიტომ აკტი მის მიერ თავის ტიპის შემოქმედებისა, მაგრამ ის ამ თავის აკტს განიცდის არა როგორც ტიპის შექმნის მომენტს, არამედ როგორც მიზნის ე. ი. საპერსპექტივო ს. გნის ასრულებისთვის შეცადინებობას. თვით პერსპექტივები მომქმედ პიროვნებას თავის ამოქმედების მიზნად ესაზება და ეს მიზანი სრულიად მის თავლისათვის ღირებულების იდეას, რომელიც აწარმოებს შიგრიყვას ევენტუალ პერსპექტივითა უსაზღვრო ზღვაში. ეს ღირებულების იდეა განსაზღვრავს დარღვეულ პსიქიურ სწორწონობის აღდგენის მოდუსს და აკტივურ ფუნქციას ასრულებს ტიპის შესაქმნელად, მაგრამ მომქმედი ადამიანი ჰხედავს საუკეთესო შემთხვევაში მხოლოდ

იმის პრაქტიკულ (ზნეობრივ) წონას და არა იმის მნიშვნელობას ტიპის შემუშავების პროცესში.

მოკლედ რომ ვთქვათ, ყოველი პიროვნება ცხოვრების პროცესში მუდამ თავის საკუთარ ტიპის გამოხატვაშია, მაგრამ ეს პროცესის საკუთარი ტიპის შემუშავებისა პიროვნების ქვეშეცნებაში ხდება. პიროვნების შეგნება ამ პროცესში დაინტერესებულია და ამიტომ გულსყურს ადევნებს მიმდინარე ცხოვრების კონკრეტ ისტორიულ შინაარსს და არა იმ ფუნქციებს, რომელთა ეფექტიც თვით პიროვნება თავის მსიქიური აგებულებით ე. ი. თავის ტიპით. პიროვნება ცხოვრების პროცესში, ყველაფერს ჰხედავს, თავის ტიპს და თავის ტიპის შექმნას კი ვერა.

რიგი პიროვნული აქტების, რომელიც მიისწრაფვის ცხოვრების რეალურ პირობებში ტიპის შექმნისკენ და რომელიც ისტორიულ ეპოქებს ნაირ-ნაირ ყვაფილოვან ტიპებით ამკობს, ეს რიგი აქტებისა შეიძლება განხილულ იქმნას რეტროსპექტივურად ე. ი. არა დასაწყისიდან საბოლოო ეფექტისაკენ მიმართულ მიმდინარეობაში, არამედ საბოლოო ეფექტიდან ე. ი. შემუშავებულ ტიპიდან დასაწყისისაკენ, ასეთი უკუ შეტრიალებული განხილვა აუცილებელია მხატვრისთვის, რომელიც მოინდობებს რეალურ ცხოვრების ნაყოფ ტიპების გაგებას, მათ ბუნების და თვისებების გათვალისწინებას, მათს ადგილს ისტორიის პროცესში და მათს სოციალურ ღირებულებას. ასეთი რეტროსპექტიკური განხილვა არის რაციონალიზმის შეტანა იმ ბუნებრივ ისტორიულ პროცესში, რომელიც ჰქმნის ტიპებს. მხატვრულ მწერლობის ლექსიკონით ამ რაციონალიზმს შემოქმედება ჰქვია, მაგრამ მწერლობა, რომელიც მიენდობა ნიქს და იწყებს ლოდინს, თუ როდის გაიშლება მხატვრულ ნიჭიერების წიაღში ტიპების სურათი, ასეთ მწერლობა მალე, ძალიან მალე, მეტად თვალსაჩინოდ ჩამოჰრჩება ცხოვრებას. ქვეშეცნებაში მიმდინარე პროცესი ტიპების შექმნისა ისეთივე ბუნებითი პროცესისა, როგორც მიწის ტრიალი თავის ღერძზე, მაგრამ როგორც ეს ფაქტი იყო დატოვებული ადამიანთა შეგნების გარედ, ვიდრე რენესანსის ეპოქის ამოძრავებელი ინტელექტი არ შეიტანდა რაციონალიზმის შუქს მოძრაობის ფაქტებში, ასევე შეუძნეველი დარჩებიან რეალურად არსებული ტიპები იმ დრომდე, სანამ მხატვრული გონება რაციონალიზმის მეთოდებით არ მიუღდება მიმდინარე ცხოვრების ფაქტს.

ეს იტაული მხატვრულ ტიპის შესახებ დავიწყეთ შენიშვნით, რომ ქართული მწერლობა არ იძლევა იმ ტიპების მხატვრულ ქანდაკებს, ჩვენ თანამედროვე ცხოვრებას, რომ აჭრელდებენ თავის ფერადებით. ჩვენ გამოვარკვიეთ, რომ მხატვრულ შემოქმედებითს ნიქს აცდენილი ტიპების არსებობა ქართულ ინტელექტუალურ აქტივობის საერთო სტილს ახასიათებს. ამ შეხედულების გაშუქებისათვის სრულიად მიზანშეწონილად იქნებოდა სისტემატიური აღნუსხვა აცდენილის ტიპების, მაგრამ ამისთვის სწორეთ მხატვრული შემოქმედებითი ნიჭია საჭირო. ეს ჩვენთვის მიუწოდებელია. სამაგიეროდ



ჩვენ შეგვიძლიან გაუზიაროთ მკითხველს რამოდენიმე შენიშვნა ქართულ ტიპების შესახებ და თუძეცა ეს შენიშვნები ვერ დაიკარგებინ თვით ტიპების აღწერის ადგილს, მაგრამ მაინც საკმაო თვალსაჩინოებით გამოააშკარავენ აცდენილ ტიპების სიმრავლეს.

ილია ჭავჭავაძის და დავით კლდიაშვილის ცნობილ მოთხრობების გარდა, ქართულ ტიპების განვითარებულ სურათს ვერც ერთ ქართულ მხატვრულ ნაწარმოებში ვერ აღმოაჩენთ. მართალია, არის კიდევ რამოდენიმე ცდა ქართული ტიპის დასურათებისა, მაგალითად არდაზიანის დაფიწყებულ რომანს „მეჯღაბეუაშვილში“, მელონის მოთხრობა „ბნელო“ში, ს. მგალობლიშვილის მოთხრობაში „ღამის მეხრე ცეცო“ ნინოშვილის მოთხრობაში „ჩვენი ქვეყნის რაინდი“ და სხვა, მაგრამ საერთოდ ეს თხზულებანი უფრო ყოფაცხოვრების აღწერილობას წარმოადგენენ, ვიდრე ტიპების განვითარებას და ტიპიურ ხასიათების გაშლას. მოიპოვება აგრეთვე რამდენიმე მოთხრობა, სადაც თანამედროვე ქართული ცხოვრების ზოგიერთი მომენტი გაპიროვნებულია, მაგრამ ისე ცალმხრივად და ისე სქემატიურად, რომ ტიპების ნაცვლად იქ უსიცოცხლო კრიკატურებს ვხედავთ.

თითქმის ყველა თვალსაჩინო ცდა ქართულ ხასიათის დახატვისა თავის თემად უარყოფით ანუ დაბალ ტიპებს ირჩევს თითქმის ყველა განვითარებულ ტიპის სურათი შეიცავს საკარიკატურო ელემენტებს. ჩვენის ფქრით ეს შემთხვევითი მოვლენა არ არის. ჩვენ გვგონია, რომ ეს ნაკარნახევია თვით ქართული ცხოვრების მიერ. ქართველმა ხალხმა მე-XII საუკუნის შემდეგ განიცადა მთელი რიგი საშინელი კრიზისებისა. საერთო ფონი ამ კრიზისებისა ქვეყნის საგარეო ანუ საერთაშორისო მდგომარეობიდან მომდინარეობდა. ქართველ ხალხს არ აღმოაჩნდა იმდენი ძალა და ღონე, რომ ეს კრიზისები ხალხთა საერთაშორისო ურთიერთობის ფორმებში დაედოდა. საგარეო ასპარეზზე დამარცხებული ქართველი ხალხი მეფეებამეტე საუკუნის დასასრულიდან დაუძლეველ კრიზისს ებრძვის უკვე მხოლოდ ფიზიკურ არსებობის შერჩენის ნათლად გამოხატულ ნიშნის ქვეშ. ფიზიკური არსებობა ამ დროდღან ჰხდება ქართულ ცხოვრების ultima ratio ფიზიკური არსებობისთვის ქართველს ადამიანს პრინციპიალურ დ, უკვე გაწირული აქვს ამ დროდღან ყოველგვარი ღირებულება, როგორც ნაციონალური და პოლიტიკური, აგრეთვე მორალური და სოციალური. ეს პრინციპიალური განწირვა უნდა ვიფიქროთ არა როგორც მთელი ხალხის მიერ ერთის გადაწყვეტილებით აღებული გეზი მოქმედებისა, არამედ როგორც ინსტიტორიული ტენდენცია, რომელიც თავს იჩენს და ვითარდება სისტემატიურის თანდათანობით. ეს განწირვა ფიზიკურ არსებობის შერჩენისთვის გულისხმობს მორალურ, ნაციონალურ და სოციალურ ღირებულებათა დათმობას, ქართველ ადამიანის პსიქიურ შილიანობის დარღვევას, პიროვნულ მე-ს დასუსტებას, ფიზიკურად აღმატებულ საგარეო ძალების მოთხოვნათა შეგუებას, ამ ძალისთვის პირმოთნეობით გუნდრუჟის კმევას, სიამაყის დაკარგვას,

თავი თავის პატივისცემის გადაჩვევას, გარეშეთა განდიდებას, მსოფლიო ლიერ დაცემას, გაფლიდებას და გაცულლუტებას. ცხადია, რომ უარყოფითი ტიპის შემუშავება უნდა წარმოებულყო ამ ისტორიულ ეპოქაში. ექვს გარეშეთა, ქართულ ისტორიულ პირობებში უარყოფითი ტიპის წარმოშობა უნდა დაწყებულიყო ჯერ ისევ იმ დროს, როცა ქვეყანა საგარეო კრიზისების ხანაში იმყოფებოდა, მაგრამ რაც მაშინ მხოლოდ თითო-ორი პირზე იქონიებდა თავის გამრყენელ გავლენას, შემდეგ, როცა კრიზისების ხანამ ადგილი დაუთმო დამარცხებულ მდგომარეობას, უფრო ფართოდ ვაშლიდა ფრთებს და მასსიურ ხასიათს მიიღებდა. ექვს გარეშეთა აგრეთვე, რომ შეგუების ტენდენციას კრიზისების შემდგომად წინააღმდეგობდნენ ისეთი პიროვნებანი, რომელთაც მეტი ძლიერების პსიქიური მთლიანობა ექნებოდათ შერჩენილი, მაგრამ ისტორიულ ტენდენციასთან ბრძოლას ისინი ფიზიკურად ვერ გაუძლებდნენ და თანდათან განადგურდებოდნენ. თავის თავად ცხადია, ეს ისტორიული ტენდენცია უპირველეს ყოვლისა თავის გავლენის ქვეშ ქართველ ხალხს იმ წრეებს მოაქცევდა, რომელნიც ერის ცხოვრების მესვეურებას ეწოდნენ, და მხოლოდ თანდათანობით, უფრო ნაკლების მტკივნეულობით, მოედებოდა ხალხის სხვა წრეებს.

მეთვრამეტე საუკუნის მეორე ნახევრიდან ქართველი ადამიანის საერთო ტიპი ევოლიუციას განიცდის არა ამაღლების და გაძლიერებისაკენ, არამედ დაქვეითების და დაუძლეურებისაკენ. ამ ნიშანს ქვეშ სწარმოებს ქართველ ადამიანის პიროვნულ თვისებათა და ხასიათის შემოქმედება თაობიდან თაობამდე, ვიდრე მეცხრამეტე საუკუნის მეოთხედში პირველი მკრთალი ნიშნები არ გაჩნდება პიროვნული ღირსების დაცვისა და გამოსარჩლებისა. მაგრამ ეს გაჯანსაღების რეაქცია იმდენად სუსტია, რომ იმისი გავლენა ქართველ ტიპებში დღესაც უჩინარია, საერთოდ კი ქართველი ხალხის თანამედროვე ტიპები იმავე ისტორიულ ფორმაციას წარმოადგენენ, რასაც მეთვრამეტე საუკუნიდან ან კიდევ უფრო ადრე დროიდან განსაზღვრული ტენდენცია აქვს დაქვეითებისაკენ.

ტიპი იგივეა, რაც ხასიათი, ამიტომ, ხალხის ცხოვრების რა პირობათა გავლენით ჰხდება ტიპის შემუშავება, ეს—ერთი საგანია, ხოლო ცხოვრების რომელ სარბიელზე უფრო ნათლად და მკაფიოდ გამოჩნდება ტიპის თვისება, ეს—მეორე საგანია. რა კი ერთი შემუშავდება ესა თუ ის ტიპი, რის ეფექტსაც უნდა წარმოადგენდეს იგი—სულ ერთია თავის ფუნქციებს დაგვანახვებს იგი ყველგან, სადაც კი მას ვნახავთ. შეიძლება ვთქვათ, რომ ხალხის ცხოვრების საერთო ისტორიულ პირობებს ყოველთვის უპირველესი და უდიდესი გავლენა აქვს ტიპის თვისებისთვის, მაგრამ როცა ეს პირობანი წარმოშობენ პსიქიურ მთლიანობას მოკლებულ პიროვნების ტიპს, ეს ისეთი პიროვნებაა, რომელის თვალშიაც არავითარი ღირებულება არ აქვს არც ხალხს, არც იმის ისტორიას, არც იმის ცხოვრების საერთო პირობებს და არც სხვას რასმეს რაც პირდაპირ და უშუალოდ მას თავის პირად ინტერესად არ მოველინება.

ვიწროდ შემოხაზული ეგოიზმი—ეს ისეთი თვისებაა, რომელიც ყოველთვის და ყველგან განსაკუთრებით სიძლიერით გამოიხატვის და იმ გვარ დაბალ ტიპებში, ქართველ ხალხის პიროვნებაში შექმნეს და გაამრავლეს. ეგოიზმი, როგორც ხასიათის ანუ ტიპის თვისება, სასტიკად უნდა დაუპირისპირდეს ინდივიდუალიზმს. ინდივიდუუმი, სიტყვა-სიტყვით რომ ითარგმნოს ქართულად, ნიშნავს განუყოფელს. ინდივიდუალიზმი ხასიათის ისეთი თვისებაა, რომელიც გამოიხატავს განუყოფელ, ურღვევ მთლიანობას პიროვნების შემადგენელ ელემენტებისას. ეს ელემენტები კი არიან არა მართო ფიზიკური, არამედ ამასთანავე ერთად სოციალური, ნაციონალური, პოლიტიკური, ინტერნაციონალური და სხვა. ინდივიდუალიზმი ყველა ამ ელემენტს გაუწირავს ღირებულებათ სივლის და თითოეულ მათგანისთვის აბრძოლებს პიროვნებას მთელის მისის არსებით და ძალღონით. ეგოიზმი პირიქით უარყოფს პიროვნების შემადგენელ ელემენტების ამ განუკვეთლობას და გაუწირავობას. ეგოიზმი და ინდივიდუალიზმი ანტიპოდური ცნებებია: ეგოიზმი დათმობას, ღალატს და გაწირვას გულისხმობს იქ, სადაც ინდივიდუალიზმი უტებს გმირობას ითხოვს. ეგოიზმის ტენდენცია სულიერი გამდიდრებაა. ეგოიზმი სოციალურ კავშირებს ეგუება მხოლოდ როგორც გარეშე ძალას, ინდივიდუალიზმი ამ კავშირებს ასისხლხორციებს პიროვნებას, როგორც მის საკუთარ არსებობის პრინციპს. ინდივიდუალიზმი სოციალობის ანუ სოციალიზმისთვის აუცილებელი მორალური დისციპლინაა, ეგოიზმი პირიქით ამ სოციალურ დისციპლინის ჩაშლა და უარყოფაა.

ჩვენი დროას ქართველ ადამიანის ტიპს ყოვლის უწინარეს ასეთი პიროვნების დამშლელი ეგოიზმი ახასიათებს. პიროვნების უქონლობა, უპიროვნობა—აი რას წარმოადგენს ყოვლის უწინარეს ქართული ტიპი. უპიროვნო ადამიანს შეუძლებელია თავის საკუთარ „მეს“ პატივისცემა ჰქონდეს, შეუძლებელია ამყობდეს თავის თავით, არ გაუზრბოდეს თავის თავს, არ ემალებოდეს მას. საქართველოში ძნელად თუ ისეთი ადამიანი შეგზვდეთ, არ იწუნებდეს თავის პროფესიას, ღვთის წყრომად და ბედის უკუღმართობად არ მიაჩნდეს, რომ მას თავის პროფესიაში უხდება შრომა და არა სხვაგან სადმე. საქართველოს გლეხობის გარდა, სხვა არც ერთი წრის ადამიანს არ მიაჩნია სასურველათ, იმის ოჯახის მომავალი თაობა იმავე საპროფესიო ან სოციალურ წრის წევრებად იყვნენ, რომელსაც თითონ ეკუთვნის. არავის არა აქვს სურვილი იყოს ის, რაც ის არის ნამდვილად. ქართველ ადამიანს თითქოს ყოველთვის ერთგვარი მისწრაფება აქვს. დაუსხლტეს თავის თავს და გაექცეს მას. სრული უქონლობა კონსერვატორულის გრძობების იმას შინც ხელს არ უშლის ნამდვილად უფარესად კონსერვატორი იყოს, რადგან იმისი უარყოფითი შეხედულება თავის თავზე და თავის მდგომარეობაზე არის მხოლოდ ფუნქცია მისი უპიროვნობის და არა თვითკრიტიკის, რომლისთვისაც მას საკრიტიკო ღირებულება არ გააჩნია.

აუტანელი და სულის შემხუთავი იქნებოდა ქართველი ხალხის ცხოვრება, მთლად ასეთი უარყოფითი ტიპის პიროვნებანი, რომლებმაც შეადგენდნენ მას. მაგრამ ტიპი სანიმუშო პიროვნებაა და არა კანონი. რაც ტიპიურ პიროვნებაში თავმოყრილადა უკანასკნელ დასკვნამდე განვითარებული, ის ნამდვილად მრავალ პირთა შორის არის დაფანტული და მეტ-ნაკლებობით უწევენ ლოლიკურ სისრულეს. გარდა ამისა ჩვენ შეგჩერდით ისეთ ტიპზე, რომლის განვითარებასაც იწვევს ქართულ ცხოვრების ტენდენცია, მაგრამ ნამდვილათ ეს ერთად ერთი ტენდენცია არ არის, მას რაც რომ ახასიათებდეს. იმას ერთგვარ წინააღმდეგობას უწევენ ცხოვრების სხვა ტენდენციები და რაოდენამდე მის ნეიტრალიზაციას აღწევენ. ტიპის განვითარება ერთის ხელის მოსმით არა სრულდება ნამდვილად; პირიქით, ეს განვითარება ხანგრძლივი პროცესია და ვიდრე ბოლომდე დასრულდებოდეს, ევოლუციის ეტაპების მთელი რიგი უნდა იქნას გავლილი. ამიტომ ქართული ცხოვრება ნამდვილად ისე შემზარავი არ არის, როგორც ჩვენ მიერ აღნიშნული თვისებები ქართული ტიპისა. ოსკარ უაჰლდის „ესტეტიკურ მანიფესტში“ კვითხულობთ, მხატვრობა სარკე არისო, სადაც სინამდვილე გაჰოისახება, პირიქით თვით ეს სინამდვილეა, მხატვრობის სურათებს რომ ჰბაძავს. ოსკარ უაჰლდი მართალია იმ მხრივ, რომ მხატვრული შემოქმედება წინ უნდა უსწრებდეს ისტორიულ ტენდენციის მუშაობას და უფრო ადრე, ვიდრე ეს ტენდენცია წინასწარვე ლოლიკურ სისრულემდე ანვითარებდეს სინამდვილის შთანასახებს. ოსკარ უაჰლდი მართალია აგრეთვე იმ მხრივ, რომ შემოქმედებითი ნიჭის მიერ დახატულ სურათებს ყოველთვის მეტი რელიეფობა აქვს, ვიდრე თვით სინამდვილეს, რადგან შემოქმედებითი ნიჭი განსაზღვრულ ჩარჩოში მოაქცევს იმას, რასაც სინამდვილეში არავითარი საზღვარი არ გამოჰყოფს რეალობის სხვა ფაქტებიდან.

ქართული ცხოვრება ისეთი საშინელება არ არის, როგორც ის პიროვნული თვისებები, რომლებზედაც ჩვენ მიუთითეთ, მაგრამ ქართული მხატვრული მწერლობა, რომ გვერდს არ უქცევდეს მათ და თავის კალმით აფერადებდეს ქართულ ტიპებს, მოგებული იქმნებოდნენ მწერლობაც და ცხოვრებაც.

ბრუტუსი

„პოეზიის დღე“

პოეზიის დღე წელს თითქმის ყველგან იდღესასწაულეს. ვაზე-
თები გამოიშვა ქუთაისს და ბათომშიაც. ყოვლადია პოეზია. ყველ-
გან ერთსა და იმავე ღმერთს, მშვენიერებას—აღუვლენენ პოეზიის
ქურუმნი მხურვალე ლოცვას. სხვა და სხვაა აქ ჰანგი, მაგრამ ერთია
ის, რაც პოეზიის არსებობას შეადგენს—ადგილმდებარეობა გამო-
ცემისა, ამ მხრით გავლენას არ უნდა ახდენდეს. მართლაც ასეა. მაგ-
რამ არის დაპირდაპირება ტფილისში: აქ ორი „პოეზიის დღე“ გა-
მოიცა: ს-დ საქართველოს და მეორეც ეგრედ წოდებულ „ახალ“
მწერლობის კავშირისა, ეს არის ნაყოფი იმ განხეთქილების, რომ-
ლის შედეგიც იყო ერთი ჯგუფის გარჩევა მწერალთა მთავარ შტა-
ბიდან. ორი „პოეზიის დღე“—ეს ხომ ამჟამად ბრძოლაა. მიგზნდობთ
მებრძოლთ.

პირველ კავშირის მიერ გამოცემულ ვაზეთში მოგროვილია ქარ-
თული ლიტერატურის საუკეთესო ძალები. აქ არის სახელები, რომ-
ელნიც თავის თავად ლაპარაკობენ, მაგრამ არის სუსტი ადგილებ-
იც. ყოველ შემთხვევაში აქ ანათებს სინიდიის და პატიოსნება
ქართული პოეზიისა.

„საქართველოსთვის უპირველეს ყოვლისა არსებობს პოეზია და პო-
ეტებისათვის უპირველესად ყოვლისა საქართველო“ ამბობს თავის
წერილში ვალაკტიონ ტაბიძე.

მაგრამ რაღაც სიმძიმის ატმოსფერა დასწოლია ავტორებს. შეკუმ-
შულია გული და სიტყვა არ ელავს ისე, როგორც ზემოხსენებულ
ლოზუნგი მოითხოვს. ეს ხომ მათი ბრალი არაა...

მწერლობის გულწრფელი სიყვარულით და ჩვენს დროში მივიწყე-
ბულ ობექტივობით არის დაწერილი კ. გამსახურდიას „Orbis li-
terarum“. სიხარულით აღნიშნავს ავტორი ყოველივე კულტურულ
მოვლენას ჩვენში, თუნდ იგი მოწინააღმდეგეთა ზანაკს ენებოდეს.
ეს იშეტომ, რომ მას კარგად ესმის ჩვენი მდგომარეობა: „სიკვდი-
ლი საქართველოსთვის, ანთება და ენტუზიაზმი საქართველოს-
თვის. ეს მუდამ შეეწირება საქართველოს ქართული პოეზიის
პარნასიდან: სულ ერთია, ეკლის გვირგვინი ეღვმება მას თავზე, თუ
ძლევისა და დიდების შარავანდედი“

ლექსთა კონაში ერთმანეთს ამშვენებენ ი. გრიშაშვილი, ს. აბაშელი,
ს. ფაშალიშვილი, კ. მაყაშვილი, კ. გამსახურდია. აქვეა არაგვის-
პირელის, ბარნოვის და ქიაჩელის ფრაგმენტები.

„მოსჩანს შორიდან დარკინული ციხე თამარის და დარიალი, ბრო-
ლის ჯაჭვით გადარაზული“. მშვენიერია ეს ლექსი აბაშელისა, მაგ-
რამ მე მაგონდება კიტა აბაშიძის კერძო სიტყვა: აბაშელის ლექ-

სებში შედარებანი და სახეები იმდენად სჭარბობს, რომ სიბზოხს უქარგავს და შთაბეჭდილებას ანელებსო.

უჩვეულია ქალაქის პოეზიის ისეთი შედეგრი, როგორცა კ. გამ-სახურდიას „ანტექრისტე დიდ ქალაქში“. გამოკვეთილ, დაბრო-ლებულ, ენერგიით სავსე სტროფებში აქ მოცემულია „ნახშირის, ორთქლის, ელექტრონის, რკინის და რვალის“ პოეზია. ვერჰარნს გაგონებთ, მაგრამ მისტიურია ელფერით:

„და ეგ სამყარო კვლავ ქაოსად გადაიქცევა, ერთხელ შექმნილი უმი-ზეზო ომერტის თამაშში“.

ი. გრიშაშვილი აქაც ისე გაიქრა „როგორც ყაბახზე ბატონიშვილი“ თავის „ჭირიანი ზურძუბტით“. სიყვარულის ნაირ-ნაირ ემოციათა თვალმჭრელი მგოსანი, რომლის ლექსებში ხშირია: „კბილი—ნუში, თვალი—ელვის ნახშირი“. მაგრამ მის ნაზ გრძნობაში მძლავრად იჭრება თანადროულობა „და მოვკვდები საქართველოს კუბოზე“... აქვეა ნაზი გრძნობის მტვირთველი ს. ფაშალიშვილი. მისი ლექსი დიდი ხანი იყო არ გვენახა. „უამინდობა ყვავილებს ავნებს“—ეს მართალია. მაგრამ ფაშალიშვილის „ღამე ქარში“ მის შემოქმედე-ბაში ახალი ჰანგია—სავსებით გამართლებული. ეს პოეტო თავმდა-ბალია და მორიდებული, —როგორც თვით პოეზია.

ობოლი მარგალიტივით გამოიყურება კ. მაყაშვილი „მდულარე-ბაჲ სულისა“—ლექსი „ჩემს მაროს“. აქ არის ტრაგედია მამის და სამშობლოსი: „საქართველო თუ შენ,—რომელი, აჰ, ვიტრო, რომე-ლი“? კითხულობს მგოსანი. აქ არის მწვერ ვალზე ასვლა და ცრეძლე-ბი, აიანმასავით რომ ესურება მკითხველს.

„მაროს მამა—ლაჩარივით როგორ უნდა შევშინდე“?

არა! არც სამშობლო შეშინებულა: „სადარაჯოს არა სტოვებს, ავ-დარს ავლებს არადა“.

აქვეა მარიჯან, რომლის „ნატიფ სულსაც“ არასოდეს არ „მოკვი-დება შმორი და ობი“.

არიან ახლებიც: ნ. თარიშვილი. მას ეტყობა გრიშაშვილის გავლე-ნა. ნაკლებად სჩანს ჯერჯერობით მისი ინდივიდუალობა. მაგრამ უეჭველი ნიჭით არის იგი დაჯილდოებული და მისი გაფურჩქვნა ერთ სურნელოვან ყვავილს შეჰმატებს ქართულ პოეზიის თაიგულს. ამ კავშირის ორგანოში ახალი გამოჩენა ი. მოსაშვილი, რომელიც მოდის ჩირალდანით და მისი ლირიკა გათენების ზარივით რეკავს სიერცეში. მას მოელის გამარჯვება.

გადავხედოთ „ახალ“ კავშირის ნომერს, უპირველესად ყოვლისა, ძვე-ლია ის უკულტურობა, რაც მათ მიერ გამოცემულ „პოეზიის დღის“ ტე-ხნიკას ეჩუობა: აუარებელი კორექტურული შეცდომები, სტილის დაუ-დევრობა—ისედაც ბინდ ნაწერებს, უფრო აბნელებს. განსაკუ-თრებით არეულადაა დაბეჭდილი მეორე წერილი: „კუპდ'ეტა“.

რა არის ახალი ამ ჯგუფის მოვლინებისა და ნაწერებში? აქ ტო-ნის მიმცემნი—ეგრედწოდებული „სიმბოლისტები“ (ან როგორც ხშირად ეძახიან მათ—„ფუტურისტები“) არიან. ამიტომ ჩვენ მხო-ლოდ მათზე ვილაპარაკებთ.



„სიმბოლისტების“ ჯგუფი ჩვენში კარგი ხანია, რაც გამოვიდა მანათიასი „მანიფესტებით“ „პერმანენტული კონფერენციები“ მკითხველ საზოგადოებას და „ძველ“ პოეზიას ომი გამოუცხადა: „შექსპირს—უარი“.

მათივე სიტყვით—ბრძოლა თურმე არავის მიუღია. საკვირველი როდია ეს, პოეზიის სამყაროში მარტოოდენ „მანიფესტებით“ და ძველის უარყოფით შეუძლებელია ადგილის მოპოება. და თუ ქართული მწერლობა „სიმბოლისტებს“ ნაკლებ ყურადღებას აქცევს—აღზად არ არიან ყურადღების ღირსნი.

მიუხედავად ამისა, მათ აქვთ ერთი პლუსი: მათმა ზნაურობამ ზოგიერთ ნამდვილ პოეტს გაუღვიძა ფორმის გაუმჯობესების ძიება, წახალისა. ეს არის „სიმბოლისტების“ დამსახურების თავი და ბოლო. გარდა ამისა, მათ გადმოიტანეს ბრძოლა „სიმბოლისტების“ მანერა წერისა. მაგრამ ეს უკვე ახალი არაა. ევროპაში დღეს კუროზია მალარმესა და სხვებზე ლაპარაკი. აღსანიშნავია ისიც, რომ ფრანგ მწერლებს გავლენა ჩვენმა „სიმბოლისტებმა“ განიცადეს რუსული თარგმანების საშუალებით: მიიღეს ერთგვარი რუსული სოუსით.

მაგრამ თვით ისინი ფრიად მაღალი აზრისაანი ყოფილან საკუთარ პერსონალზე. მათ აქვთ „პოეტების ორდენი“ (უფრო კი პანსიონი!), რომლის პირველი მუხლი მოითხოვს ყველა წევრებისაგან ერთმანეთის გენიალობის აღიარებას. ჩამოვა ვინმე რუსის პოეტი, მხატვარი ან მოქანდაკე, ჩვენი პოეზიის დობჩინსკი-ბობჩინსკები უეჭველად სადგურზე დახედებინან: საქართველოში არიან პოეტები და ეს პოეტები ჩვენ ვართო. შემდეგ იწყება საკუთარ სურათების ბეჭვდა, რესტორანების კედლებზე ხატვა, ბიუსტების შეკვეთა და სხვ. სიმბოლისტების აზრით ყველა მათგანი რაიმე ფენომენია. არ გჯერათ? ყური დაუგდეთ ტ. ტაბიძეს.

გრიგოლ რობაქიძე ყოფილა თურმე მათში პირველი პოეტი. „მისი ყოველი გამოსვლა, საქართველოში, აყენებს ტოლედოს სანახაობასო“. მას დაუწერია ამ სეზონში „გენიალური ლექსი“—„ტფილისის ხერხემალი“, რომელსაც შეიძლება წინასწარმეტყველების (?) ხასიათი ჰქონდეს“. ეს ლექსი დაუბეჭვდავია, მაგრამ რობაქიძეს იგი წაუკითხავს მეორე „გენიოსის ქორწილში“.

„ბოლო იაშვილი, ესეც მოულოდნელობის გენიაო“—განაგრძობს ავტორი.

ამ მწერალს მართლაც აქვს ნიჭი. ამას ამტკიცებს მისი „წერილი დედას“ და პოეზიის დღეშივე“ დაბეჭდილი ლექსი: „ტანიტ ტაბიძე“. აქ არის მიუცილებლად სულის ასახვა, ბინდ-ბუნდი მელანქოლიისა. მაგრამ გენიალობა?.. კალამი დაუჭირეთ „წლიდან წლამდის“ ავტორს: მან უზომოდ შესტოპა!

შემდეგ ვალერიან გაფრინდაშვილი. „ქართული პოეზია დაკარგავდა აზრს, რომ ვალერიან გაფრინდაშვილი არ იყოსო“. ერთი სიტყვით ბევრი სხვა „გენიოსებია“ კიდევ ჩამოთვლილი, რომელნიც

თურმე იბრძვიან „ფრონტზე ახალი შეგნებისა და ეროვნული ნაგონისანისთვის“. მოდიო და ნუ გაგეცინებათ!

გრ, რომაქიძეს ჩვენ პატივს ვსცემთ, როგორც ქართველ მწერალს და ლექტორს. მაგრამ ამ მხრით იგი უფრო წარსულშია, ვიდრე აწმყოში. შეიძლება ამაში დამნაშავე იყოს ისუბელური დღე, რომელსაც რომაქიძემ ლექსების წერა დაიწყო. არა, მართლა, იქნებ ვინმე სერიოზულად ჰვიტრობდეს, რომ იმ „ნაქნარს“ (რომაქიძის ტერმინია!), „სიმბოლისტები“ რომ ლექსებს უწოდებენ და რომელთაც ხშირად რომაქიძის გვარი აწერია ქვეშ—პოეზიის ეცხოს რამე? მათ ხომ ყოველთვის „ოფლის სუნი“ უდიო? და განა თვით რომაქიძე არ გაიძახოდა: სადაც ოფლის სუნი ტრიალებს, იქ შემოქმედება ჰქრებაო. ესეც არ იყოს, ჩვევ გვაგონდება ერთი სპარსული სენტენცია: ვინც ოცდაათის წლის შემდეგ თარს ისწავლის, იგი საიქიოს დაუკრავსო.

ტიტე ტაბიძეზე ჩვენ იმავე აზრის ვართ, როგორც რომაქიძეზე, მას შეუძლია წერა, მაგრამ სასაცილოა ტიტე ტაბიძის პოეტობაზე ლაპარაკი. აი ერთი მისი უკანასკნელი „შედევრი“, რომელიც ამ ახალ კავშირის „პოეზიის დღეშია“ დაბეჭდილი:

„სამხედრო სტამბაში ლექსი ვინ გაიგონა, ამ ხმაურს გაუძღვებს მარტო მარინეტი (რომელმაც ცეპელინი მგონი მოიგონა) მის სახელს არ სჭირია არაფერი მეტი“.

არ ვიცი, „გაუძღვებს“ თუ არა ამ ლექსს მარინეტი, ჩვენ კი—ეს მოგვიტეოს. იგი ჩეხოვის ტელეგრაფისტს გვაგონებს: Они хотят воевать, потому что непонятные слова говорят. რაჟღერ გვეტაძე, —რომელსაც ყველა ყანწულზეზე, უფრო ნაპერწკლიანობა ეტყობა, —გამოჩნდა ახალი ტემით.

„ვირები პროსპექტზე გათენებისას“ და „ჩოჩორო“. კარგია, მაგრამ ახალგაზრდა ჯერ გაუფრთხილდეს: ამნაირ ცხოველით შორს ვერავინ წავა.

მშენიერია კ. ჭიჭინაძის „აკვარელი“. მაგრამ ჭიჭინაძე ხომ „სიმბოლისტი“ არ არის...

აქვეა ნ. ლ—ძე, რომლის მოთხრობათა ვუალ-აფარებული და მელანქოლიური ფონი ყოველთვის იზიდავს მკითხველს. მას შეეძლო უფრო კარგი რომ მოეცა, ვიდრე „ბედის ვარსკვლავი“. მით უმეტეს, რომ ეს მოთხრობა უკვე დაბეჭდილი იყო ქუთათურ მხატვრულ კრებულში („უქიმერიონი“ 1 აპრილი).

დაბოლოს აღსანიშნავია „ახლების“ სახელთა უცნაურობა: ტიციან, კოლაუ, პაოლო და სხვა. რა ბრმა წაბაძვაა აქაც! სწორედ ასე სჩადიოდენ ფრანგის „სიმბოლისტები“ და დეკადენტები ოთხმოცდაათიან წლებში: სენ-პელ რუ „Le Magnifique“ სარპელადან და მრავალი სხვა“. იმათგან აქვთ გადმოღებული ეს მანერა. მაგრამ რუსის სიმბოლისტებისაგან ყურმოკვრით. ძველია, თარგმნილია ყველაფერი ეს. ასეთი სულიერი მონობა ჩვენ „სიმბოლისტების“ მოუწიფებლობის ნაყოფია მხოლოდ. მაგრამ მოუცადოთ: ბავშვობიდან სიყრმეში გადავლენ ალბად. ეგები ჯამა თავისი გაიტანოს



„სიმბოლისტების“ ბაქიაობა და პრეტენზიანობა კი მართლაც ანა-
 ლია ჩვენს მწერლობაში. ამ მხრით მათ არ ჰყავთ ქართულ პროც-
 ზიაში პროტოტიპები. მაგრამ არ გვგონია ამისთანა „სიახლეში“
 მათ შეეცილოს ვინმე. და მათ ყოველთვის ექნებათ უდავო უფ-
 ლება სთქვან: „ძველი“ ილიას დამცინავი სიტყვები:
 „ვისაც ვებრძვით, არ გვებრძვიან, სჩანს ჩვენ ვართ გამარჯვებულნი“.

ბიბლიოგრაფია

0. გრიშაშვილი: მეორე ტომი. 1922 წ. ტფილისი. გრიშაშვილის როგორც პირველი ისე მეორე წიგნი გარეგნულად ძალიან სადათაა გამოცემული. ერთხელ გრიშაშვილმა მაჩვენა სპარსული ხალიჩის იმიტაცია საუცხოვო ფერადობისა, რომელიც ყდად უნდა ჰქონოდა მის წიგნს, მაგრამ ალბად დღევანდელი სასტამბო პირობების გამო შემდეგისთვის შეინახა. მართლაც რა კარგი იქნებოდა სულ ორიოდე ასეული წიგნი გამოცემა გრიშაშვილს, ოღონდ ამგვარ ფანტასტიურ სამოსელით გამოსულიყო მისი მეორე ტომი. ქართველმა მწერლებმა უნდა შეიგნონ, რომ პოეზია რაც უფრო წინ მიდის, მით უფრო მკირდება მისი მრევლი. საქირო არ არის კარგი წიგნი ათასი ცალკობით გამოიცეს, წიგნი მხოლოდ იმას უნდა ერგოს, ვისაც ის მართლაც უყვარს.

გრიშაშვილს აქვს მანგილი ესთეტიური გემოვნება და მე მის ადგილზე გამოცემილი ამ წიგნს უფრო მკირდის ფორმატით, მეტ ყურადღებას მივაქცევდი წიგნის ყდასაც. ყდა პირველი კარია, პირველი შთაბეჭდილება. წიგნი თუ სიყვარულის ტაძარია, სადაც ისმის ფარჩეულის შრიალი და ნელსაცხების კმევა, ეს საამო სურნელოვანება კარის შეღების უმაღ უნდა გეცეს...

რაც არ უნდა სთქვან ღვარძლებმა—0. გრიშაშვილი საოცარი ფენომენია ჩვენს ლიტერატურაში. მე არ მეგულება მსოფლიო ლიტერატურაში ისეთი მწერალი, რომელსაც ასე მარტივი მოტივები და იდეები ჰქონდეს და ასე ვირტუოზულად ეთამაშებოდეს მარად მშვენიერს. გრიშაშვილის ალფა და ომეგა მისი ეროტაკაა. მაგრამ ამასთანავე უნდა ითქვას, გრიშაშვილის ეროტიკა თანამედროვე არ არის. მე პირადად სავსებით არ მესმის გრიშაშვილის ეროტიკა. თანამედროვე მამაკაცი გრიშაშვილივით არ უყურებს ქალს. უფრო მეტი: თანამედროვეობა სავსებით აეროტიულია. შეიძლება ეს ჩვენი დეგენერაციის მომასწავებელი იყოს. ეს კი ასეა, თანამედროვეობის თვალში ქალი ის ინფერნალი ნაზვარია ადამიანობისა, რომელიც სულით მაღალმა კაცმა უნდა შეიძლოს. შტრინგბერგი ქალით იწყებს და ქალით ათავებს. შტრინგბერგიც ქალვაჟურ დამოკიდებულებათა დაუსრულებელ ვარიანტებს გვიჩვენებს. მაგრამ შტრინგბერგი უარის თქმაა ქალზე. გრიშაშვილი ჰოს თქმაა ამ ცდუნებით სავსე ელემენტზე. შეიძლება გრიშაშვილის ქალმოყვარეობა მისი ქართული ტემპერამენტით დასაბუთდებოდეს, რადგან ანტი-ფემინიზმს მხოლოდ კვი სკანდინავია და გერმანია იცნობს.

„ზღაპარი გამაქში“ პირველი ლექსია მეორე წიგნში და ყვილაზე უფრო დამახასიათებელი პოეტისთვის. აქ გასაოცარი ვიზიონერული ხილვაა ქალისა, ბუნების ნაირ-ნაირ ელემენტებში. ეს მარად ქალური პოლარულობის ხილვაა ბუნებაში. ამ ბუნებაში გრიშაშვი-



ლი მხოლოდ ქალურ პოლარულობას ჰხედავს: ქალი მას ხან ტყის შველად, ხან თოვლის ქანდაკად, ხან სტიქიონურად მთიდან მოწვევებზე ნიაველვარის სახით ელანდება. ეს საოცარი ცალთვალა მწერაა სამყაროში, მართალია ბუნების ცალი თერდის ხილვად, მაგრამ მას არც უნდა ამ ბუნების მეორე მხარე, პოლარულობის მეორე ელემენტი სახელდობრ ვაჟური ელემენტი შეამჩნიოს.

ასე ვიწროა მისი ჭვრეტისა და ხილვის ჰორიზონტი და პოეტს სრულიად საფუძვლიანად ეშინია, რომ მასხედაც არ გამართლდეს „ჰაინეს ლეგენდა ძველი“.

არ შეიძლება არ აღინიშნოს, რომ პოეტი ალავ ალავ გადაქარბებულია თავის სექსუალიზმში, ერთი ლექსის („ქორწილი ჩვენს უბანში“) უკანასკნელი სტროფის ბოლო სტრიქონი ასე თავდება: „საბნის ნაოჭში დაიმაღა მათა სხეული“. ნამდვილი პოეზია უნდა გაურბოდეს ყოველთვის ტრივიალობას.

ვარდა ეროტიული მომენტისა, მეორე წიგნში გრიშაშვილი საგრძნობელი ხდება როგორც ნაციონალური პოეტი. ტყუილად ჰგონიათ, რომ თანამედროვე პოეტს არ შეეძლოს ნაციონალურ მოტივების არჩევა. საკმარისია მოფიგონოთ ვერჰარნი (მისი საუკეთესო ეპოპეია ბელგიელების გამირობისა გერმანელების შემოსევის დროს), დანუნციოს სიტყვები და ნაწერები უკანასკნელ ამბების გამო, მთელი რიგი სალაშქრო ლექსებისა საფრანგეთის და გერმანიის უახლესს მწერლობაში.

გრიშაშვილი ყველაზე მკაფიო ნაციონალური პოეტია დღეს ჩვენში. მისი „ტრიოლეტები შეითანბაზარში“, „მეფე ვახტანგი“ და „ავლაბარი“, ეს ახალი ამღერებაა ტფილისის და ბატონების გამქრალ დიდებისათვის. საოცარია, ამ გვარს რა დიდი სიყვარული დაუთესია საქართველოში, რომ საუკუნის შემდეგაც ასეთი გულწრფელი და თბილი გლოვა ისმის ქართულს პოეზიაში. „ახ, ნეტამც იმდროს, როცა სწერდა დასტურლამალსა მეფე ვახტანგი!“ გრიშაშვილი დღეს ერთად ერთი მემკვიდრეა ორბელიანების პოლიტიკური რომანტიზმისა. იგი ბესიკის საქართველოს უმღერის დღესაც. იგი აქაც არამოდერნულია. მისი საქართველო გროტესკური ყარაჩოღელების საქართველოა. ასეთ საქართველოში ჩვენ სასწრაფოა ვაგვიხდებოდა სანატრელად, მაგრამ პოეტს ეს საქართველო უყვარს. მისი პატრიოტიზმი ტფილისური პატრიოტიზმია, საქართველოს არც ერთ კუთხის ბუნებას ისე ინტიმურად არა გრძნობს პოეტი, როგორც ტფილისს, ეს გვაგონებს პეტრარკას რომაულ პატრიოტიზმს. ტფილისია მისი სტიქონი და ამ ტფილისში იგი მუდამ გულში წყევლას აჩაღებს. „და წყევლა იმას ვინც მალრობის ველურ ყაჩაღებს გაულო კარი თერგდალეულ დარიალისა“. მართლაც წყევლა იმით!

ტფილისი, ძველი ტფილისია მისი სავანე, რადგან იგი თავიდანვე სკეპტიკურად შეხვდა ამ ეგრედ წოდებულ „კულტურას“, რომელიც თერგდალეულ დარიალიდან შემოვიდა. მას თერგის წყალი არ უსევამს და მიტრამაც წმინდაა წყალი მისი პატრიოტიული პოე-

ზიისა; ან რას უმღეროს ახალ ტფილისში ქართველმა პოეტმა, ტფილისში, სადაც შემოიხზნული გადამთიელი პარაზიტები, სპეკულიანტები და უცხო ენებზე შეთითხნილი აფიშები სწამლავენ ქუჩებს. ამ ტფილისის პოეტი სამართლიანად არჩევს ყარაჩოღლეების ტფილისს, ნარიყალას, შეითან ბაზარს და ისანს; სადაც დღესაც უფრო მეტადაა ქართული ელფერი შენახული. ქართული მაშტაბით წიგნი საუკეთესო გამოცემად უნდა ჩაითვალოს.

ზავთაღ კუშაძე.

ბოშალი № 3. აბაშელის ტანჯვის ბარძიმით იხსნება. არის ორი კატეგორია პოეტების: პოეტი კოსმიურ ჰარმონიისა და პოეტი კოსმიურ დისჰარმონიისა. საშა აბაშელი კოსმიურ ჰარმონიის მგოსანია. მის პოეზიაში ხშირად თავს ვერ იმალავს მისი ელასტიური მაგრამ მძაფრი ინტელექტი. ტანჯვის ბარძიმში მუსიკის შქერი ვერ ერევა ინტელექტიალურ ჩონჩხს. აბაშელი პიონერია ეგრედ წოდებული, ხელოვნური პოეზიისა ჩვენში. ამოდ ჰგონია ზოგიერთებს, რომ აბაშელი მხოლოდ ახლა შევიდა ახალი პოეზიის ორბიტარში.

ლექსის მეზუთე თავში ძლიერ ლამაზი სტრიქონებია, რომელნიც შორეულ ნაპირის მიწანქარის გვირგვინებს მოგვაგონებენ. ლეო ქიაჩელის უცნაურ მოთხრობებში ექსპრესიონისტული შტრიხები ელავენ აქა-იქ. სხვათა შორის ძლიერ ლამაზია — „მეუფეო ჩემო უფალო, კვლავ უფსკრულებს შორის ვარ მომწყვდეული“... ვარლამ რუხაძის „ჩემი ცხოვრება“ ნამდვილი სულის მდულარებაა პრიმიტიული პოეტისა.

დენა შენგელაა საოცარად ფაქიზ სტილს იმუშავებს. ამ მწერალს ესმის ენის კულტურა. მხოლოდ საჭიროა მისთვის ახალი იდეები. დონალის პოეტი და რითმა ძლიერ ლამაზადაა დაწერილი, ეტყობა რომ პოეტის დაწერილია.

ყურადღებას იქცევს ლეო ქიაჩელის რომენ როლანის ეანკრისტოფი. ეს მეტად საინტერესო წერილი ზოგიერთ „ნაზირა“ მწერლებს არ ეამათ. რა თქმა უნდა ვლ. სოლოვიოვზე, ან ანდრეი ბელიზე, რომ ყოფილიყო დაწერილი, მაშინ უფრო გულდადებით ილაპარაკებდნენ. ან როგორ გაიგებენ რუსის მწერლებზე შეშლილები რომენ როლანს, ან მის ქართველ ინტერპრეტატორს, რომელიც ფრანგულ კულტურაზე აღზრდილია.

ერთში არ ვეთანხმებით ლეო ქიაჩელს, იგი ტოლსტოის ამზავსებს როლანს. მე კი ვფიქრობ, რომ როლანი ტოლსტოის ანტაგონია. სად ტოლსტოის ბარბაროსული კულტურ ფილოსოფია, რომელიც რუსის მუჟიკის კრიტიკიუმით უდგებოდა დასავლეთ ევროპულ კულტურას და სად როლანი, რომელიც დასავლეთის ახალი დიდი იდეალიზმის მოციქულია. განა ის მდგომარეობა რომ ეანკრისტოფი, გიგანტიური ნაშენობის რომანია, საბაბს ვვაძლევს იგი ვინმეს შევადაროთ? ქართული ლიტერატურის კრიზისის მიზეზთაგანი, მისი იდეებით სიღარიბეა, ასეთი ცდა, რომელიც მიპართულია დასავლეთის დიდი ლიტერატურის დაახლოებისაკენ დიახაც წასახალისებელია.

„ბახტრიონი.“ ყანწელების საქმე დღითიდღე უკან მიდის. ისინი საესეებით გამოიფიტენ იდეურად. ამ 6-7 წლის განმავლობაში მათ ვერ გვიჩვენეს ვერც ერთი სტრუქტონი, რომელსაც შემოქმედებამ ჰქონდეს (გარდა აუქციონის კუპლეტების და თარგმანების) და მხოლოდ დაპირებებით, რეკლამებით და დებოშებით გადიოდნენ ფონს: მათი არსებობა დღეს უკვე ტრაურით შემოვლებული ვანცხადება! ეს ფაქტია რომელსაც ვერც ერთი გულწრფელი პოეზიის მეგობარი ვერ უარყოფს. ასე გასინჯეთ: თავიანთ შორის მეთაურობის უნარიც კი დაჰკარგეს. ამას ამტკიცებს გაზ. „ბახტრიონის“ გამოცემა, რომელიც არის ორგანო აფიშების, ვანცხადებების და ქრონიკის, ეს გაზეთი—თუ შეიძლება ასეთი ზრდილობიანი სახელი ეწოდოს—არის სათაურ ჰეცვლილი „ბარიკადი“ და რუსული „ფიგარო“ ამ გაზეთს რედაქტორია ერთი აბითურენტი გ. ლევანიძე, რომელმაც ყანწების სტატუტის მიხედვით გვარი „ლეონიძე“ შეიცვალა—და ამით თ ვი მოაქვს რომაულ ბატივით.

პირველ ნომერში წერილია პაოლო იაშვილისა—„პოეტები საქართველოში“ სადაც თავიანთ ჩვეულებრივ ტრადიციას არ ღალატობენ და იმეორებენ იმას, რომ ძველი მწერლობა—მიქარვააო და ბარათაშვილის, ილიას და აკაკის ლანძღვა მონოპოლიდ გამოვაცხადეთო! „ბარათაშვილის მერანი ბებერია, ტყავ გამხმარი და ფერდებ ჩაცვივნილი, ჰაკი ცხენი ველარ გაგვაკვირებდსო“. ილიას ქართველ დედს ძუძუები დაუშრა და ისინი გალურჯებულ გულის ტყავზე ჰქილია, როგორც ორი რკინის ლაფთქაო(!)—აკაკიმ აღმართ-აღმართ სიარულით მწვეგრვალს ვერ მიაღწიაო!..“ აფიშყდებათ ამ მართლაც „პოეზიის წვრილფეხა წუკლებს“ რომ ამავე სიტყვებით დაიწყეს თავიანთი პირველი გამოსვლები ქუთაისში და 6-7 წლის შემდეგაც, ხალხმა რომ არანორმალურად დასახა ეს ადნტიურისტები—ენლაც სიკვდილის ჟამს ამასვე იმეორებენ. ეს არის შემოქმედება? ეს არის სიახლე პოეზიაში? ეს არის „მწვეგრვალს მიღწევა“?

მკითხველებს ალბად ახსოვთ, ამ რამდენიმე თვის წინად „ტრიბუნაში“ დასტამბული ფელეტონები ყანწელების „ეროვნული იდეალების“ შესახებ. ეს იყო ცლა რეაბილიტაციისა. ასეთივე ცლაა გაზეთი „ბახტრიონი“ რომელიც ყურებს გვიქედავს ქართული მესიანიზმით. ჩვენ გვაგონდება ერთი ქართველი პოეტის „საღლეგრძელო“ რომელიც აგრედვე მესიანიზმით დაიწყო და ნიკოლოზ I-ის მრავალჯამიერით გათავდა. ასი წლის შემდეგაც ბარე ორს კალმოსანს დასჭირდა საღლეგრძელოების ცულად დაბოლოვება.

ჩვენში ეროვნული იდეალები მოიკოკლებნო—ამბობს პაოლო იაშვილი! რასაკვირგელია, პატრიოტიზმი არასოდეს ისე არ ესმოდა ქართველ ხალხს როგორც უშაკოვის გაზეთში თანამშრომლობა! მართლაც რომ მარიონეტებივით ქანაობს ეს ხალხი ორ უკიდურესობათა შორის, ალბად მათ ხშირად ჰონორარები წონასწორობას აკარგვენებს. ყანწელები არ იყვნენ, რომ 1920 წელს სულთანის მთვარეს ემუქრებოდნენ ქართული „ფუტურისტული მესიანიზმით“?

განა 1921 წელს ტიტე ტაბიძე სერიოზულად არ დაემუქრა კონსერვატიულ აღმოსავლეთს: (გაზეთ კომუნისტში) „ტფილისის რევოლუციის შტაბად გადავაქცევთ და მცირე აზიას ავიღებთო!“ შესაფერისად დააფასა ქართველმა საზოგადოებამ ეს და იმიტომაც არის რომ ყანწელების ვითომდა ეროვნულობისკენ გადახრა და ამ მიზნით გაზეთ „ბახტრიონის“ დაარსება მათი სამი მეთაურის საქმის გამოსასწორებლად— ოზუნჯი ხალხის ბაქიაობაა და სხვა არაფერი. კარგი იქნება გაზეთი „ბახტრიონი“ განცხადებებს დაუთმობდეს ოთხივე გვერდს. ისინი საერთოდ აღლოს ამღები ხალხია და ღღეს ჩვენში ომ ახალი ეკონომიური პოლიტიკა.

ფუტურისტული კარიერა კი მათ უკვე წაართვეს ქუთათურმა ახალგაზრდებმა, რომელთაც ერთ-ერთ ლიტერატურულ საღამოზე გაკორტებულად გამოაცხადეს ყანწელები...

წერილს ვათავებთ და ვგრძნობთ, რომ ამ გაზეთზე ლაპარაკი მისთვის ანგარიშის ვაწყვეს ნიშნავს. ამიტომ არავითარი სურვილი არა გვაქვს, ლიტერატურის ზედპირზე ამოტივტივებულ გასტროლიორებს ფაქტებით ველაპარაკოთ,— ამისათვის ჩვენ სხვა გაზეთი დაგვეკირდება. მაგრამ ჩვენში გაჩუმება ხშირად დაპარტახებულ მიაჩნიათ ხოლმე და ჩვენც გვაიძულებს ამ ბიბლიოგრაფიის დაწერას. რაც შეეხება ბახტრიონის „ეროვნული პოზიციის გამაგრებას“ ცოტა ფრთხილად უნდა იყვნენ ეს პოეზიის რეპარტიორები. ვინაიდან ბახტრიონის სიმაგრეში თავის შეფარება ვერ დაჰფარავს მათ უნიკობას და რენეგატობას.

სხვა ციხის აგება დაგვეკირდება მათთვის.

ჩყნ.

ნ. ბარათაშვილი. ვ. გაფრინდაშვილის რუსული გამოცემა. ამ წიგნზე ვრცლად შემდეგ, ზოლო ახლა უნდა ვთქვათ, რომ საოცარია: სახელმწიფო გამომცემლობას რაში მოაგონდა ბარათაშვილის რუსულად გამოცემა, მაშინ როცა ჯერ არც ერთი ქართველი კლასიკი არ გამოუცია, ნუ თუ მათი გეგმა გეგმათვე რჩება! ნუ თუ ვერ გაიგო ამ ხალხმა, რომ ტფილისელ რუსებისა და სხვა უცხოელებისათვის წიგნის გამოცემა აბსურდია, რადგან საქართველოში შემოხიზნულ პარაზიტებს ქართული ლიტერატურის შესწავლა კი არ აინტერესებთ, არამედ ქართველი ხალხის ქონებრივი ექსპლოატაცია. ბოლოს და ბოლოს ეს წიგნი შერჩება ხელში იმ ქართველ დეგენერატებს, რომელთაც რუსული წიგნი და რუსული გაზეთი თუ არ შეაჩეჩე ხელში, ყველა ენაზე კითხვას გადაეჩვევიან. საერთოდ ეს წიგნი ძალიან ცუდათაა გამოცემული. დაუბეჭდავთ როლაც უხერო ტრანსპარეტულ ფულის ქალაქლზე და შრიფტიც ულახათაოა. დროა რუსულ კულტურის მაქანკლობას თავი დაანებონ მწერლებმა მაინც. დროა „ხაკავკაზსკაია რეის“ და „ფიგაროს“ პატრიოტებმა ჭკუა ისწავლონ.

მუმოსანი.

ხანკილ ბარნოვი: „ხაზართა სასძლო“ ისტორ. რომანი. წიგნის ვიტრინებში გამოჩნდა ვასილ ბარნოვის ახალი რომანი. საუყუტო



ადებულია საქართველოს შორეულ წარსულიდან. სწორედ: ვახილ ბარნოვის სტილი მეტად ხორკლებიანია. სამწუხაროდ ეს რომანიც ფრიად შიშვე ენითაა დატვირთული. ბარნოვს უთუოდ აქვს ენის კულტურა, მაგრამ იგი არ არის წახნაგული. მისი ენის კულტურას აკლია ახალი სიღბო, ვახილ ბარნოვი განზე სდგას, თითქოს მას არ შეეძება ის მოძრაობა, რომელიც დღესაც გვიძღვრება ქართულ ლიტერატურაში ენის მოდერნიზაციის დამართულებით: შეიძლება ეს იყოს მისი ორიგინალობა ქართულ ლიტერატურაში. ამ რომანის დეტალურ გარჩევის შემდეგ ნომერში მოვითავსებთ. ხოლო არ შეგვიძლიან არ შევნიშნოთ პატივცემულ ავტორს, რომ მის წელთა დაზიდულობისათვის სრულიად შეუფერგბელია ის ზაქ. ჭიჭინაძისებური რევერანსი, რომლითაც იგი წიგნის ბოლოში უმასპინძლდება

ერთ ერთ თავის სემინარიულ შეგირდს, რომელსაც თურმე რაღაც „გემოვნებას“ ჰქონია...

წიგნი, სხვათა შორის, 122 გვერდია.

საბონი.

ემილ ვერჰარნი: „რიჟრაჟი“. ემილ ვერჰარნი მეტეორივით მოველინა მსოფლიოს. მთელი მის რაობის თავი და ბოლო პოეზიის გამარჯვებით იტვირთება. სამწუხაროდ ამ „ცეცხლის და რკინის კაცს“ ნაკლებად იცნობს ქართველი მკითხველი ნათარგმნია სულ რამდენიმე ლექსი. მაგრამ საქმე ის არის, რომ ყველა ამ თარგმანებში ვერჰარნი ნაკლებ სჩანდა ხოლო მთარგმნელების ინდიდუალობა კი საყვებით: ამ შემთხვევაში ჩვენ ვეთანხმებით იმ აზრს, რომ შეიძლება ითარგმნოს აზრი, სტილი, შეიძლება გადაითარგმნოს სინტაქსი და რიტმი, მაგრამ შეუძლებელია ითარგმნოს რითმა რომელიც ყველა ენაში ირაციონალურია.

ვერჰარნის „რიჟრაჟი“ ერთი საუკეთესო ნაწარმოებთაგანია. როგორც რეკოლიუციონური ზარის რეკა. ამ პიესამ დიდი გავლენა მოახდინა თვით პოეტებზედაც კი: ასე წარმოიდგინეთ რუსულად დადგმულ ერთ მისტერიის ავტორზედაც. სამწუხაროდ ეს პიესა რუსულ თარგმანში მეიერხოლდის და ბებუთოვის მიერ ძლიერ შემოკლებულია და დამახინჯებულიც.

ს. ფაშალიშვილის თარგმანი კი გვაკმაყოფილებს მხოლოდ ტენიკურად. მაგრამ ასეთ ნაწარმოებზე, თუ გინდ იგი კარგი თარგმანიც იყოს, გულწრფელი მწერლის გვარის მოწერა მისი დამარცხებაა. დამარცხებულია მთარგმნელი ამ მხრივ. ჩვენ გვინდა გულწრფელი ვიყოთ ამ საყვედურში.

მანოთა შიშვილიანაძე.

ნ. ლორთქიფანიძის „კრებული“. ეს დიდ ტანოვანი წიგნი, რომელიც შეიცავს 333 გვერდს, გამოვიდა ქუთაისში. ქუთაისის ბატონი—ნიკო ლორთქიფანიძე ამ შემთხვევაში არ არის ისეთი „პრისხანე“ როგორც ბათუმის მწერალთა მეთაური დავით კასრაძე. მწერლობა უეჭველად უნდა დაიხვეწოს ზედმეტ ბალასტისაგან, ამ შემთხვევა-

ში ამ ორ მწერალს (ნ. ლორთქიფანიძეს და ვით კასრაძეს) რომელნიც მეთაურობენ ორ დიდ ქალაქში, და რომელთაც ნიჭიან ერთად ცოდნა და გამოცდილება აქვთ—უფრო მეტი სიფიხნლე, პირდაპირობა და თვალის შეიარაღება სჭირიათ.

„კრებულში“ დაბეჭდილია ბევრი ავტორი, რომელიც ასეთ „კრებულისთვის“. შეუფერებელნი არიან...

წერილებში ყურადღებას იპყრობს კაპანელი (კ. ჭანტურია): „ქალი და სიყვარული ქართულ პოეზიაში“ კაპანელი უნდა დაუბრუნდეს ხელოვნებას და სერიოზულად მოეპყრას თავის შემოქმედებას, ქლიბი სჭირია უსათუოდ მისს სტილს.

საინტერესოა ჩვენი ძველი პუბლიცისტის იაკობ ფანცხავას წერილი „ნიკო ბარათაშვილი“ სამწუხაროა, რომ ეს წერილი ნ. ბარათაშვილის აკადემიურ გამოცემაში ვერ მოხვდა.

სილოვანის „ვაჟფშაველაში“ ორიგინალური აზრებია გაბნეული, შეიძლება ბევრი არ დაეთანხმოს, მაგრამ ბევრს კი დააფიქრებს.

დასასრულ აღსანიშნავია მელიტონ კელენჯერიძის დიდი წერილი: „ვეფხისტყაოსნის ტიპები“ ორიოდ შენიშვნა ტენიკურ მხარეზე: წიგნის გარეკანი სიფრიფიანა ქალღმერთა დაბეჭდილი, სულ არ არის აკინძული და არც საჩხევი აქვს დართული.

ეს კი საგრძობელი ნაკლია!

ილითნელი

შპიგარიონი № 1—2. მართალია, ტფილისი უკანასკნელ ხანს ქუთაისად გადაიქცა, მაგრამ მაინც მოიპოვებიან ქუთაისში ხელოვნების მოყვარულნი, რომელთა ინიციატივითაც დაარსდა „კავშირი მათერული მწერლობის“. ეს კავშირი ითიქმის ყოველთვიურად ჰბეჭდავს ჟურნალს, რომლის სათაურიც ზემოთ ამოვწერეთ, უქიმერიონი ციხეა ქუთაისის არეს და საკვირველია, რომ ჩვენი კავშირები თავიანთი ნაწერების პირველ კარს ამ ბოლო დროს კიხის ბოქლომებით ჰკეტავენ ხოლმე: „პოეზია კი,—ერთი ჩვენი პოეტის თქმისა არ იყოს,—დაბურლ ქარვასლაში ვერ გაივლის: მას ყაბახივით გაშლილი ადგილი სჭირია“

ამ ჟურნალში უსათუოდ საინტერესოა პოეტები არიან: ვასო გორგაძე და ტ. გრანელი. პროზაში კი—ფასკუნჯის თვალებივით ანათებენ ნ. ლორთქიფანიძე, დია ჩიანელი ს. ცირეკიძე და ჯაჯუ ჯორჯიკია. ეს უკანასკნელი კარგა ხანს სდუმდა, მართალია, მისი ზოგიერთი მინიატურა სიბრძნე სიცრუის არაკებს ჩამოჰვავს, მაგრამ მაინც ჩვენ სიამოვნებით ვეგებებით ამ კულტურულ პიროვნების დაბრუნებას პოეზიის შტაბში; რაც შეეხება ვარლამ ხუროძის გამოკამათებას კ. გამსახურდიასთან პროლეტარულ პოეზიის პრობლემაში, უნდა განვაცხადოთ, რომ კ. გამსახურდია ფილოსოფიური მისტიციზმის იდეოლოგია და სხვა პოზიციის აღება მისი მხრით ულოლიკო იქნებოდა. „პროლეტარული პოეზია“ როგორც ხუროძეს ესმის—ლუნაჩარსკიამაც უარჰყო ბოლოდროს. რაც შეეხება ყანწელებისა და ტ. ტაბიძის პოზიციას პროლეტარულ პოეზიის საკითხში, და „გაზეთ კომუნისტთან არშიყობას“ როგორც ამას



სწერს ხეობი (იხ. უკრაინული № 2 გვ. 48)—ქუთათურმა ორგანიზაციამ არ იცის. თუ რომელ ქარს აპყვებიან ხოლმე ეს სათუთ. ყნოსვიანი კალმოსნები? აქ რასაკვირველია მე არ მინდა მარტო „ნობების ნებართვას“ დაეპარალო—ეს გზა უფრო ნიჭიერად დაავიგოვებინა ერთმა მათმა ეპიკონმა: „ჩემი გზა არის—გზა წვერწითელა ისკა-ორიჯისა“. (იხ. „წმინდანისანი“ გვ. 12). ჩვენც მეტი რა გზა გვაქვს რომ ეს გზა მათ არ დაულოცოთ!.

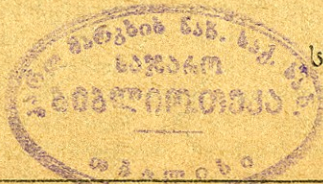
ბაშან დიუგალ.

გ. ქუჩიშვილის მეხუთე წიგნი. სასიამოვნოა, რომ იმ ორ ფურცლოვან წიგნებს შორის, რომელსაც დღეს, ზოგიერთი საეკვო პოეტი ჰბეჭდავს—ხანდისხან გამორჩნდება ხოლმე ხელმოსაკიდი წიგნიც. ქუჩიშვილი თავის მეხუთე წიგნში სუსტადაა წარმოდგენილი. მისი პოეზია საერთოდ სულ ცოტათი განსხვავდება პრიმიტიულ სახალხო შაირებისაგან. ქუჩიშვილის უკანასკნელ ლექსებს კი ბევრი ხალხური შაირი შორის გაუსწრებს. ქუჩიშვილი თუ არ დაეწავა ლიტერატურას (ჩვენი ძველი ქართული მწერლობა მაინც წაიკითხოს)—მასზედაც განმეორდება ის იგავი და იმ უგუნურ მონის ამბავი, რომელმაც თავისი ტალანტი მიწაში უსარგებლოდ ჩაფლა.

სოსოლა.

მ. მჭედლიშვილი ლექსები. წიგნი I. ი. მჭედლიშვილს თავისი აღგილი აქვს ჩვენს ახალ მწერლობაში. მისი ბუნება პრიმიტიულია უფრო და ამიტომ არის, რომ უცხო გავლენა მის სულს ნაკლებად ეკარება. ამ მხრივ იგი ვაჟას მოგაგონებთ: მასავით „ზირად ეტყობა სტილის პრიმიტივობა, ხოლო გრძნობა არასოდეს აკლია. მჭედლიშვილის მოტივები არ სცილდება იმ რკალს, ჩვენმა დიდმა პოეტებმა რომ შემოაზახეს: პატრიოტიკა და სიყვარული. ძლიერია მჭედლიშვილი აგრეთვე ბუნების აღწერაში, რომლის გრძნობა და გაგება აქვს. ხოლო მისი პატრიოტიკა მუდამ ახალი იქნება, ვიდრე საქართველოს მიჯაჭულ ამირანთან შედარება არ დაძველდება. ხსენებული წიგნში არ არის მოთავსებული მისი საუკეთესო ლექსები უკანასკნელ დროსა: „მწუხრნი პარასკევისანი“ და „შაბათის“ მიზეზი გასაგებია. აქა-იქ ეტყობა ავტორს გარეშეს სასტიკი ხელი, რომელსაც წერტილები მოწმობენ. უფრო დაწვრილებით შემდეგ ნომერში.

მ—სი



საბრძოლველ კალაგია

მასალების და ფულის გამოსავლენი მისამართი: ტფილისი. ცეკავ-შირი არჩილ ჯაჯანაშვილს.



განცხადებები

„წარმოკავშირი“

ტბილისი, სასახლის ქუჩა 5, ტელეფ. 8-48

აერთებს საქართველოს უდიდეს სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივებს

მელვინეთა კოოპერატ.	„კახეთი“	— 200.000 ვედ.	ღვინო
მელვინეთა კავშირი	„კავშირით კავშირი“	— 150.000	„ „
მეხილეთა ამხანაგობა	„ქართლი“	— 200 ვაგ.	ხილი
შეცხვარეთა ამხანაგ.	„მწყემსი“	— 150.000 ფ.	მატყული
მხვენელ-მთესველ ამხ.	„ხორბალი“	— ხორბალი, ფქვილი, საკვები.	
მევენახეთა ამხანაგობა	„ხვანჭკარა“	— რაჭული ღვინო	
სასოფლო-სამეურ. ამხ.	„თან-ღონი“	— თხილი და დაფნა	

განყოფილებები: ბათუმში, ბაქოში.

წარმომადგენლობა: სტამბოლში, ბერლინში

„წარმოკავშირი“ აწარმოებს: საექსპორტო-საიმპორტო, საექსპედიციო და საკომისიო ოპერაციებს.

მოქალაქებო! თქვენი ჯანმრთელობის ინტერესი მოითხოვს: რომ სვათ მხოლოდ

მიტროფანე ლალიძის

საუკეთესო, ხელოვნურად მომზადებული ხილეულ-მადნეულის სამკურნალო წყლები, რომელიც მომზადებულია უმაღლესი ხარისხის მდვილი ბუნებრივი რჩეული ხილეულობის წვენიდან, ნადული წყლით. უაღრესად გაუმჯობესებულ აპარატებზე.

ღნე და დახელოვნებული სპეციალისტების მუდმივი ზედამხედველობით, ამიტომ ლალიძის წყალი სრულიად უვნებელია ჯანმრთელობისათვის და თანაც გემო და სუნის საამური აქვს.

მ. ლალიძის ფირმა პასუხის მგებელია მხოლოდ იმ წყლის კეთილღირსებაში, რომელიც შექმნილი იქნება პირდაპირ ქარხნიდან ანუ მის საკუთარი განყოფილებიდან!

ცეკავშირი



ტფილისი, შტაბის ქუჩა, ტელეფ. 1-92.

აერთებს 22 სარაიონო ცეკავშირს, 910 კომ-
პარტიოს, 425,000 წევრს.

განყოფილება ბათომში, წარმომად-
გენლობა სტამბოლსა, ლონდონსა
და ბერლინში

საკუთარი გემი

„საქართველოს კომპარტია“ საკომისიო ორგა-
ნიზაციები, საექსპედიციო განყოფილება იღებს და
პატივსცემს.

წარმოებანი: სტამბა, ძეხვის ქარხანა, მექანიკური სახე-
ლოსნოები, საკონსერვო ქარხანა, საპნის ქარხანა და
სახმობი პუნქტები.

ფირმა

„მელანნი“

ფირმა

ინახავს სხვათა შორის ძველ, მშრალ და ლიქორი
ღვინოებს სხვა და სხვა ხარისხისას.

ს/ვ 215



ოცდახუთიათასი შანეთი

5-მე სტამბა, საქართველოს ს.მ. უ. ს. პოლიგრაფიკული ცენტრის.